

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Alžběta Sirová

**Práce válečných reportérů a svoboda tisku v médiích na
Blízkém východě**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Nikola Medová, Ph.D.

Olomouc 2023

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přirodovědecká fakulta

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Alžběta SIROVÁ**
Osobní číslo: **R19438**
Studijní program: **B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Téma práce: **Práce válečných reportérů a svoboda tisku v médiích na Blízkém východě**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce 'Práce válečných reportérů a svoboda tisku v médiích na Blízkém východě' je analyzovat a následně přiblížit profesi válečných reportérů a realitu sdílení jimi nasbíraného materiálu v médiích. Analyzuje státy, kde je mediální publikace v souladu s principy svobodného projevu a kde jsou naopak média cenzurována a jejich obsah přísně kontrolován.

Rozsah pracovní zprávy: **10 – 15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

MCLAUGHLIN, Greg. *The war correspondent* [online]. London: Pluto Press, 2002. Dostupné z: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/32791/605051.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

CONNELL, Edward a Walter L. PERRY. *Operation IRAQI FREEDOM: Decisive War, Elusive Peace: Managing the War* [online]. RAND Corporation, 2015. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt19w72gs.15>

PAUL, C., & Kim, J. (2004). *Reporters on the Battlefield: The Embedded Press System in Historical Context*. Santa Monica, CA; Arlington, VA; Pittsburgh, PA: RAND Corporation. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg200rc>

RADCLIFFE, Damian a Hadil ABUHMAID. *Social media in the Middle East: 2019 in review: Key Developments, stories and research findings from the past 12 months* [online]. Oregon: University of Oregon, 2020. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3517916>

REPORTERS WITHOUT BORDERS. RSF's 2020 Round-up: 50 journalists killed, two-thirds in countries 'at peace'; *Reporters without borders* [online]. 2020. Dostupné z: <https://rsf.org/en/news/rsfs-2020-round-50-journalists-killed-two-thirds-countries-peace>

REPORTERS WITHOUT BORDERS. World press freedom index. *Reporters without borders* [online]. 2020. Dostupné z: <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index>

VANDEVOORDT, Robin. Covering the Syrian conflict: How Middle East reporters deal with challenging situations. *Media, War & Conflict* [online]. Sage, 2016. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/323232437.pdf>

BEBAWI, Saba. *Investigative Journalism in the Arab World: Issues and Challenges*. London: Palgrave Macmillan, 2016. ISBN 978-1-349-56408-8

HARRIS, Janet and Kevin WILLIAMS. *Reporting War and Conflict*. London: Routledge, 2018. ISBN 9781315750286

ROTH P., Mitchel. *The Encyclopedia of War Journalism: 1807-2015*. 3rd edition. Grey House Publishing, 2015. ISBN 9781619257450

SEIB, Philip. *New Media and the New Middle East*. Palgrave Macmillan US, 2007. ISBN 978-0-230-60560-2

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Nikola Medová**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: **27. dubna 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **22. dubna 2022**

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

Čestně prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury, v závěru práce.

Olomouc, 2023

.....
Alžběta Sirová

Poděkování

Neskonalé poděkování patří mé vedoucí práce paní doktorce Nikole Medové za velmi vstřícný přístup, soustavnou pomoc, nápomocné konzultace a cenné rady. Dále za čas, který mi věnovala v průběhu formování tématu práce, za poskytnutí kontaktů na válečné reportéry a zprostředkování rozhovoru s válečným reportérem Jake Hanrahanem.

Jakeovi děkuji za čas, který mi věnoval, jeho ochotu a otevřenost se kterou mi sdílel své zkušenosti přímo z terénu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá prací válečných reportérů, svobodou projevu a tisku v oblasti Blízkého východu. Jedná se o jednu z nejvíce konfliktních oblastí světa, do které odjíždějí kromě humanitárních pracovníků, vojáků, lékařů aj. také novináři, kteří nasbíraný materiál následně poskytují médiím.

Práce je rozdělena na dva celky, přičemž první se zabývá válečnou žurnalistikou, profesí válečných reportérů, novinářskou etikou a svobodou slova a tisku.

K povolání reportérů nevyhnutelně patří výše zmíněná publikace v médiích. Ovšem ne všude existuje svoboda projevu, tisku a jiných sdělovacích prostředků. Druhý celek je složen z literární rešerše a následné komparace zdrojů, které se věnují mediální publikaci na Blízkém východě se zaměřením na Sýrii a Irák, které se již několikátým rokem řadí ke státům s nejmenší mírou svobody projevu na světě.

Cílem práce je zmapování těchto dvou států z hlediska principu svobodného, a naopak přísně kontrolovaného, cenzurovaného projevu.

Klíčová slova

Válečná reportáž, válečný reportér, svoboda slova, cenzura, média, Blízký východ

Abstract

The bachelor thesis deals with the work of war reporters & freedom of speech and press in the Middle East region. This is one of the most conflict-ridden areas of the world, where, in addition to aid workers, soldiers, doctors, etc., journalists also go to provide the media with the material they collect.

The thesis is divided into two parts, the first of which describes war journalism, the profession of war reporters, journalistic ethics and freedom of speech and press.

The profession of reporters inevitably includes the aforementioned publication in the media. However, freedom of speech, press and other media does not exist everywhere. The second unit consists of a literature search and subsequent comparison of sources that deal with media publishing in the Middle East, with a focus on Syria and Iraq, which for several years have been among the countries with the lowest levels of freedom of expression in the world.

The aim of the thesis is to map these two states in terms of the principle of free and, conversely, tightly controlled and censored speech.

Keywords

War journalism, war correspondent, freedom of speech, censorship, media, Near East

Seznam zkratek

CPJ	Committee to Protect Journalists (Výbor pro ochranu novinářů)
EJSM	Ethical Journalism for Syrian Media
FPU	Free Press Unlimited
FRA	Fundamental Rights Agency (Agentura Evropské unie pro základní práva)
IFEX	International Freedom of Expression Exchange
IFJ	International Federation of Journalists (Mezinárodní federace novinářů)
IPI	International Press Institute (Mezinárodní tiskový institut)
ISIS	Islámský stát Iráku a Sýrie
ISIL	Islámský stát Iráku a Levanty
IWPR	Institute for War & Peace Reporting (Institut pro válečné a mírové zpravodajství)
KSMF	Kurt Schork Memorial Fund (Nadace Kurta Schorka)
MENA	Region Blízkého východu a severní Afriky
OSN	Organizace spojených národů
PTSD	Posttraumatic stress disorder (Posttraumatická stresová porucha)
PYD	Sjednocená demokratická strana
RISC	Reporters instructed in saving colleagues
RSF	Reporters sans frontières (Reportéři bez hranic)
SANA	Syrian Arab News Agency
SDF	Syrské demokratické síly
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency (Švédská rozvojová agentura)
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu

Seznam grafů

<i>Graf 1: Statistická data organizace UNESCO monitorující úmrtnost novinářů ve světě v období 2020–2021. (Zdroj: UNESCO, 2022/a, 2022; vlastní zpracování)</i>	34
<i>Graf 2: Statistická data CPJ pro Sýrii a Irák za rok 2022 (Zdroj: CPJ, 2022/b; vlastní zpracování)</i>	37
<i>Graf 3: Počet zabíjených novinářů dle CPJ pokrývajících arabské jaro a jeho následky v Egyptě, Libyi, Sýrii, Tunisu a Jemenu mezi lety 2011–2020. (Zdroj: Kajjo, Sahinkaya, & Abdulla, 2021; upraveno autorem)</i>	47
<i>Graf 4: Počet novinářů usmrcených během reportování arabského jara a jeho následků mezi lety 2011–2020 dle CPJ. Graf ukazuje jaký byl poměr novinářů místních a zahraničních. (Zdroj: Kajjo, Sahinkaya, & Abdulla, 2021; upraveno autorem)</i>	47

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Svoboda tisku ve světě v roce 2023 (Zdroj: RSF, 2023/f; převzato)</i>	46
<i>Obrázek 2: Mapa zobrazující rozdělení sfér vlivu v Sýrii v roce 2016 (Zdroj: Issa, 2016; převzato)</i>	50

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Útoky na žurnalistiku; Trend na Blízkém východě a v regionu severní Afriky v letech 2021–2022 (Zdroj: The New Arab, 2022, upraveno autorem)</i>	36
---	----

Obsah

Úvod.....	12
1. Charakteristika válečné žurnalistiky.....	17
1.1. OBECNÁ DEFINICE ŽURNALISTIKY	17
1.2. DEFINICE VÁLEČNÉ ŽURNALISTIKY.....	19
1.3. HISTORIE A MILNÍKY VÁLEČNÉ ŽURNALISTIKY	20
2. Válečný reportér.....	23
2.1. VÁLEČNÝ REPORTÉR Z HLEDISKA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA.....	23
2.2. DĚLENÍ VÁLEČNÝCH REPORTÉRŮ.....	25
2.2.1. EMBEDDED JOURNALISM	25
2.2.2. FREELANCER – NEZÁVISLÝ PROFESIONÁL.....	26
2.2.3. FIXER.....	28
2.3. PŘÍPRAVA A BEZPEČNOST	30
2.4. PSYCHICKÉ NÁSLEDKY	31
2.5. VÁLEČNÍ REPORTÉŘI V ČÍSLECH	33
3. Novinářská etika v prostředí války.....	38
3.1 PROGRAM ETHICAL JOURNALISM FOR SYRIAN MEDIA	40
4. Svoboda slova a projevu v tisku.....	42
4.1. PRÁVNÍ UKOTVENÍ SVOBODY SLOVA	42
4.2. SVOBODA TISKU	42
4.3. SVĚTOVÝ INDEX SVOBODY TISKU	43
4.4. SVOBODA TISKU NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ V SOUČASNÉ DOBĚ	44
5. Sýrie	49
5.1. TISK.....	49
5.2. MEDIÁLNÍ SCÉNA PŘED ARABSKÝM JAREM	51
5.3. ARABSKÉ JARO	52
5.4. MEDIÁLNÍ SCÉNA BĚHEM ARABSKÉHO JARA	53
5.5. MEDIÁLNÍ SCÉNA PO ARABSKÉM JARU	54
5.6. TISK V SOUČASNÉ DOBĚ	55
6. Irák	57

6.1. TISK.....	57
6.2. MEDIÁLNÍ SCÉNA PŘED ARABSKÝM JAREM	58
6.3. ARABSKÉ JARO	59
6.4. MEDIÁLNÍ SCÉNA BĚHEM A PO ARABSKÉM JARU	60
6.5. TISK V SOUČASNÉ DOBĚ	61
Závěr.....	63
Bibliografie.....	66
Příloha č. 1: Příprava k rozhovoru s Jakem Hanrahanem	81

Úvod

Bakalářská práce analyzuje práci válečných reportérů na Blízkém východě, ležícím mezi třemi světovými kontinenty – Evropy, Asie a Afriky. Označení Blízký či Přední východ je používáno pro region východního Středomoří a přilehlých oblastí. Záměrem práce je přiblížit válečnou žurnalistiku a svobodu projevu v tomto světovém regionu. Hlavním cílem je nastínění profese válečných reportérů a zmapování svobody projevu se zaměřením na Sýrii a Irák. Téma práce je s rozvojovými studií propojeno z hlediska globálních problémů, konfliktů a bezpečnosti. Jelikož je k tomuto tématu jen omezené množství literatury v českém jazyce, práce by mohla posloužit jako velmi stručný úvod do tématu v rámci mezinárodních rozvojových studií.

Zpravodajství věnující se válečným konfliktům je specifickým odvětvím žurnalistiky. Příznačné jsou mnohé výzvy, kterým novináři v rámci své práce čelí, doprovodná úskalí, morální dilemata, rizika a proměnlivost, která se odráží od vývoje ozbrojených konfliktů. Válečná žurnalistika vybízí k otázkám týkajících se novinářské etiky, zaujetí neutrálního postoje, bezpečnosti nebo míry citlivosti s jakou jsou získané informace šířeny do světa. Odpovědi jsou odlišné a jen stěží lze nalézt jednu správnou. Novináři, stejně tak jako mediální společnosti jednájí především na základě svých úsudků a nasbíraných zkušeností. Na Blízkém východě jsou však reportéři v posledních letech limitováni vládní kontrolou, milicemi a úpadkem svobody slova.

Svobodou projevu a právem na informace by měl v liberálním světě disponovat každý z nás dle článku 19, který je ukotvený v ústředním dokumentu o lidských právech, ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948 (United Nations, 2023). V islámském světě je svoboda slova právně ukotvena jako základní lidské právo v Káhírské deklaraci lidských práv v islámu, schválené roku 1990 (Mayer, 1994). Dle statistik provedených americkou neziskovou organizací Freedom House, která vznikla za účelem ochrany a podpory celosvětové svobody v roce 1941, již patnáctým rokem míra svobody celosvětově klesá. Téměř 75 % světové populace žilo v roce 2020 v zemi, která se dle měření posunula o příčku níže, tedy v míře demokracie si přihoršila (Bussey a kol., 2021). Omezení svobody tak pociťují lidé nejen ze zemí, kde převládají diktátorské režimy, ale i lidé ze států, které disponují dlouhou demokratickou historií. Sýrie, Turecko, Irák a Afghánistán jsou zeměmi, kde je na tom svoboda politická, ale i volnost vyjádření a víry nejhůře. Naopak Izrael, bez

geografických jednotek pásma Gazy a Západního břehu, je statisticky vyjádřena jako nejsvobodnější země z celé oblasti MENA (transkontinentální oblast mezi Severní Afrikou a Blízkým východem), co se týká svobody projevu a víry. (Freedom House, 2021)

Sýrie patří již několikátým rokem ke státům, které jsou pro výkon novinářské práce nejvíce nebezpečné a úroveň svobody slova jde zde jednou z nejhorších. Od roku 2011 se tento stát nachází ve válečném stavu. Je tomu 12 let, co probíhá nejdéle trvající současný ozbrojený konflikt, občanská válka v Sýrii. Svoboda slova je nejen v důsledku bojů velmi ohrožena. Politický autoritativní režim, milice a povstalecké skupiny svobodě projevu a tisku nepřidávají. Dle statistických dat organizace RSF hájící práva všech osob na přístup ke svobodným a spolehlivým informacím je pro letošní rok (2023) na 175. místě z celkových 180.

Druhou zemí, které se v práci věnuji je Irák. Reportéři bez hranic řadí tento stát pro rok 2023 na 167. příčku. Pokud se podíváme na začátek tisíciletí, země byla jednou z nejnebezpečnějších na světě. Po období vietnamské války (1954-1975) a války v Jugoslávii (1991-1995) právě v Iráku došlo k jedné z největších válečných událostí, k druhé válce v Zálivu neboli válce v Iráku. (Tureček, 2018) Cílem Spojených států a jejich spojenců bylo svržení diktátora Saddáma Husajna. V první fázi války dosáhly USA svého cíle a režim iráckého prezidenta S. Husajna se zhroutil 9. 4. 2003 v hlavním městě Bagdádu. Druhá fáze skončila až o několik let později stažením posledních amerických jednotek z Iráku, v prosinci 2011. Stabilizovaného stavu se stát po válce nedočkal. Následky války, nástup ISIS, náboženské konflikty, korupce aj. problémy přispěly k zařazení Iráku mezi jeden z nejvíce zhroutených států na světě (The Fund for Peace, 2023). Proto se i žebříčku RSF nachází mezi zeměmi, které jsou na tom nejhůře. Aktuálně je situace poněkud lepší než v sousední Sýrii. Tento rozdíl můžeme vysvětlit syrskou občanskou válkou.

Práce je teoretického rázu. V její první kapitole pro uvedení do tématu přibližuji válečnou reportáž, jako samostatné odvětví žurnalistiky, která vznikla v období Krymské války v polovině devatenáctého století (1853-1856). Jako první významný moderní reportér se uvádí William Howard Russell irského původu, jenž přispíval svými reportážemi právě z Krymské války do britského deníku The Times. (McLaughlin, 2016)

V druhé kapitole se zaměřuji na specifika povolání válečných reportérů, kteří jsou stěžejními aktéry této práce. Na profesi nahlížím z hlediska mezinárodního práva, uvádím

dělení válečných reportérů, přibližují jejich přípravu na výkon práce a rovněž zmiňují následky, které tato profese na válečných reportérech může zanechat. V závěrečné části kapitoly prezentuji statistické údaje, které byly sestaveny mezinárodními organizacemi v průběhu posledních let. V mé práci uvádím data, která se vztahují k období 2020-2022.

Třetí kapitolu věnuji etice, jelikož i ve válečném prostředí by měly existovat morální hranice a pravidla chování, přestože se ve válce téměř žádná pravidla nedodrží. V jejím úvodu předkládám jednu z definic etiky, jejíž autorem je americký novinář, specialista na mediální etiku Stephen J. A. Ward. Uvádím některé ze stanov, chart a etických kodexů, které se věnují novinářské etice. Přibližuji také čtyři často uváděná etická dilemata a představuji výběr výstižných a aktuálních otázek, které jsou uvedeny v publikaci *Covering violence: a guide to ethical reporting about victims and trauma*. V závěru kapitoly představuji úspěšný program *Ethical Journalism for Syrian Media*, jenž probíhal v Sýrii pod záštitou organizace *Free Press Unlimited*.

Následující kapitola se věnuje svobodě slova a projevu v tisku a v médiích. I přestože tento princip není po celém světě platný, je právně ukotven. Svoboda projevu neoddělitelně patří k publikaci článků, rozhovorů a fotografií v masmédiích. Pro naplnění záměru práce zde věnuji podkapitolu aktuální situaci svobody slova v mnou vybraném regionu.

Pro dosažení mého cíle se zaobírám detailněji mediální publikací v obou zemích. V rámci své práce bych ráda zjistila, jakým vývojem prošel tisk a ostatní média v poslední dekádě, jaká je jejich současná podoba a které skutečnosti mají na svobodu projevu v těchto zemích vliv.

Jednotlivé kapitoly práce jsou obohaceny o zkušenosti z praxe britského nezávislého válečného reportéra Jake Hanrahana, se kterým jsem měla čest vést online rozhovor. Jake Hanrahan písemně souhlasil s přepsáním rozhovoru a jeho přiložením k práci jako Příloha č. 1.

V závěru práce stručně rekapituluji nasbíraná data a odpovídám na otázky, které jsou položeny v kapitole Cíle a metodologie.

Cíle a metodologie

Záměrem bakalářské práce je nastínění současné válečné reportáže se všemi jejími specifiky vztahujícími se k Blízkému východu, přesněji k Sýrii a Iráku. V důsledku tamních vládnoucích politik dochází k potlačování lidských práv a svobod. Cílem je zmapování současné situace právě jednoho z ústředních lidských práv a to svobody projevu v obou státech.

Práce zjišťuje specifika povolání válečných reportérů. Čtenáři nastiňuje novinářskou etiku, pojetí bezpečnosti a nakládání s ní v procesu práce, míru svobody slova a to primárně v následném publikování nasbíraných dat v terénu. Blízkovýchodní média a novináři z „vyspělého západního“ světa ne vždy reportují světové dění stejným způsobem. Práce novinářů se tak ve velké míře podílí na utváření postojů a názorů lidské společnosti.

Prostřednictvím provedené literární rešerše se práce snaží odpovědět na otázky:

- Jakou mírou svobody disponují a naopak jak velké cenzuře podléhají blízkovýchodní média?
- Jaká je aktuální situace v Sýrii?
- Jak je tomu v současnosti v Iráku?

Hlavní metodou, kterou jsem použila k napsání práce, je literární rešerše ze zdrojů v tištěné i elektronické podobě a to především z pramenů odborné literatury. Jelikož se má práce týká médií, podstatným zdrojem byly mediální výstupy v elektronické podobě. Rešerše mi poskytla informace, které jsem mohla zpracovat do jednotné práce. Mými zdroji pro zhodnocení svobody projevu byly statistické údaje organizací Committee to Protect Journalists, Freedom House či statistiky Reportérů bez hranic a publikace z digitální knihovny Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO).

Pouze doplňující, byť velmi cennou součástí mé práce byl rozhovor s válečným reportérem Jakem Hanrahanem, který se mnou v rámci online hovoru sdílel v anglickém jazyce své zkušenosti, jež nasbíral v konfliktních oblastech. Rozhovor se skládal z 16 otázek, kterými jsem se doptávala na doplňující informace k jednotlivým kapitolám práce. Otázkami jsem se snažila zjistit osobní pohled na povolání, zkušenosti válečného reportéra a rovněž

získat informace ke kterým jsem nenašla relevantní zdroje. Úryvky odpovědí jsou vepsány do jednotlivých kapitol práce. Otázky s transkripcí audio rozhovoru tvoří přílohu č. 1 mé práce.

Mezi autory, kteří se věnují válečné reportáži a jejich díla mi napomohla k sestavení práce jsou Stuart Allan a Barbie Zelizer (Reporting war), Greg McLaughlin (The war correspondent), Karin Wahl-Jorgensen a Thomas Hanitzch (The handbook of journalism studies).

V průběhu práce jsem si uvědomila, že má bakalářská práce má své limity, kterých jsem si plně vědoma. Limitem, který je úzce spojen s regionálním zaměřením na Blízký východ, je dostupnost potřebné literatury převážně v arabském jazyce. Toto se pojí s limitem dostupnosti zdrojů, které jsou pro tuto tematiku velmi omezené. Volně dostupných odborných pramenů je v anglickém jazyce naprosté minimum. V případě, že zdroje existují, jsou psány odborníky ze Spojených států amerických, kteří nabízejí jednostranný pohled na aktuální situaci. Chybí tak rozmanité spektrum výzkumů, ale i názorů, pohledů. Mým záměrem bylo rovněž vedení rozhovoru s více reportéry, kteří v průběhu své profesní dráhy působili v zemích Blízkého východu a mají zkušenosti s válečnou reportáží přímo z terénu. Nepodařilo se mi ovšem získat takový počet válečných reportérů, abych na základě jejich odpovědí mohla postavit mou bakalářskou práci. V důsledku tohoto limitu jsem práci napsala rešeršně kompilační metodou.

1. Charakteristika válečné žurnalistiky

V první kapitole mé bakalářské práce obecně přibližuji žurnalistiku a charakterizuji její speciální odvětví – žurnalistiku válečnou. Věnuji se specifikům, které s sebou toto odvětví publicistiky nese. V kontextu válečné reportáže zmiňuji rovněž fenomén tzv. „embedded journalism“, který pojednává o práci novinářů, jež v reálném čase a v místě konfliktu tvoří přímou součást vojenských jednotek (Löffelholz, 2016).

1.1. Obecná definice žurnalistiky

Komunikace a přenos informací je naší přirozenou povahou od pradávna, v současné době rovněž jednou z nedílných součástí a zároveň jedním z hlavních pilířů demokratické společnosti. Informace utváříme, sdílíme, hodnotíme a na jejich základě formujeme společenské názory a postoje. Lze tvrdit, že čím více demokratická společnost je, tím více informací si s sebou nese. (Siniarska, 2017)

Původ slova žurnalistika se nachází v latinském výrazu diurnalis, v českém překladu: denně. Francouzský jazyk používá pojem žurnál, který pojednává o deníku, jako o publikaci, která vychází na denní bázi. (Novotný, 2003)

Žurnalistiku chápeme jako službu veřejnému zájmu, kulturu, fenomén či součást mediálního průmyslu. Z hlediska novinářského řemesla je definována jako proces systematického shromažďování, úpravy a šíření zpráv o aktuálním dění, jež jsou založeny na faktech a podloženy důkazy. Od novináře k publiku se informace dostávají skrze různé sdělovací prostředky, pro které používáme souhrnný název masová média neboli masmédia. Ta se začala objevovat počátkem 20. století. Nejpoužívanějšími tradičními komunikačními kanály jsou televize, tisk, rozhlas, internet či obrazový/video záznam. (Duignan, 2023) Podle odlišných kritérií se dále dělí na tištěná – elektronická – multimédia, spolková – regionální – celostátní – světová, veřejnoprávní – soukromá, a podle časového rozhraní na deníky – týdeníky – měsíčníky – čtvrtletníky a ročenky (Žantovská, 2021).

Na historii žurnalistiky je možné nahlížet ze dvou stran. Tou první je vůbec zájem o vytvoření komunikačních kanálů, který přišel spolu se strukturální změnou společnosti v 18. století, během osvícenství. K potřebě vytvoření těchto prostředků přispěla lepší úroveň

gramotnosti, znalost abecedy a vynález knihtisku v patnáctém století. Druhým, více tradičním způsobem uchopení historie, je chronologické řazení jednotlivých událostí, které vyústily v současnou podobu novinářství. Žurnalistika tak, jak ji chápeme dnes, je spojována s porevolučním obdobím ve Francii (po roce 1799) a vznikem USA (1776), kdy se rozvíjelo novinářství zabývající se věcmi veřejnými. V polovině 19. století se z USA začal šířit komerční tisk, jehož existence byla závislá na příjmech z reklamy. Pro fungování muselo být osloveno širší publikum, čehož bylo dosaženo obohacením obsahu o zprávy zaměřené na sociokulturní problémy (tzv. human interest stories), krimi zprávy, otázky životního stylu či volného času. (Barnhurst & Nerone, 2009) Žurnalistika jako zpravodajská disciplína v moderním smyslu se rozvíjí zhruba od této epochy. Vedle diferenciací obsahu se v téže době v novinářském světě utvářela pracovní hierarchie. Těmi byli tak jako dnes šéfredaktoři, vydavatelé, reportéři, fotografové, distributoři aj. Masový rozvoj vysílacích prostředků přišel s devatenáctým stoletím. (Chalaby, 1998) Rychlost a prostředky se lišily v jednotlivých státech v závislosti na společenských podmínkách, ovšem téměř každý občan měl přístup k tisku, rozhlasu ba dokonce po druhé světové válce k televizi. 70. a 90. léta 20. století se nesla v duchu dynamického rozvoje televizního vysílání o které se zasloužily jak soukromé společnosti, tak státní instituce. K tomuto období lze přidružit mírný úpadek zájmu o tisk, který pokračuje v intenzivnější míře dodnes. Nové technologie, které společnost používá od počátku 21. století doprovází fenomén občanské žurnalistiky. Šířit zprávy včetně obrazových příloh, zvukových nahrávek a videozáznamů je schopen každý z nás. Zprávy tak vznikají v rukách neprofesionálních a novinářsky nevzdělaných osob, které ovšem mají v demokratické společnosti právo na vyjádření jakéhokoli sdělení a vlastního postoje k situaci. Tradiční profese novinářů je tak postupně devalvována. Podoba žurnalistické práce v současné době prochází rapidními změnami a dosahuje mnoha podob, ať už se jedná o zpravodajství na sociálních sítích či podcastové aplikace. (Barnhurst & Nerone, 2009)

V roce 2001 američtí novináři, Bill Kovach a Tom Rosenstiel, definovali ve své knize *The elements of journalism* devět základních principů, které jsou pro kvalitní žurnalistiku stavebními kameny. Prvním principem je pravdivost, jež se pojí s demokratickým právem na přesná a spolehlivá fakta. Práce novinářů by měla být od samotného začátku po úplný konec transparentní. Následuje loajalita vůči čtenářům. Důvěryhodnost se opírá o již výše zmíněnou transparentnost. Do společnosti by neměl být vnesen strach, pocit protekce, náklonnosti, předpojatosti jedné či druhé strany popisované situace. Třetí velmi úzce propojenou podstatou s transparentností je šíření ověřených informací. V důsledku ověřování, uvedení svědků

a zdrojů nedochází k utváření předsudků, které by mohly práci novinářů negativně ovlivnit. Následování této podstaty diferencuje žurnalistiku od propagandy, fikce či zábavy. Následujícím principem je nezávislost. Ta ovšem závisí na typu média. Pátým bodem dle autorů je schopnost médií monitorovat a v rámci možností hlídat moc formující danou společnost. Žurnalistika by měla vytvářet prostor pro diskusi a kritiku za předpokladu, že budou založeny na faktech, nikoli domněnkách a předsudcích. Vyvážené reflektování různorodých názorů a zájmů společnosti je samozřejmostí. Autoři neopomínají ani principy, které se vztahují k formální stránce. Prvním je zajímavost a poutavost. Novináři by měli zaujmout hodnotnými informacemi a v nejlepším případě publikum poučit. Dalším požadavkem na kvalitní zpracování je komplexnost a zároveň přiměřenost rozsahu. Posledním, doplňujícím principem opírajícím se o lidský faktor je morální stránka a etika novináře. Každý pracovník médií by měl být schopen vyjádřit své názory, uznat chybu, být schopný souhlasit, nýbrž i nesouhlasit. (Kille, 2009)

1.2. Definice válečné žurnalistiky

Válečná žurnalistika je jedním z novinářských žánrů, který je v neustálém procesu vývoje. Vývoj je ovlivněn stále se proměňujícími typy konfliktů, válek a rovněž samotným rozvojem komunikačních prostředků. Jedná se o žánr, jenž je absolutním protikladem mírového žurnalistu. Aktivně zachycuje konfliktní situace jako jsou: války, pohromy, násilí, teroristické útoky aj. přímo v místě události. Tyto události jsou interakcemi, kde mají dvě a více stran rozličné cíle, potřeby a zájmy. Válečná žurnalistika se pojí jak s konflikty vnitrostátními, tak mezinárodními. Díky moderním mediálním technologiím je tudíž možné zprávy podávat a přijímat v přímém přenosu i z bojové zóny, která je vůči příjemci na druhé straně světa. V knize *Reporting war: journalism of wartime* (2004) autoři Allan Stuart a Barbie Zelizer uvádí, že lze válečnou žurnalistiku považovat za jednostranný a selektivní žánr, jenž vyhovuje médiím a publiku, na které jsou reportáže cílené. Média daný konflikt zpracovávají na základě zájmů jejich vlastníků a obyvatel dané země. Konflikt, který ve společnosti nevzbudí pozornost, není dle autorů třeba mediálně pokrývat. (Stuart & Zelizer, 2004)

Zatímco zpravodajství neutrálním způsobem informuje, definuje a bez prodlení fakticky zachycuje aktuální dění, publicistika je založena na hledání příčin, důsledků, obsahuje subjektivní komentáře, individuální stanoviska a jiná citově podbarvená vyjádření samotných

novinářů. U zpravodajství je podstatné krátké časové rozmezí mezi sběrem dat a následnou publikací, jelikož se informace vztahují k již proběhlé či právě probíhající události. Na druhé straně publicistika není nijak časově omezena. V mnoha případech se situace naopak po sběru dat dále vyvíjí a je možné k ní utvářet další postoje v průběhu času (Osvaldová, a kol., 2020). Válečná žurnalistika balancuje na pomezí mezi zpravodajstvím a publicistikou.

1.3. Historie a milníky válečné žurnalistiky

Dějiny moderní psané válečné žurnalistiky jakožto samostatného odvětví sahají do poloviny 19. století, kdy byl telegraf ještě ve fázi svého zrodu. Za první osobnost moderní válečné žurnalistiky je obecně považován irský reportér William Howard Russell, jenž jako první přispíval svými reportážemi z Krymské války (1853-1856) do britského deníku *The Times*. (Markovits, 2008) Za tímto zlomovým okamžikem válečné žurnalistiky stojí tehdejší šéfredaktor *The Times*, John Delane, který učinil zásadní změnu v přinášení zpráv z války a jako první vyslal své reportéry přímo do bojových zón. Do té doby byly vydavatelé odkázáni na informace podávané vojáky. Vojáci byli těmi, kteří jako první z fronty líčili válečné zážitky a telegraficky je posílali zpravodajským společnostem, které zprávy distribuovaly. Systém byl však pomalý a neefektivní. (Valdés, 2014)

Marie-Danielle Demélas píšící pro francouzské revue *Conflicts: Revue de Géopolitique* ve svém článku uvádí jako začátek válečné reportáže zprávy z Mexicko-americké války (1846-1848). Následujícími zpracovanými konflikty byla finální etapa prusko-francouzské války obléhání Paříže (1870-1871), kubánská válka (1895-1898) a řecko-turecká válka na konci 19. století. Americké vydavatelské domy se dohodly na vytvoření tiskové agentury *Associated Press* s centrálou v New Yorku, přičemž jejich zájmem nebylo informovat o geopolitické situaci, nýbrž o událostech, napětí a emocích. (Demélas, 2022)

Vybrané konflikty dvacátého století zmiňuji z důvodu prvenství, která si sebou ve spojení s válečnou žurnalistikou nesou.

Jako první milník válečné žurnalistiky uvádím válku ve Vietnamu, která je spojována s prvním přenosem války v televizi. Byla zároveň nejdéle kontinuálně přenášeným konfliktem v rámci televizního zpravodajství. (Vaughan, 2020)

K první válce v Zálivu, známé rovněž jako operace Pouštní štít, která vypukla roku 1990 a skončila po pouhém roce, připisujeme prvenství hned dvě. Během tohoto konfliktu bylo zavedeno nepřetržité mediální vysílání 24 hodin denně a společnost CNN vstoupila do světa zpravodajství. Jejím okamžitým úspěchem byly nesestříhané rozhlasové reportáže z bagdáského hotelu Al-Rashid, které informovaly o amerických leteckých útocích. (Smith, 1991) Právě CNN stojí za fenoménem Efekt CNN. Tento efekt nám demonstruje, jak velkou moc mohou mít média. Je definován souvislostí mezi čtyřadvacetihodinovým mediálním pokrytím konfliktu a vyvoláním následné společenské diskuze, na základě které dochází k formování politiky (Benabid, 2021). Francouzský internetový magazín parafrázuje Terryho Jonese, který pronesl: „Není důležité, co se stalo. Důležité je, jak to podá CNN.“ (Corbucci, 2019).

Médii nejsledovanějším konfliktem se do dějin válečné žurnalistiky zapsala Irácká válka začínající v roce 2003. Za celou dobu trvání konfliktu se v Iráku vystříдалo přibližně 3 000 reportérů. Mezi nimi byli ti, kteří byli součástí vojenských sil, ale i novináři nezávislí. K válce v Iráku se tudíž připisuje i fenomén "embedded journalism" (Tumber, 2009).

Tak jako každý jiný žánr žurnalistiky je i válečná žurnalistika doplňována obrazovou přílohou. Ta má stejnou ne-li větší hodnotu, jako samotný psaný obsah. První moderní válečné fotografie se pojí s Krymskou válkou, která se obecně, jak již je výše zmíněno, považuje za počátek válečné reportáže. Tímto obdobím vstoupily válečné fotografie na mediální trh. Jejich autory jsou britští fotografové Roger Fenton a James Robertson. (Cosgrove, 2023) Fotografie odpovídaly tehdejšímu technickému vybavení, které umožňovalo snímat pouze s dlouhou expozicí. Američtí váleční fotografové zdokumentovali občanskou válku (Sever proti Jihu) více podrobněji, což nám dokládá rychlý vývin tohoto fotografického žánru (Hüppauf, 1993).

S válečnou fotografií se pojí otázka co je pro dokumentaci vhodné a co nikoli. Pokud se nahlížíme na tvorbu fotografií z hlediska etiky, dostáváme se k jednomu z ústředních morálních dilemat válečné fotografie. K tomu se váže poslední milník zmíněný v této práci, a to první zobrazení mrtvých obětí války. Takové fotografie pořídil Skot Alexander Gardner v roce 1862 na bitevním poli americké občanské války, přesněji v bitvě u Antietamu. (Zeller, 2021)

Vedle mnoha důležitých milníků je podstatné myslet na následky, které reportáže mohou vyvolat. Vedle hlavního záměru válečného zpravodajství, kterým je podávání informací ze zóny konfliktu, je vedlejším efektem šíření zpráv možný vliv na politiku, diplomacii a řešení konfliktů.

2. Válečný reportér

Válečný reportér je specializovaným novinářem, který informuje o válce a poskytuje souvislosti ozbrojeného konfliktu skrze jakýkoli druh médií. Mezi ně patří tisk, televize, internet, rozhlas a fotografie. Pod definici nespádají pouze samotní reportéři, avšak mediální producenti, místní osoby zprostředkovávající kontakty – fixeři, fotografové a jiní.

I přes práci ve ztížených podmínkách se od reportéra očekává: naprostá přítomnost, díky které bude schopný reagovat na aktuální situaci, zároveň dostatečná „nepřítomnost“, aby zůstal v bezpečí; absolutní nestrannost a odstup pro lepší identifikaci strategií obou stran; co největší míra důvěryhodnosti, aby jím poskytnuté informace byly považovány za pravdivé; zájem o podkopávání lidské důstojnosti, které je bohužel doprovodným jevem války (Stuart & Zelizer, 2004).

2.1. Válečný reportér z hlediska mezinárodního práva

Mezinárodní humanitární právo, které „...*reguluje ozbrojené konflikty s cílem je maximálně humanizovat*“ uděluje válečným reportérům ochranu, a to pouze v případě, že se neúčastní aktivně bojových akcí (Český Červený kříž, 2023). Dodatkový protokol Ženevských úmluv uvádí velmi zásadní podstatu humanitárního práva a tou je odlišení civilistů od válečníků. Útoky mohou být mířeny pouze na bojující jednotky a nesmí zasáhnou civilisty s jejich civilními objekty (výbavou apod.). (Saul, 2023)

Přestože neexistuje jednotný mezinárodní právní soubor zabývající se válečnými reportéry, Organizace spojených národů vyvinula mnoho úsilí na zajištění ochrany těchto novinářů a díky tomu vznikly jednotlivé stanovy. Specializovaná organizace UNESCO fungující v rámci OSN v roce 1997 přijala usnesení odsuzující násilí na novinářích. Na počátku 21. století byla Radou bezpečnosti OSN přijata rezoluce č. 1738, která byla v roce 2015 rozšířena a shválena jako rezoluce č. 2222. Ta vykládá povinnost respektování a absolutní ochrany osob pracujících v médiích. Valné shromáždění OSN zároveň vyzývá k ukončení cílených útoků na novináře a apeluje na spolupráci členských států při prevenci násilí na zpravodajích. (RSF, 2022/a) Podobný význam nese Deklarace o bezpečnosti novinářů z roku 2009 schválená rovněž organizací UNESCO. Jedním z posledních přijatých předpisů je dokument z roku 2020 Rady OSN. Rozhodující orgán Rady Evropy tzv. Výbor

ministrů v roce 1996 sepsal 12 „principů“ práce válečných novinářů, které se týkají bezpečnosti, práv, podmínek práce a vyšetřování trestných činů, kterými by se měly jednotlivé vlády řídit. O 11 let později vydal týž orgán směrnice, které se více zaměřují na svobodu slova, přístup k informacím, volný pohyb aj. V obou případech zdůrazňuje důležitost spolupráce mezi novináři a vládami. (MSF, 2023)

V důsledku stále se zvyšující míry konfliktů po celém světě, mnohé organizace zahájily spolupráci na ochraně novinářů vykonávajících své povolání. Největší mezinárodní novinářskou organizací je Mezinárodní federace novinářů (fungující v rámci UNESCO, od roku 1953 je zástupcem novinářů v OSN), která zastřešuje přes 600 000 pracovníků v médiích ve více než 130 zemích. Rádcovskou společností OSN je sdružení přibližně deseti novinářských skupin, jež se společně zasloužily o Mezinárodní pakt na ochranu novinářů, který obhajují v porovnání s Ženevskými úmluvami, jako detailněji zpracovaný soubor. (IFJ, 2023/b) Další celosvětově významnou organizací chránící žurnalisty je nezávislá nezisková organizace Committee to Protect Journalists (Výbor na ochranu novinářů) se sídlem v americkém New Yorku. Díky desítkám expertů funguje po celém světě, a to včetně Evropy a Blízkého Východu. Iniciativa International News Safety Institute (Mezinárodní institut pro bezpečnost zpravodajství) se soustředí na bezpečnost pracovníků zpravodajských společností fungujících v konfliktních oblastech. Jejím cílem je vytvoření celosvětové poradenské sítě, která bude dostupná všem novinářům, kteří čelí nebezpečí. Poslední z předních organizací v tomto oboru je Mezinárodní výbor Červeného kříže rovněž poskytující krizovou linku novinářům v terénu. Pokud se na ochranu díváme v rámci deklarací, o jednu z prvních zaobírající se bezpečností novinářů se zasloužili Reportéři bez hranic. Na základě mnohostranné spolupráce byla podepsána roku 2003. Mezi signatářskými organizacemi byl např. Červený kříž, Amnesty International, Lékaři bez hranic, Právníci bez hranic, francouzská Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité, ministerstvo obrany USA nebo zástupci OSN. Prosazující organizace této deklarace se dále stará o pomoc novinářům přímo v místě boje. (MSF, 2023)

I přes mnoho iniciativ na mezinárodní úrovni a právních ujednání stále dochází k trestným činům, zatýkáním a usmrcením válečných novinářů. Mnohé z výše uvedených organizací vedou o napáchaných činech statistiky dostupné veřejnosti.

2.2. Dělení válečných reportérů

V návaznosti na kapitolu o mezinárodním humanitárním právu je nutné zmínit dvojí definici statutu válečného reportéra. Prvními jsou ti, kteří v konfliktní zóně působí v rámci ozbrojených sil a jsou jejich součástí. Tak, jak tomu bylo například během druhé světové války a války ve Vietnamu. V praxi to znamenalo, že byli oděni do vojenské uniformy a nadřizeným jim byl velitel vojenských jednotek. Jedná se o tzv. embedded žurnalisty, kteří mají úroveň ochrany vyšší než druhá definovaná skupina. Ta je tvořena tzv. freelancers – nezávislými profesionálními reportéry, kteří jsou dle článku č. 79 v prvním dodatkovém protokolu Ženevských úmluv bráni za civilisty, tedy nebojující osoby. (Wex Definitions Team, 2022) Naprosto nezbytnou úlohu zastává tzv. fixer, kterým je lokální pracovník spojující zahraniční reportéry s místními osobami. (RSF, 2023/a)

2.2.1. Embedded journalism

Slovní spojení „embedded journalism“ není do českého jazyka doslovně překládáno. Dle cambridgeského výkladového slovníku můžeme tento pojem volně přeložit jako kategorii žurnalistiky ve které je reportér součástí vojenské jednotky a během války spadá pod její ochranu (Cambridge University Press & Assessment, 2023). Doslovný překlad samotného slova v českém jazyce je zanořený, vrytý, zarytý či zakořeněný (Lingea, 2023).

Fenomén „embedded journalism“ se objevil na začátku 21. století po vstupu amerických vojenských složek do Iráku. Jejich vstupem začala válka v Iráku neboli druhá válka v Zálivu, probíhající v letech 2003-2011. Tento typ žurnalistiky prováděné in situ vznikl jako odpověď na omezený přístup reportérům během předešlých válek v regionu, a to během války v Perském zálivu (1900-1901) a války v Afghánistánu (2001-2021). Irácké válce se v důsledku využití toho systému dostalo jedno z nejobsáhlejších mediálních pokrytí konfliktů na světě. (Buchanan, 2011)

Za vznikem „embedded journalism“ stojí oddělení komunikace Pentagonu v čele s Victorií Clark, Centrální velitelství USA a ministerstvo obrany Spojených států amerických. Před počátkem války v Iráku byl záměr vzniku této skupiny ministerstvem schválen a američtí novináři tak získali možnost připojení se k americkým vojenským jednotkám, a to pod podmínkou podstoupení speciálního výcviku, přijetí mnohých bezpečnostních opatření a osvojení si základních, byť nezbytných pravidel (Buchanan, 2011).

Na vytváření reportáží v rámci přímého působení vojenských sil je nahlíženo ambivalentně. Pozitivní přístup je opřen o názory týkající se především ochrany novinářů, která jim je po celou dobu působení udělena. Dalším argumentem, který se k „embedded journalism“ přiklání je naprostá blízkost k nejaktuálnějším informacím, které jsou jinak reportérům ve většině případů nedostupné. V důsledku přímého přístupu k těmto datům bývají výstupy rovněž věcnější. Stejně tak jako mají reportéři blíže ke zprávám, mají blíže k vojákům a předpokládá se zde jistá míra důvěry. Ta bývá logicky větší než u reportérů, kteří události reportují z dálky. (Robbe, 2015)

Na druhé straně stojí názory, které tento přístup kritizují. Považují jej za propagandistický a neobjektivní. Reportáž je dle kritiků naprosto odpoutána od pohledu na většinové civilní obyvatelstvo a konflikt prezentuje pouze skrze jednu zúčastněnou stranu boje, pod jejíž je kontrolou. Další negativní okolností je omezené vnímání politického kontextu z bojového pole, který je pro obecné pochopení situace absolutní nutností. Novináři postrádají svobodu pohybu a jsou odkázáni na sběr dat pouze v místech, kde vojenské jednotky operují. Irský novinář Patrick O. Cockburn ve svém článku zmiňuje nevýhodu partyzánských válek ve kterých se velitel jednotek takticky vyhne boji s hlavními silami nepřítele a orientuje se na útok tam, kde je druhá strana v oslabené pozici. Nasazení reportéři tak mohou zmeškat hlavní fáze či boje konfliktu (Cockburn, 2010).

V rámci válečné žurnalistiky v Perském zálivu byl používán takzvaný „pool system“, spočívající ve vytváření reportážního obsahu z válečných operací pouze velmi úzkou skupinou reportérů, která nasbírané informace dále šíří světovým mediálním agenturám. Ty získané podklady libovolně upravují a následně publikují. Výsledné zprávy mnohdy postrádají realitu první linie, emoce a naléhavost, které mimo jiné tvoří podstatu tohoto typu žurnalistiky. (Mordan, 2023)

Objektivita, která je v mediálním prostoru naprostou povinností, je tak upozadována.

2.2.2. Freenlancer – Nezávislý profesionál

Během několika posledních let se právě Sýrie a Irák staly zeměmi, ve kterých působí nejvíce nezávislých profesionálních novinářů. Nezávislími reportéry jsou všichni ti, kteří jsou samostatně výděleční (placení jsou na denní bázi nebo za reportáž) a se zpravodajskými společnostmi mají závazky pouze dočasné, nejsou tak trvale zaměstnání. Nezávislé reportéry

najdeme vedle válečné žurnalistiky i v jiných oblastech jako je sportovní zpravodajství, aktuální dění či kultura. I přestože nejsou zaměstnanci mediálních společností, musí naplňovat stejné standardy jako ostatní pracovníci médií. (Murray, 2022)

Dle Jake Hanrahana by měl nezávislý reportér monitorovat vedle příběhů, ve kterých má samotný reportér zájem i události, které nejsou dostatečně medializované (situace v Kongu, Kurdistánu aj.) a rovněž ty, u kterých je předem zřetelné, že budou mít velký dosah mezi čtenáři. Události, příběhy a osudy lidí se k tomuto reportérovi dostávají díky jeho vytvořenému osobnímu profilu na základě mnohaleté praxe, zkušeností a rozsáhlé síti kontaktů po celém světě. (Hanrahan, 2023)

Několik světových novinářských agentur začalo upouštět od zahraničního zpravodajství, a to především z finančních důvodů. Vysílání reportérů začalo být příliš finančně nákladnou záležitostí. Mezi těmi, které nadále vysílají novináře jsou např. The New York Times, The Washington post, CNN, BBC News, The Guardian, The Times, Middle East Eye a v oblasti Blízkého východu pak Al Jazeera či Arab News. Nezávislí reportéři si veškerou organizaci zajišťují sami (překladače, řidiče, dopravu, zdravotní krytí, logistické záležitosti, technickou výbavu aj.) (Sambrook, 2010) Hlavní poradce pro bezpečnost novinářů v mezinárodní organizaci CPJ Frank Smyth, uvádí, že „vedle bezpečnostní výbavy by měly zpravodajské domy poskytnout nezávislým reportérům každodenní kontrolu a psychologickou podporu. Mnoho věcí, které potřebujete k zajištění bezpečnosti, se netýká peněz.“ (Steers & Smyth, 2014). Organizace CPJ, celým jménem Committee to Protect Journalists, je nezisková nevládní organizace hájící bezpečnostní práva novinářů po celém světě. Jake Hanrahan v rozhovoru uvedl, že je pro nezávislého novináře těžší se do válečné oblasti dostat. Není to nemožné, pouze obtížnější. Jako důvod uvedl vysoké finanční náklady a rozsáhlou přípravu, kterou musí nezávislý reportér provést sám. Uvedl rovněž naopak výhodu, kterou může nezávislý reportér disponovat a tou je navázání lepších a bližších spojení s ostatními lidmi v terénu. (Hanrahan, 22. 5. 2023)

Za přednost reportérů „na volné noze“ lze považovat jejich silnou motivaci a odhodlání, díky kterým i přes všechny tyto „překážky“ vyjíždějí do terénu. Jak uvedl Jake Hanrahan, takovou motivací může být podávání svědectví o nespravedlivé smrti, kterou nalezneme právě ve válce, kde jsou dle slov J. Hanrahana lidé zabíjeni „*pro nic za nic*“. Následující motivací je pro tohoto reportéra osvěta. Za velmi důležité považuje poskytnutí možnosti mladším lidem sledovat a pochopit svět. (Hanrahan, 22. 5. 2023) Musejí disponovat kvalitními organizačními a komunikačními schopnostmi, které jim umožní navázání kontaktů

v místě působení. Pro prosazení se ve světě zpravodajství je nutné, aby svým psaním vynikali. K tomu je potřeba investigativní schopnost, vytrvalost, flexibilita, vnímavost lokálních specifik a odvaha. (Murray, 2022)

Z hlediska úspěchu a žádanosti mohou mnohdy předčít novináře, jejichž práce je zastřešena redakcí. Ceny nezávislým reportérům každoročně již 22 let uděluje organizace Kurt Schork Memorial Fund, pojmenovaná po americkém nezávislém novináři Kurtu Schlorkovi, který zemřel v roce 2000 během své práce v Sieře Leone. Na poli fotožurnalistiky se uděluje např. Pulitzerova cena nebo Zlatá medaile Roberta Capy.

2.2.3. Fixer

Jednu z klíčových rolí v rámci tvorby válečné žurnalistiky mají lokální pracovníci, které obecně pojmenováváme fixery. Americká společnost Pulitzerovo centrum, která zastává a sponzoruje nezávislé zpravodajství po celém světě, tyto osoby nazývá zpravodajskými partnery. Jejich role je zmiňována od první války v Zálivu v roce 1991. Fixeři sami sebe označují za lokální pracovníky, či obyčejné místní novináře. V hierarchii žurnalistů jsou velmi nízko postavení, nemají žádný oficiální status a do samotné tvorby nijak nezasahují. Přesto je jejich role naprosto zásadní a kvalitní reportáž by bez nich v konfliktních zónách vznikala jen velmi obtížně a pravděpodobně velmi neefektivně. Jsou najímáni samotnými zahraničními zpravodaji nebo novinářskými společnostmi, a to na základě doporučení, online fór, či sociálních médií. (Santos, 2022) Pro zjištění důvěryhodnosti je podle osobní zkušenosti J. Hanrahana nejlepší požádat o doporučení jiné reportéry a vést obsáhlé rozhovory se samotnými fixery osobně, nebo po telefonu. (Hanrahan, 22. 5. 2023)

Jejich pracovní proces lze rozdělit na fázi před příjezdem zahraničních novinářů a po jejich příjezdu. V období příprav se fixer musí seznámit s oblastí, jak z geografického hlediska, politického, právního tak rovněž z hlediska vojenského / válečného. Mezi jejich kompetence patří zajišťování prověrek a vyřizování potřebných dokladů. Kromě znalostí lokálních reálií je potřebné navázání kontaktů s těmi, kteří budou ochotni se zahraničními médii vést dialog. Pro zprostředkování dialogu je nutná velmi dobrá znalost jazyků. Hladký průběh utváření reportáže vyžaduje také zajištění bezpečného místa, kde bude reportáž vznikat. Poté, co zahraniční novináři zahájí svoji práci, fixeři zajišťují přístup do míst, které jsou cílem novinářů a maximální bezpečnost celého průběhu. Jelikož zahraniční zpravodaje doprovázejí v terénu během sběru dat a zodpovídají za bezpečnost, je potřeba oboustranné

důvěry. Fixeři jsou osobami s velmi dobrou orientací v lokálních podmínkách, orientují se v konfliktu a jeho kontextu, znají místní jazyk, mají dobré komunikační schopnosti pro propojení s potřebnými zdroji a jsou schopni vyřešit logistické požadavky. Jak uvádí syrský novinář Dellair Youssef ve svém článku *The 'fixer': A hidden hero of journalism* „*Jednou z jejich nejdůležitějších schopností, kterou fixer musí mít, je citlivost, intelekt a rozvaha při rozhodování*“ (Youssef, 2021).

Nebezpečí může nastat v případě nesprávného jednání a porušení dohody mezi fixerem a zahraničním novinářem. Při zpracování reportáže může dojít k nesprávné interpretaci nebo k více pejorativnímu popisu reality, než tomu tak ve skutečnosti je. Nebezpečí z toho plynoucí tak hrozí nejen samotnému fixerovi, ale celé síti jeho zdrojů, které byly pro reportáž využity. V důsledku toho může fixer ztratit důvěru místních a přijít tak o budoucí spojení. (Zamith, 2022) Pozice žurnalisty a fixera by měly být ovšem rovnocenné, respektované a jejich vzájemný vztah by neměl ovlivnit výslednou práci.

Nadace Kurt Schork Memorial Fund (KSMF), která uděluje ceny za mezinárodní žurnalistiku, již udělala svou jednu ze tří cen právě několika syrským fixerům. Kategorie Fixer byla uvedena v roce 2016, první ocenění bylo rozdáno o rok později (Kurt Schork Memorial Fund, 2016). V roce 2018 byl oceněn Wael Resol, jenž získal tři nominace od zahraničních novinářů za spolupráci v Iráku. V roce 2020 první místo získal syrský Kurd, kterým je Kamiran Sa'doun. A to za spolupráci s novináři z předních novinářských společností na vojenských frontách od Kobání po irácký Khanaqin (North Press Agency, 2020). O rok později byla oceněna žena, Syřanka Khabat Abbas z Rojavy (Syrský Kurdistan) a to za své znalosti, obsáhlou síť kontaktů a novinářské dovednosti (Wilgenburg, 2021). Mnoho syrských fixerů během své práce ale ztratilo život.

V Iráku novináři s fixery spolupracují na území iráckého Kurdistanu během bojů ozbrojených milic Pešmergů, v rámci boje proti Islámskému státu Iráku a Levanty (ISIL). Cílem Pešmergů je obrana Iráckého Kurdistanu (The Kurdish Project, 2023). Výše uvedenou cenu KSMF obdrželi také iráčtí fixeři. Prvním držitelem této ceny z roku 2017 je třikrát nominovaný Makeen Mustafa a to za spolupráci v Erbilu. Za zprostředkování monitorování vzestupu a pádu ISIS v Iráku získal ocenění v roce 2019 Sangar Khaleel Mosul (Kurt Schork Memorial Fund, 2019).

Práce těchto facilitátorů je celosvětově velmi nedocenená. Nevztahuje se na ně taková právní ochrana, jako na novináře, se kterými spolupracují, v drtivé většině případů jejich podíl na výsledném výstupu není nikde zmíněn a jejich osud často končí v ohrožení, ba dokonce smrtí. (Mack, 2020)

2.3. Příprava a bezpečnost

Práce novinářů je doprovázena bezpečnostními riziky, počínaje zraněním, přes pronásledování, únos, pohřešování, až po věznění či dokonce smrt. Všechny tyto rizika mohou pramenit z odlišné etnické příslušnosti, odlišné víry či „pouhého“ reportování o konfliktu. Osud reportéra je vázán na válku a její vývoj.

Dle statistiky neziskové organizace Committee to Protect Journalists (Výbor pro ochranu novinářů, dále jen CPJ) mapující útoky na novináře, drží Irák společně se Sýrií smutné prvenství v počtu zabitých novinářů v letech 2000–2023. V těchto letech bylo v Iráku zabito celkově 189 novinářů (163 místních, 26 zahraničních) a v Sýrii 140 (126 místních, 14 zahraničních). (CPJ, 2022/a) Ani tato čísla neodradí motivované a odvážné novináře v pokračování jejich činnosti.

Pro novináře v konfliktních oblastech je klíčové identifikování konfliktu a jeho pochopení. Každý novinář by měl být na takovýto konflikt kvalitně připraven jak fyzicky, tak psychicky a orientovat se v problematice logistiky, jak uvádí UNESCO ve spolupráci s Reportéry bez hranic v bezpečnostním manuálu pro novináře. Tento manuál, na jehož zpracování se podílelo 60 zpravodajských agentur v roce 2015 v New Yorku, přípravu blíže specifikuje a rozděluje do tematických kapitol. (The Media Development Network, 2016) Z pohledu J. Hanrahana je nejlepší přípravou pro porozumění situace studium literatury, jejíž autory jsou další reportéři, neopovrhují akademickými pracemi, důležité je vedení diskuzí s lidmi z dané oblasti a především vyhýbání se analytikům, kteří situace nehodnotí přímo v terénu. (Hanrahan, 22. 5. 2023)

Jednu z nejpodstatnějších částí přípravy obnáší vlastní vyhodnocení rizik. Je potřebné si uvědomit hranici mezi bezpečím a nebezpečím, znát místa, kde nehrozí riziko a být psychicky maximálně připraven na stresové situace a vypětí. Je potřebné si udržet emocionální stabilitu, jelikož její disharmonie může ovlivnit práci nežádoucím způsobem. Mezinárodními organizacemi, které se zabývají novinářskou bezpečností je doporučeno podstoupení kurzu první pomoci a absolvování výcviku, který např. probíhá v uměle vytvořeném krizovém

prostředí. Novináři jsou zde mimo jiné seznámeni s hrozbou min nebo se učí pohybu a koordinaci v bojové zóně. Do logistické přípravy můžeme zařadit např. obstarání si vhodného pojištění a digitální jistotu. Digitální jistota je spojena s vlastnictvím náhradních či satelitních telefonů, které poslouží v případě výpadku sítě, náhradních zdrojů energie, šifrovaných aplikací pro bezpečnou komunikaci a dbáním na zálohování dat. Obecně lze tvrdit, že platí pravidlo: čím méně informací u sebe zpravodaj má, tím lépe. K množství informací se vztahuje také digitální stopa, již za sebou novinář nechává a může jej ohrozit. (UNESCO, RSF, 2017)

Praktická příprava je poskytována v rámci kurzů, které pořádají mezinárodní ale i lokální organizace. Tyto kurzy jsou vedeny experty na vojenské operace, bývalými vojáky, lékaři apod. Od roku 1990 vede tyto kurzy např. CPJ, které kurzy přizpůsobuje vývoji žurnalistiky, ale i konfliktů. Od roku 2011 zahrnují do svého pětidenního výukového programu též školení o digitální bezpečnosti. Dalšími organizátory kurzů na mezinárodním poli jsou UNESCO, RSF, SIDA a IPI. (CPJ, 2023) Mezi menší organizace spadá např. britská Blue Mountain Group, turecká Anadolu Agency nebo americká RISC, která se specializuje na výcvik první pomoci a ošetření života ohrožujících zranění na bojišti pro nezávislé novináře, kterým výcvik nekryje redakce. V Sýrii pak Media Diversity Institute, Tawasol, Al-Jazeera a Syrian Journalists Association. V Iráku na poli vzdělávání působí mezinárodní organizace IFJ, Centurion Risk Assessment Services, AKE Integrated Risk Solutions a Independent Media Center Kurdistan.

Přípravou pro budoucnost, která může být zároveň velkým přínosem pro redakce, její zaměstnance i samotného reportéra je sdílení zkušeností, hledání odpovědí na to, zda byl naplněn cíl, se kterým novinář opouštěl mateřskou redakci, představení návrhů na změny a celkové zhodnocení výjezdu po návratu. Toto sezení je nazýváno tzv. debriefingem. (UNESCO, RSF, 2017)

2.4. Psychické následky

Profese válečných žurnalistů se od jiných novinářských profesí liší vedle obsahu práce psychickou zátěží. Dle profesora psychiatrie Anthony Feinsteina z univerzity v Torontu je u válečných reportérů třikrát vyšší pravděpodobnost vzniku psychických poruch, než u ostatních novinářů. Psychická odolnost může být jakkoli pevná, zážitek z opakujících se traumatických událostí dokáže být ovšem silnější. Mezi běžné stavy, se kterými se reportéři

z válečných oblastí vracejí jsou úzkosti, deprese, nespavost, pocity viny, běsy, následné propadání alkoholismu a návykovým látkám. Jsou známy i případy, kdy došlo k nečekanému opojení hrůzami války. Do počátku 21. století byly psychické problémy mezi reportéry tabuizovány a považovány za slabost novináře. I to je dnes důvod, proč se s těmito psychickými následky reportéři nesvěří ve svých domácích redakcích pracovníkům ve vedoucích pozicích. (Feinstein, 2006) Francouzský novinář s alžírskými kořeny Jean-Paul Mari toto tabu prolomil, když v roce 2008 vydal svou oceněnou knihu *Sans blessures apparentes* (volně přeloženo *Bez zjevných zranění*), ve které trauma definuje jako setkání se smrtí. (Acré, 2016)

V kontextu s válkou, teroristickými útoky, násilím a jinými krizovými situacemi nelze opominout diagnózu psychické nerovnováhy, a to posttraumatickou stresovou poruchu (dále jen PTSD – Posttraumatic stress disorder). O diagnóze PTSD lze mluvit až tehdy, pokud příznaky trvají i po osmi týdnech po návratu a v délce min. jednoho měsíce. Válečných reportérů s touto diagnózou je až 28 % (Desroches, 2020). Lidem, kteří PTSD trpí se buď traumatické prožité momenty vracejí, nebo jim vypadávají z paměti, pociťují emoční prázdnotu, mají zvýšenou bdělost, poruchy soustředění, úzkostné a bezmocné stavy (gesundheit.gv.at, 2023). Zasažení vedle toho mohou mít pocit strachu a vyděšení i přestože v aktuální chvíli nemají k těmto pocitům důvod (NIH, 2022). Pro léčbu jsou tyto osoby odkázány na odbornou pomoc psychiatrů, psychoterapeutů nebo krizových center. V současné době nalezneme v některých redakcích centra podpory a psychologické týmy, které vedou psychologické kontroly, kurzy, psychologickou přípravu a konzultace např. jako francouzská společnost mající na starost francouzská veřejnoprávní média, France Médias Monde. (France Médias Monde, 2023) V roce 1991 bylo univerzitou Columbia University Graduate School of Journalism založeno Dart Center for Journalism & Trauma, které poskytuje novinářům školení, pomoc a psychologickou prevenci. (Dart Center, 2023) Následky válečných konfliktů jsou většinou dlouhotrvající, s postupem času gradují a u některých reportérů se stanou chronickými, a to až ve 40 % případů (Santé publique France, 2019).

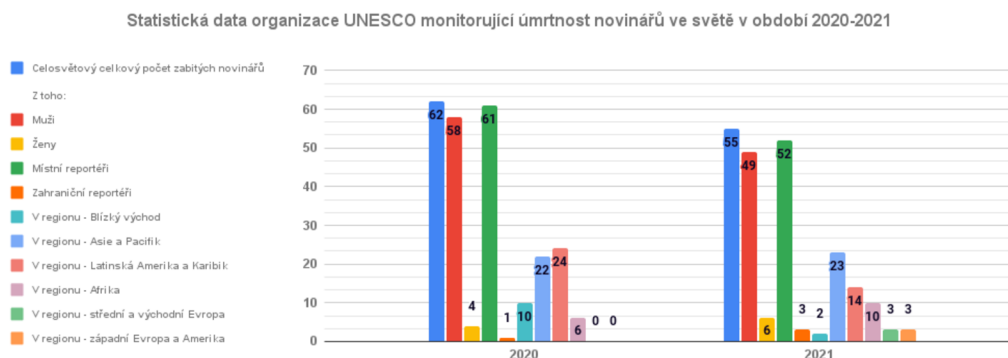
O psychických následcích jsem rovněž diskutovala s J. Hanrahanem. Z jeho pohledu si reportér na válečné katastrofy, které prožívá, zvykne. Hovořil o začátcích jeho kariéry, kdy byl pohled na mrtvé oběti války šokující. Ve spojení s šokem zmínil ztrátu přehledu o tom, na čem reportér pracuje. Pokud se reportér v terénu zhroutí, nebude schopný nadále vykonávat svoji práci. (Hanrahan, 22. 5. 2023)

2.5. Váleční reportéři v číslech

"Data jsou mocným nástrojem a výzvou pro naše chápání světa," uvedl vědec zaměřující se na geoprostorová data a geografické informační systémy pro výzkum příčin a důsledků konfliktů, Andreas F. Tollefsen z The Peace Research Institute Oslo (Institut pro výzkum míru v Oslu) (Ricchiardi & Tollefsen, 2021). Na shromáždění statistických dat vykazující informace o válečných reportérech a jejich práci každoročně pracují celosvětově uznávané organizace jako jsou UNESCO, RSF či CPJ.

UNESCO zveřejňuje své reporty monitorující následky povolání válečných reportérů v dvouletém intervalu od roku 2008. Každé dva roky tak mohou členské státy mezivládní rady Mezinárodního programu pro rozvoj komunikace (funguje v rámci OSN) zhodnotit dopady funkce této organizace a stanovit plán na spolupráci pro následující roky. Poslední zpráva Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity byla zveřejněna v listopadu 2022 (data pro rok 2020-2021) a to před 33. zasedáním organizace, které proběhlo v Paříži. Podle dostupných dat zemřelo v letech 2020-2021 nejméně od roku 2008. V roce 2020 přišlo o život celkem 62 novinářů, o rok později 55. Nejvíce jich bylo usmrceno v Latinské Americe. Přestože válečné konflikty a občanské války na Blízkém východě stále probíhají nefigurují Sýrie a Irák mezi prvními 5 zeměmi co do počtu zabitých novinářů. V roce 2020 nedošlo v Evropě ani k jedinému potvrzenému úmrtí novináře, což je poprvé od roku 2007. V Africe se počet úmrtí novinářů v letech 2020-2021 téměř zdvojnásobil. Největší úmrtnost byla ve zmíněných letech hlášena v Mexiku (19 novinářů), v Afghánistánu (13 novinářů) a v Indii (11 novinářů). Téměř 78 % žurnalistů (91 úmrtí) přišlo o život ve svých domovech nebo v terénu. Jen asi 22 % se nacházela v okamžiku usmrcení v redakci nebo prostorách zpravodajských společností. Velkou většinou se jednalo o lokální zpravodaje, zahraničních bylo jen mizivá menšina. V roce 2020 byl z 62 zabitých novinářů jen jeden zahraniční a v roce 2021 byli z celkového počtu 52 jen 3 usmrcení novináři ze zahraničí. Z celkem 117 usmrcených novinářů jich bylo 20 % nezávislých. Alarmujícím faktem je dlouhodobý trend, který ukazuje lineární zvyšování nebezpečí v zemích, ve kterých aktuálně ozbrojené konflikty neprobíhají. Naopak v zemích, zužovaných válečným konfliktem, míra úmrtnosti novinářů klesá a to rovněž lineárně. Dále na základě zveřejněných statistik můžeme říci, že stále stoupá počet usmrcených žen reportérek. Byť jsou ženy mezi válečnými reportéry stále v naprosté menšině, jen mezi lety 2020-2021 se jejich počet zdvojnásobil. V roce 2020 byl poměr 94 % mužů a 6 % žen, o rok později 89 % : 11 %. UNESCO uvádí, že

násilí na ženách zahrnuje vedle smrti vyhrožování, stigmatizaci, sexistické a nenávistné projevy, diskriminaci, znásilnění a fyzická napadení. Nárůst násilí na ženách organizace spojuje s nárůstem konspiračních teorií, šířením dezinformací, politickou polarizací, ale také s pandemií Covid-19. Dochází k němu jak v offline prostoru, tak v prostoru online. Přes velký počet nepotrestaných činů zabití a vražd je pozitivní zprávou, že počet beztrestných činů se snižuje. Průměrná doba potřebná k vyřešení případů je aktuálně vypočítána na 4 roky. Nejrychleji jsou vyřešeny případy v Evropě a Americe, v Africe a na Blízkém východě je tomu naopak. V závěru reportu je stručně nastíněn plán organizace na následující roky. Irák se aktivně zapojuje do dvou oblastí a to do rozvoje plánu na ochranu reportérů a do vývoje v oblasti bezpečnosti žen reporterek. (UNESCO, 2022/a)

Graf 1: Statistická data organizace UNESCO monitorující úmrtnost novinářů ve světě v období 2020-2021.

(Zdroj: UNESCO, 2022/a, 2022; vlastní zpracování)

Graf č. 1 zobrazuje data zveřejněná v reportu Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity organizace UNESCO, který byl uveden v roce 2022. Výsledné hodnoty se vztahují k usmrceným novinářům po celém světě mezi lety 2020-2021. Základní hodnotou je celosvětový počet zabitých novinářů v důsledku jejich povolání, od kterého se odvíjejí další veličiny. Jednotkou míry je zde počet osob. Minimální hodnotou je nula, která zastává počet zabitých novinářů v regionu střední a východní Evropy, stejně tak jako v regionu západní Evropy a Ameriky. Maximální hodnotou je 62, kterou definujeme jako celkový počet zabitých novinářů po celém světě v roce 2020.

Reportéři bez hranic svoji závěrečnou zprávu publikují kontinuálně od roku 1995. Měřeným obdobím je 1.1 – 1.12 daného roku. Do statistik jsou zahrnuti jak reportéři profesionální, na volné noze, tak ostatní zaměstnanci zpravodajských domů. Sledováno je

zadržování, týrání, násilí pohřešování a smrt. Rok 2022 přesáhl rekordní hranici počtu vězňených osob, kterých bylo k 1. 12. 2022 533. Profesionální novináři čítají z 533 většinu a to 432, reportérů na volné noze je 83 a 18 pracovníků médií. 84 % tvoří muži, 14,6 % ženy. Zemí, která vězňeni největší počet těchto osob je aktuálně Čína, následuje ji Myanmar, Írán, Vietnam a Bělorusko. Z údajů vychází, že tři čtvrtiny z celkového počtu vězňených je v Asii a na Blízkém východě. RSF uvádějí celkové číslo zabitých 57, 50 mužů a 7 žen, 49 z nich bylo lokálních pracovníků a 8 ze zahraničních médií. Od roku 2020 počet každoročně mírně stoupá. Vidíme tedy trend stálého nárůstu násilí vůči novinářům. Statistiky RSF potvrzují data organizace UNESCO týkající se zvyšujícího se nebezpečí pro novináře v zemích, ve kterých neprobíhá žádný ozbrojený konflikt. Dle posledních statistik je jednou z nejnebezpečnějších zemí Sýrie. V roce 2022 zemřelo více osob ve státech, které právě nejsou ve válečném stavu. Takových případů bylo 37, ve válečných zónách přišlo o život 20 osob. Rozkol dat těchto dvou organizací nalézáme v počtu zabitých žen. RSF udává pro rok 2020 pouze 4 % z celku, zatímco UNESCO 6 %. Dalším měřeným údajem je držení v rukojmí. Takových osob bylo celkem 65, 42 z nich v Sýrii a 11 v Iráku. S Irákem se početně shoduje Jemen a poslední místo má africké Mali. Za držením v rukojmí nejvíce stojí organizace Islámský stát, Al-Nusra, Al-Káida, povstalecká skupina Hútiové v Jemenu a další ozbrojené složky. (RSF, 2022/b) Aktuální statistická data jsou dostupná v online databázi Reportérů bez hranic.

Útoky na žurnalistiku

Trend na Blízkém východě a v Severní Africe v letech 2021-2022

STÁTY	INDEX PRO ROK 2021	INDEX PRO ROK 2022
Alžírsko	146 / 180	134 / 180
Bahrajn	168 / 180	167 / 180
Egypt	166 / 180	168 / 180
Irák	163 / 180	172 / 180
Írán	174 / 180	178 / 180
Izrael	86 / 180	86 / 180
Jemen	169 / 180	169 / 180
Jordánsko	129 / 180	121 / 180
Kuvajt	105 / 180	158 / 180
Libanon	107 / 180	132 / 180
Libye	165 / 180	143 / 180
Maroko	136 / 180	135 / 180
Omán	133 / 180	163 / 180
Palestina	132 / 180	170 / 180
Qatar	128 / 180	119 / 180
Saúdská Arábie	170 / 180	166 / 180
Spojené arabské emiráty	131 / 180	138 / 180
Súdán	159 / 180	151 / 180
Sýrie	173 / 180	171 / 180
Tunis	73 / 180	94 / 180
Turecko	153 / 180	149 / 180

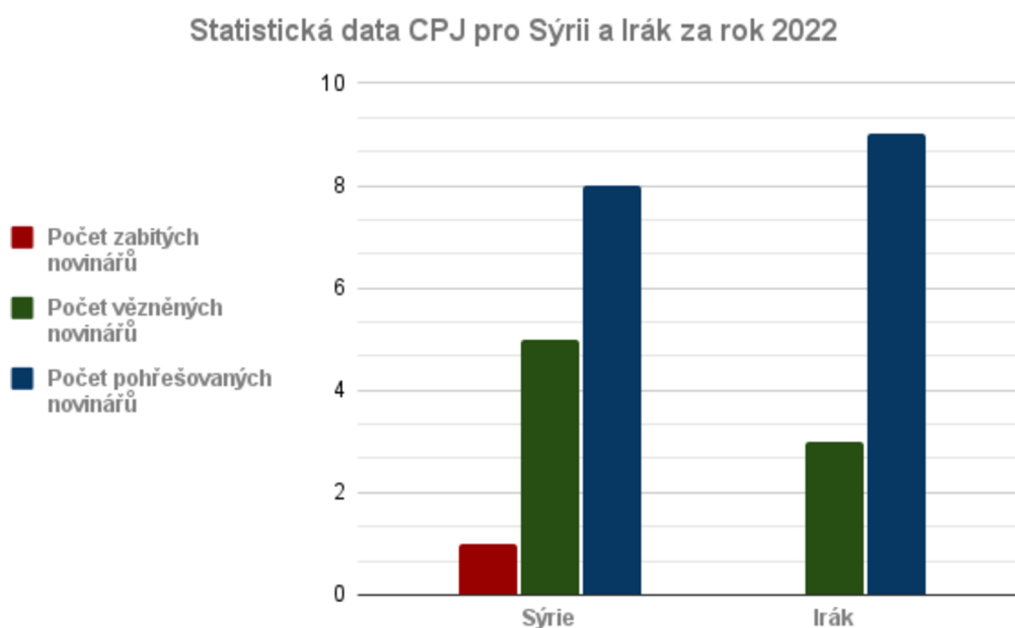
Tabulka 1: Útoky na žurnalistiku; Trend na Blízkém východě a v regionu severní Afriky v letech 2021-2022

(Zdroj: The New Arab, 2022, upraveno autorem)

Tabulka č. 1 ukazuje výsledky měření svobody v médiích, které provádí organizace Reportéři bez hranic každým rokem. Pro rok 2022 dosáhl příčky s největší mírou svobody Katar, který je na 119. místě z celkových 180 sledovaných zemí. Naopak svoboda na tom v roce 2022 byla nejhůře v Íránu, Iráku, Palestině a Sýrii. Sýrie si o velmi malou měrou polepšila, zatímco úroveň svobody v médiích se ve zbylých třech státech zhoršila.

CPJ, neboli Výbor pro ochranu novinářů má velmi specifický způsob, kterým své statistiky tvoří. Tato organizace měří míru vězněných, zabitých a pohřešujících se osob. Výsledné hodnoty ukazující počet osob vězněných jsou relevantní k půlnoci 1.12. daného roku. Slabou stránkou tak je nezahrnutí osob, které byli např. vězněni a zároveň propuštěni v průběhu roku. Ve statistikách zůstávají vedeni až do chvíle, kdy jsou propuštěni či přijdou ve vazbě o život. V datech z roku 2022 se RSF a CPJ shodují v závěru, kterým je rekordní počet zadržených novinářů. Ve výčtu zemí ovšem je ovšem ve statistice SPJ nahrazen Vietnam Tureckem, Írán na prvním místě, Čína na druhém a Myanmar totožně na třetím. Data úmrtnosti CPJ sbírá a jejich databázi vede od roku 1992. Důraz je kladený na rozdělení vražd a to do dvou kategorií dle návaznosti na jejich povolání. Jednu skupinu tvoří ti, kteří o svůj život přijdou přímou v rámci své práce. Druhou skupinou jsou ti, u kterých není potvrzený motiv vraždy. Další dělení pak probíhá na základě typu smrti: vražda; smrt během nebezpečné

situace jako je např. demonstrace, povstání či střet nepřátelských skupin; smrt v boji, při vojenské intervenci. Od roku 2003 CPJ zvláště sleduje úmrtnost rovněž překladatelů, řidičů, fixerů aj., bez kterých by se žurnalisté neobešli. Pro rok 2022 CPJ uvádí minimální počet 41 novinářů jejichž smrt byla spojená s prací, na potvrzení motivů smrti u dalších 26 osob pracuje. V této statistice jsou již započítány osoby, které působí na Ukrajině. Nejvíce jich o život přišlo právě tam, dále pak podle CPJ v Mexiku a na Haiti. (CPJ, 2022/b)

Graf 2: Statistická data CPJ pro Sýrii a Irák za rok 2022 (Zdroj: CPJ, 2022/b; vlastní zpracování)

Graf č. 2 zobrazuje data zveřejněná organizací CPJ pro vybrané státy Sýrii a Irák, které uvádějí počet zatčených, vězněných nebo pohřešovaných novinářů v roce 2022. Základní měrnou hodnotou je počet novinářů, kteří utrpěli jeden z monitorovaných následků novinářské práce. Minimální hodnotou je nula a to pro počet zabitých novinářů v Iráku. Maximální hodnota dosahuje čísla 9, těmi jsou pohřešovaní reportéři rovněž v Iráku.

3. Novinářská etika v prostředí války

Americký odborník na mediální etiku Stephen J. A. Ward v příručce *The Handbook of Journalism studies* (2009) definuje etiku jako hodnocení, analýzu a prosazování toho, co představuje správné chování dle dostupných zásad. Hranice etiky se mění a v důsledku toho je etika nekonečným procesem utváření principů, které regulují lidskou interakci. (Ward, 2009)

Jednou z nejprobíranějších okolností válečné žurnalistiky je právě etika v prostředí války. Pracovníci médií, ať už se jedná o reportéry, fotografy či další zaměstnance přímo v místě dění, mají neobyčejně velkou moc v utváření našich dojmů, pohledů a názorů na situaci, o které reportují. Spolu s vydavateli a majiteli novin nesou velkou morální odpovědnost. Jejich cílem je informovat a podávat svědectví, ovšem ne šokovat. Reportéři by tak měli být velmi opatrní a přinášet informace promyšleně, přesně a nestranně, aby nedošlo k vytváření mýtů a mylných domněnek. (Hill, 2019) Opak vyústí v nerozvážené závěry čtenářů. Žádná z konfliktních, krizových situací není identická. Novináři se na ně tak málokdy mohou předem kvalitně připravit. Na některé situace jako jsou klimatické katastrofy, dopravní nehody aj. může být příprava snazší. Dějí se častěji a po celém světě. Důsledkem může být velký rozdíl v kvalitě a přesnosti publikovaných zpráv.

I přestože se hranice etiky posouvají, 12. června 2019 byla podepsána Mezinárodní federací novinářů v Tunisu charta etických norem pro žurnalisty *Global Charter of Ethics for Journalists*, která je založena na článku č. 10 Evropské úmluvy o lidských právech. Je tvořena preambulí a 16 články, které definují práva a povinnosti novinářů v oblasti etiky. (IFJ, 2023/a) Tento soubor je posilujícím doplňkem k Deklaraci principů novinářského chování, která je známá rovněž pod názvem *Bordeuxská deklarace* (1954). Ta byla jedním z doposud nejuznávanějších textů o novinářské etice. (EFJ, 2023)

Naproti tomu Jake Hanrahan v rozhovoru nazval etické kodexy „*neexistujícími šablonami*“. Etika je dle něj založena na tom, jak ji každý jedinec sám vnímá. Jako krutou realitu nazývá neexistenci lidských práv ve válečném poli. Dle jeho slov ve válce nikdo nejedná tak, že by přemýšlel nad tím, co je a není napsané v Ženevských konvencích. Během své práce řídí vlastními etickými zásadami. Nikdy za rozhovory neplatí, neukazuje detaily a obličje mrtvých obětí, vždy je upřímný a dodává, že „extrémní lidé si zaslouží extrémní

upřímnost.“ Jako extrémní osoby považuje např. teroristy a nacisty, se kterými se během tvroby reportáže setkal. (Hanrahan, 22. 5. 2023)

Vedle této charty nalezeneme jednotlivé etické stanovy novinářských společností, které se vztahují přímo na zaměstnance dané společnosti. Například americký deník The New York Times disponuje vlastní příručkou A Handbook of Values and Practices for the News and Opinion Departments (2004) etické žurnalistiky, ve které se nacházejí pravidla jako např.: Nikdy by nemělo dojít k nabídnutí spolupráce za poskytnutá data, úplatkům za rozhovory či informace, které nejsou později zveřejněné, novinář nesmí vyhrožovat a dotazovaná osoba musí být vždy obeznámena s pravou totožností novináře. S tímto bodem se pojí fakt, kdy musí naprosto vždy dojít k souhlasu všech účastníků rozhovoru o jeho zaznamenání. Žádný novinář by v rámci konkurence neměl škodit dalším pracovníkům médií a bránit jim v jejich práci. Pokud přejímá novinář data z jiného zdroje, je nutné, aby tento zdroj uvedl. (The New York Times, 2023) Veřejně dostupný etický kodex má i tisková agentura Associated Press ve kterém uvádí pravidla jak pro práci v rámci agentury, tak mimo ni, v případě, že takovou další práci ještě novináři mají. Pravidla agentury se váží na vizuální i textovou stránku zpravodajství. (Associated Press, 2023) Britská společnost BBC sdílí své hodnoty a principy vztahující se na veškerý materiál, který je nasbírány kdekoli a jakkoli. Jsou rozděleny do 18 kategorií podle témat (válka, náboženství, děti a mladiství, politika aj.), kterým se zpravodajství BBC věnuje. (BBC, 2023/a) Al Jazeera představuje dva dokumenty, které se týkají tvorby zpravodajství. Editorial Standards je souborem redakčních pokynů, jejichž hlavním cílem je zachování si globálních standardů zpravodajství a publicistiky. Druhý dokument Code of Conduct regulující a řídící novinářskou činnost odkazuje na stručný etický kodex Al Jazeera Media Network. (Al Jazeera Media Network, 2023) Svůj speciální kodex má od roku 2015 i síť 19 nezávislých syrských nejen tiskových mediálních agentur. Tento kodex se vztahuje i na syrské organizace za hranicemi státu. Hlavním záměrem Etické charty pro syrská média je podpora etiky a profesionality v jednotlivých redakcích. Cílem je tvorba důvěryhodného nezávislého obsahu bez nenávisti, doplněného o zásady genderové rovnosti, spravedlnosti a cti. (ECSM, 2023)

U etiky válečného zpravodajství jsou diskutována čtyři hlavní dilemata. První se týká mediálního pokrývání ozbrojených složek, které může ovlivnit bezpečnost novináře, spravedlivost a přesnost reportování. Druhým dilematem je utváření rozhovorů s přeživšími traumatických konfliktů. Hlavním úkolem novináře je v tomto případě nevyvolat další poškození. Třetí dilema pojednává o záchraně zasažených jedinců. Otázkou je, zdali má či

nemá novinář zasáhnout a podat potřebnou pomoc. V tomto případě by si měl novinář položit otázky, zdali je schopný pomoci, jestli sám není v ohrožení a jestli je schopný pomoci a zároveň pokrýt situaci. Poslední dilema se pojí s publikací, která může být eticky problematická z hlediska obsahu. (Windelspecht, 2022) U všech čtyř dilemat nalézáme bezprostřední spojení bezpečnosti, etiky a poutavosti. Atraktivita zpráv je totiž jednou z charakteristik, která „prodává“. I přesto by mělo být dle Institutu pro válečné a mírové zpravodajství (IWPR) vždy dodrženo šest základních „pravidel“, jimiž jsou: porozumění konfliktu, spravedlivé podávání informací, nezanedbání a informování pozadí a příčin konfliktu, neopomenutí lidské stránky konfliktu, informování o mírovém úsilí a uznání míry vlivu novinářů na konflikt (Tayeebwa & Orgeret, 2016).

Mnoho velmi výstižných otázek týkajících se etiky je položeno v knize *Covering violence: a guide to ethical reporting about victims and trauma* (Coté & Simpson, 2000). Mezi ně patří např.: *„V jakou chvíli je nejvhodnější tvořit rozhovor s osobou, jež prožila šok a ve který moment je nejvhodnější odejít?; Je nutné se osoby dotazovat na otázky okamžitě po katastrofě?; Je osoba absolutně schopna rozhodnutí, zda s rozhovorem souhlasí?; Uvědomuje se novinář, pokud je útočník na svobodě, že komentáře v rozhovoru mohou ohrozit další životy?; Které otázky škodí a které naopak napomáhají k vytvoření pocitu bezpečí?“* (Coté, 2000). Další otázkou, která je stále velmi aktuální je *„Jak můžeme chtít v Evropě přijímat uprchlíky, když neukážeme všechno to násilí, před kterým tito migranti utíkají?“*, již položil indický fotoreportér Sami Sivra na semináři *Etika v terénu* ve francouzském Bayeux (Sivra, 2016).

Pro minimalizaci etických dilemat a relativní připravenost vznikají po světě iniciativy, které vedle publikací, příruček aj. nabízejí v této oblasti vzdělávání. Tyto kurzy nabízí např. britská organizace *Ethical journalism network*, *Al Jazeera* nebo platforma *NAWA*, která se věnuje investigativní žurnalistice v severní Africe a Západní Asii. Mezi tyto iniciativy rovněž patří syrský program, kterému se věnuji v následující podkapitole.

3.1 Program Ethical Journalism for Syrian Media

V Sýrii byl v roce 2016 zaveden pětiletý program *Ethical Journalism for Syrian Media* (dále jen *EJSM*, ve volném překladu *Etická žurnalistika syrských médií*) mezinárodní organizací *Free Press Unlimited* (dále jen *FPU*), která se zasazuje o svobodný tisk v celkem 54 zemích se 120 mediálními partnery. Cílem tohoto programu byla podpora a posílení

místních mediálních společností, aby i přes stále trvající občanskou válku a jiné konflikty mohly občanům poskytovat spolehlivé informace.

Iniciativa pro zlepšení situace v médiích započala roku 2013 kdy byla občanská válka doprovázená společenskými změnami v Sýrii na počátku. Od té doby panovala v novinářském prostoru nejistota a nezávislost byla ohrožena. Novináři začali opouštět státní i soukromé redakce. Své názory začali z povstání a demonstrací publikovat občané společně s novináři na sociálních sítích (např. na Facebooku), z nichž se postupem času stali „občanští novináři“, kteří byli uznávanou skupinou. Avšak pro etické a zodpovědné fungování potřebovali podporu. Tento program se zaměřil na kontinuální pomoc, která mnohé z nich dovedla až k profesionálním organizacím. (Free Press Unlimited, 2022)

Dosažení cíle bylo úspěšné. Program přivedl novináře ke vzdělání a udržitelnému poskytování relevantních, etických informací, a to jak na území Sýrie, tak za jejími hranicemi v rámci organizovaného, strukturovaného a profesionálního mediálního prostředí této země. Tato média i po ukončení implementace programu nadále fungují a jejich publikační činnost pokračuje. Během pětiletého období se podařilo organizaci FPU a Synergy-Takamol vyškolit více než 1000 profesionálů. Ti prošli školeními v oblasti etiky, genderu, investigativní žurnalistiky, válečného práva, humanitárního práva, bezpečnosti, fundraisingu aj. Vizuální dokumentace celého projektu je zveřejněna na webových stránkách FPU, kde jsou dostupné příběhy sedmi lidí věnujících se odlišným oblastem, které se projektu zúčastnily.

Vedle úspěšného vedení médií přispěl program k založení nejrůznějších kontrolních mechanismů a kodexů. Prvním sborníkem etiky pro syrská média je Ethical Charter for Syrian Media (ve volném překladu Etická charta Syrských médií), roku 2017 byla založena Syrská novinářská asociace, která je součástí IFJ a v roce 2020 byl vytvořen mechanismus umožňující podání stížností na syrská média, což by mělo spět k zajištění kontroly a odpovědnosti syrských médií. (Uiterkamp, 2022)

4. Svoboda slova a projevu v tisku

4.1. Právní ukotvení svobody slova

Svoboda slova neboli svoboda projevu je jedním z principů základních lidských práv, které začíná definicí v článku č. 19 Všeobecné deklarace lidských práv, na kterou navazuje Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Svoboda projevu končí jejím omezením, které vykládají regionální trestní zákony jednotlivých států. Jedná se o svobodu vyjadřovat se, informace vyhledávat, získávat a šířit bez jakýchkoli omezení a cenzury na základě jejího obsahu. Agentura Evropské unie pro základní lidská práva (dále jen FRA) definuje svobodu projevu a informací jako „svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice. Svoboda a pluralita sdělovacích prostředků musí být respektována“ (FRA, 2023). Jedná se o společné právo, jehož následování spěje k dodržování řady dalších základních lidských práv. Výše zmíněná deklarace je nejznámějším lidskoprávním dokumentem na světě, který byl schválen v důsledku katastrof 2. světové války 10.12.1948 Valným shromážděním OSN (Amnesty International, 2023).

Dle výzkumu Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva na Blízkém východě víme, že přestože regionální lidskoprávní úmluvy o svobodě slova hovoří, svobodný projev je na většině zemí stále omezený a podléhá mnohým restrikcím. Velmi často jsou tyto zákony obměňovány a jejich formulace jsou nepřesné. Z toho může plynout nejasná interpretace a tím pádem případné zneužití. (OHCHR, 2012) Mnohé politické vlády svobodu projevu na Blízkém východě potlačují, tisk postrádá otevřenost, svobodu a násilí ve spojení se svobodou slova roste.

4.2. Svoboda tisku

Vedle svobody slova je základním ukazatelem demokracie rovněž svoboda tisku a médií. Tisk je prostředkem který zajišťuje komunikaci, výměnu informací a myšlenek mezi občany, vládami a hlavami států. Svoboda médií stejně jako svoboda projevu s sebou nese publikování a šíření obsahu bez jakékoli kontroly a cenzury ze strany státu. V ideálním případě by měla být svoboda médií podporována a chráněna, např. samoregulací či státními

tiskovými zákony. Narušení této svobody se odráží v rozhodovacích procesech, které mají vliv jak na občany, tak vedoucí představitele. Nárůst nerespektování základních principů demokracie vede k jejímu ohrožování po celém světě. (Day, 2021)

Stav svobody médií každoročně monitoruje a hodnotí americká nevládní nezisková organizace Freedom House, jejíž snahou je právě obrana a hájení svobody s demokracií v médiích. Data organizace UNESCO ukazují kontinuální snižování míry svobody od roku 2012. Tento fakt v posledních 5 letech fakt zaznamenalo 85 % světové populace (UNESCO, 2022/b). S pandemií Covid-19 a masivním přesunem do online prostoru se tento problém ještě prohloubil, vedlejším efektem je ztráta důvěry. V závilosti na důvěře stoupá nebo klesá míra dezinformací. Ty se výrazně rozšířily právě během pandemie Covid-19. (UNESCO, 2022/c)

Pakliže jsou tisk a média pod kontrolu vlády a orgánů pro hospodářskou soutěž, hovoříme o tzv. zjetí médií. Tisk i média se mohou zdát jako svobodná, ovšem jejich nezávislost je ohrožená. Vedle vládní kontroly se setkáváme střetem zájmů, ke kterému dochází např. spolčením s politiky nebo osobním zájmem majitelů médií. V mnoha státech dochází u nezávislých médií k pomalému úpadku, v dalších jsou nezávislá média téměř na hranici zániku, což nám dokládají např. statistiky RSF. (UNESCO, 2022/c) Ti ke svým statistikám pro rok 2022 vydaly prohlášení ve kterém zmiňují polarizaci médií, která oslabuje demokratické režimy a podporuje režimy despotické (The New Arab, 2022).

Proti represím svobodných médií a tisku se zasazují světové mezinárodní organizace. V roce 2022 koalice 22 organizací (mimo jiné CPJ, FPU, RSF, IFEX) The Media Freedom Coalition – Consultative Network vyzvala Media Freedom Coalition k přijetí intezivnějších a specifitějších opatření na obranu svobody slova, médií a bezpečnosti novinářů po celém světě. (FPU, 2022)

4.3. Světový index svobody tisku

Každým rokem Reportéři bez hranic sestavují Světový index svobody tisku, do kterého je zahrnuto 180 států. Jeho cílem je porovnání úrovně svobody tisku jednotlivých zemí. Měření probíhá od ledna do prosince sledovaného kalendářního roku, přičemž tato organizace se snaží vždy podávat co nejpresnější a nejaktuálnější data. Pokud dojde k drastickým změnám (vypuknutí války, státní převrat, neobvyklý útok na novináře aj.), index je na jejich

základě upraven. V posledním roce byl takovýto zásah nutný z důvodu vypuknutí války na Ukrajině. (RSF, 2023/b)

Žebříček je založen na indexu od 0 do 100. Každé zemi je přiděleno jedno číslo. Hodnota 0 znamená nejhorší možnou úroveň, 100 naopak nejlepší možné skóre, svoboda je na nejvyšší možné úrovni. Výpočet dat probíhá na základě dvou měření. Prvním je kvantitativní měření zneužívání novinářů v souvislosti s jejich prací a zneužívání médií. Druhou částí je kvalitativní analýza, která vychází z odpovědí odborníků (novinářů, obránců lidských práv, akademiků, výzkumných pracovníků aj.) na svobodu tisku. Tento dotazník je sestaven ve 23 světových jazycích.

Ve státech, kde dosahuje skóre 0-40 bodů je stav svobody velmi závažný, rozmezí 40-55 bodů je udělován státům se závažným stavem svobody, body 55-70 značí stav problematický, 70-85 stav uspokojivý a 85-100 dobrý.

Skóre je výsledným číslem těchto mapovaných kategorií, které zasazují svobodu tisku do kontextu: politický kontext, právní rámec, ekonomický kontext, sociokulturní kontext a míra bezpečnosti. Politický ukazatel hodnotí míru podpory a respektování nezávislosti médií ve vztahu k politickému režimu a jeho aktérům. Ukazatel legislativy se zabývá legislativním rámcem, který se vztahuje na novináře a média. Ekonomický ukazatel hodnotí ekonomická omezení, která se vztahují na vlastníky médií, komerční partnery apod. Sociokulturní ukazatel se zabývá omezeními, která panují ve společnosti a to v návaznosti na odlišné pohlaví, sociální třídy, etnický původ, náboženství aj. Poslední indikátor hodnotí schopnost zajišťovat, shromažďovat a šířit zprávy a informace bez bezpečnostních rizik, ublížení na zdraví, či emocionálního a psychického strádání. (RSF, 2023/c) Ve více než polovině zemí v tomto regionu je svoboda tisku ohrožena.

4.4. Svoboda tisku na Blízkém východě v současné době

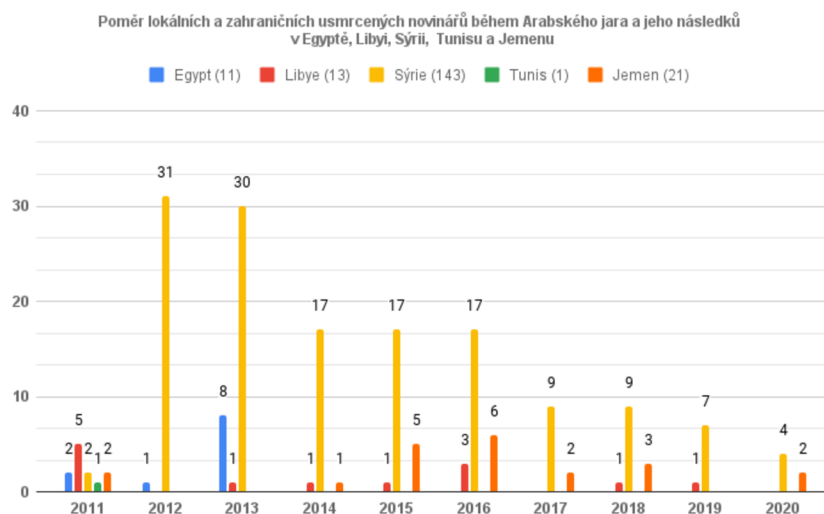
Dle poslední provedené každoroční komparativní analýzy (2023) organizace The Freedom House se svoboda tisku již sedmnáctým rokem zhoršuje. V období těchto sedmnácti let si na poli politických práv a demokracie přilepšilo naprosté minimum zemí. Za zhoršením svobody stojí války, útoky na demokratické instituce, šíření dezinformací, státní propagandy, převraty i pandemie Covid-19. (Freedom House, 2021) Dalšími podsátnými faktory, které

přispívají k omezení svobody jsou: uplatnění cenzury, sledování nebo diskriminace ze strany místních vlád, jejichž cílem je utlumení novinářů. (McGhee, 2021)

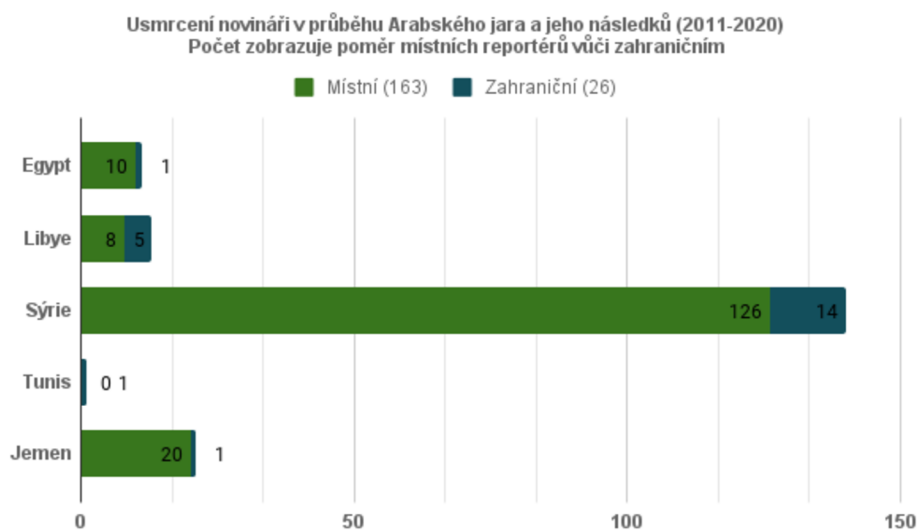
Blízký východ je světovým regionem, kde již mnoho let fungují jedny z nejrepressivnějších politických systémů na světě. Za zhoršením situace zde stojí částečně arabské jaro (2011) - vlna protestů, povstání, revolucí a reforem, které např. v Sýrii přerostly v občanskou válku. (Shilad, Culebras, & Mansour, 2021) Svoboda tisku je taktéž ovlivněna ekonomickou situací – korupcí, zastaralými právními rámci, extraktivními institucemi a diktátorskými režimy, které nejdou demokratickým principům naproti. V regionu prodemokratické snahy a hájení lidských práv zde končí násilím ba dokonce násilnou smrtí jako jsou popravy, střelby či ubití. Dle regionálního průzkumu Freedom House (2022) je 77 % zemí na Blízkém východě nesvobodných, 15 % částečně a pouhých 8 % lze považovat za svobodné. Pokud bychom tento poměr převedli na počet obyvatel vyjádřený v procentech, 93 % obyvatel žije v nesvobodných státech, 4 % v částečně svobodných a pouhá 3 % ve státech, které jsou označeny za svobodné. Z 57 zemí, které jsou označeny za nesvobodné je na tom několikrátým rokem nejhůře Sýrie. (Freedom House, 2023/a)

Investigativní novinářka Saja Mortada v panelové diskusi Mezinárodního konsorcia investigativních novinářů (2.6.2021) zmiňuje další problém se kterým se region potýká a tím je nedostupnost informací. Byť většina legislativních předpisů v tomto regionu obsahuje právo na získávání informací, ne vždy lze potřebné informace obdržet. Jako důvod S. Mortada zmiňuje sebeochranu institucí, které informace mají, avšak kvůli potenciálním rizikům informace novinářům a veřejnosti nejsou ochotny poskytnout. (Mortada, 2021)

Podle 21. uvedení Světového indexu svobody tisku, který byl zveřejněn na Světový den svobody tisku (každý rok je 3.5. připomínán organizací UNESCO) je region MENA považován za oblast, která je pro novináře nejnebezpečnější na světě. Na velmi nízkých příčkách se nachází již zmiňovaná Sýrie (175.), dále Saúdská Arábie (170.), Jemen (168.), Irák (167.), Palestina (156.) a Alžírsko (136.) (RSF, 2023/d). Dalším velmi nízko umístěným blízkovýchodním státem v žebříčku je Írán (177.). V tom sleduje vedoucí oddělení Reportérů bez hranic pro Blízký východ, Jonathan Dagher, jednu z nejsignifikantnějších změn v regionu za poslední léta, a to vnímání žen novinářek, jejichž lidská práva jsou masivně potlačována. Írán je aktuálně na pátém místě na světě v počtu vězněných novinářek. (Dagher & Mohnblatt, 2023) V zemích Perského zálivu, Jordánsku, Egyptě i Jemenu dochází ke sledování, trestům, věznění, cenzuře, zákazu opuštění země, činnosti i publikování. Katar (105.) je jednou ze

Graf 3: Počet zabíjených novinářů dle CPJ pokrývajících arabské jaro a jeho následky v Egyptě, Libyi, Sýrii, Tunisu a Jemenu mezi lety 2011–2020. (Zdroj: Kajjo, Sahinkaya, & Abdulla, 2021; upraveno autorem)

Graf 4: Počet novinářů usmrcených během reportování arabského jara a jeho následků mezi lety 2011-2020 dle CPJ. Graf ukazuje jaký byl poměr novinářů místních a zahraničních. (Zdroj: Kajjo, Sahinkaya, & Abdulla, 2021; upraveno autorem)

Tyto grafy, ve kterém jsou zpracovaná data organizace CPJ, zobrazují počet novinářů, kteří podlehlí svému povolání během pokrývání arabského jara a jeho následků v zemích ve kterých probíhali občanské nepokoje. (Kajjo, Sahinkaya, & Abdulla, 2021)

U grafu č. 3 vidíme hodnoty pro roky 2011–2020 v zemích jako je Egypt, Libye, Sýrie, Tunis a Jemen. Měrnou hodnotou je počet osob. Minimální počet dosahuje čísla 1, maximální 143. I přestože byly protesty v Egyptě jedny z nejsilnějších, mrtvých bylo zaznamenáno 11. V Sýrii je počet úmrtí nejvyšší, tedy 143 osob. Data pro Sýrii zahrnují smrt 4 novinářů, kteří přišli o život v Turecku během útoků teroristické organizace Islámský stát. Takto vysoké číslo lze vysvětlit občanskou válkou, která z protestů vyšla.

Graf č. 4 nám zobrazuje poměr usmrcených lokálních novinářů vůči zahraničním. Zahraničních dohromady v těchto zemích zemřelo 26, lokálních 163. Nejvyšších hodnot dosahují obě kategorie v Sýrii. Naopak v Tunisu není znám ani jeden případ úmrtí lokálního reportéra.

5. Sýrie

Současná syrská média se svou publikační činností soustředí na dvě tematické oblasti, kterými jsou územní fragmentace státu a politická polarizace. Syrská vláda má ve vlastnictví tištěných médiích monopol, média opozičních stran a nezávislých společností mají naproti tomu ve společnosti pouze velmi malé postavení. Dostupnost médií se liší v závislosti na infrastruktuře a poskytovaných službách v jednotlivých regionech Sýrie. Obecně lze pozorovat lepší dostupnost médií v oblastech, které jsou spravovány vládou a intenzivnější používání internetu v oblastech, které řídí opoziční strany. Několik desítek let zůstává situace nezměněná, avšak objevují se snahy na vytvoření platformy, kde bude možné vést společenskou, kulturní a převážně apolitickou debatu. (Trombetta, 2018/a) Lidská práva jsou v Sýrii v důsledku despotického politického režimu a probíhající občanské války vážně ohrožena.

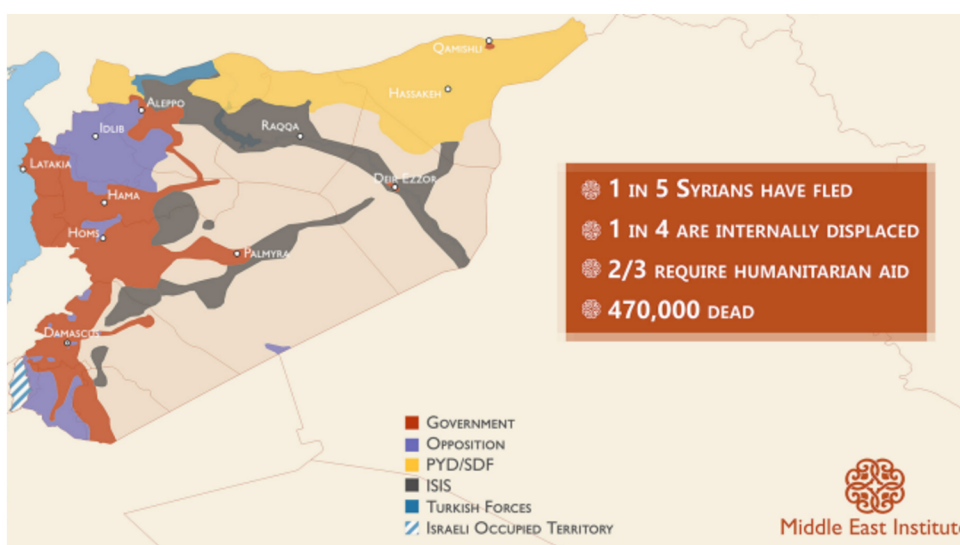
5.1. Tisk

Syrský spisovatel Khalaf Ali Alkhalaf působící na švédské univerzitě Södertörn University spojuje první syrské noviny v arabském jazyce, které byly vydané v Istanbulu, s rokem 1855. Istanbul byl tehdejší hlavním městem Osmanské říše odkud se šířila kultura. První zmínka v syrském zákoníku, která se vztahovala k žurnalistice se datuje k roku 1857. Nařízení pojednávalo o kontrole každého výtisku, aby nedošlo k poškození státu. Také o licencích, kterými musely disponovat všechny tiskařské společnosti. Nedlouho poté osmanský sultán Abdul Aziz vydal v roce 1865 tiskový zákon, který ukládal sankce za kritiku politické orientace státu a státních úředníků. S tímto zákonem zároveň přišel zákaz importu zahraničních novin, které se do Sýrie dostaly z území mimo sultanát. (Alkhalaf, 2018)

Po porážce Osmanů francouzskými vojsky v první světové válce, byla Sýrie od roku 1920 spolu s Libanem francouzským mandátním územím Společnosti národů (předchůdce současné OSN). A to až do doby stažení francouzských jednotek z území Sýrie v roce 1946. Období po pádu Arabského království Sýrie (1920) je spojováno s nebývalou svobodou projevu, díky čemuž mohlo vycházet až 24 různých novin a 31 časopisů. Během francouzského mandátu byl počet vydávaných novin ještě vyšší. S tím se ale zvýšila míra kontroly. S nastolením nových pravidel a prvních zákonů, které omezovaly svobodu projevu

a tisku, došlo k utlumení činnosti syrských nacionalistů v médiích, kteří vystupovali v rozporu s politikou udávanou z Paříže. Po dosažení nezávislosti v roce 1946, nastalo dvacetileté období, které je nazýváno zlatým věkem současné Sýrie. Společnost byla svobodnější a otevřenější. Po politickém převratu a nástupu vlády Baas byly zrušeny všechny nezávislé mediální společnosti a ve fungování pokračovaly a dodnes pokračují noviny Al-Ba'ath a Al-Thawra. Tyto noviny stejně jako další, které v zemi fungují, podléhají tiskovým zákonům, které byly přijaty společně se třemi různými ústavami (1964, 1973, 2012). (Pinto, 2023)

Dle posledních údajů Světového indexu svobody tisku (2023), který zpracovávají RSF patří Sýrii 175. místo ze 180 sledovaných zemí. Mediální aparát včetně internetu je zde pod obrovskou kontrolou, a to od dob, kdy se moc dostala do rukou Háfize al-Asada a jeho následovníka, syna Bašára al-Asada. Vláda těchto vůdců začala po politickém převratu v březnu 1963. Politický režim nahlíží na média jako na nástroj k šíření baasistické ideologie (socialistická ideologie strany Baas) a popírá jakákoli arabská či zahraniční nezávislá média (Kawakibi, 2010). Svoboda projevu a tisku je od té doby omezována zákony, které jsou v rozporu s Všeobecnou deklarací lidských práv. Svoboda tisku je právním systémem v Sýrii zaručena totiž pouze fakticky. Hlavní mediální úlohou je zde podpora režimu a lokálních ozbrojených frakcí. Na územích, která nepodléhají správě státu ani extremistickým skupinám, ale moc nad nimi mají nestátní subjekty, se svoboda sdělovacích prostředků může lišit. Obsah ovšem vždy podporuje tu stranu, která dané oblasti dominuje. (Freedom House, 2023/b)

Obrázek 2: Mapa zobrazující rozdělení sfér vlivu v Sýrii v roce 2016
(Zdroj: Issa, 2016; převzato)

V Sýrii mohou fungovat pouze ta média, která publikují ve jménu režimu a nejsou hrozbou pro totalitní vládnoucí stranu. Tiskem jsou v tomto případě noviny Al-Thawra (v překladu Revoluce), Tishreen a Al-Ba'ath (IFLA, 2023). Oficiální státní arabskou tiskovou agenturou je Syrian Arab News Agency (dále jen SANA) (Encyclopedia Britannica, 2023). Strana Baas si podmanila všechny druhy médií, vydavatelství, tiskáren, a to jak veřejných, tak soukromých. O reportování reality se v současné době vedle nově vznikajících médií, které nemají široké publikum a jejich fungování je nestabilní, snaží aktivisté, a to pod hrozbou velkého nebezpečí. (SNHR, 2022)

5.2. Mediální scéna před Arabským jarem

Po státním politickém puči 27. 5. 1963 bylo ministerstvem informací založeno uskupení Society for the unity of printing and publishing (ve volném překladu Společnost pro jednotný tisk a vydavatelství), které začalo pokládat žurnalistiku za profesi, která byla uzákoněna v roce 1965. O pět let později, po nástupu Háfize al-Asada k moci, byl založen Tiskový ústav, který sloužil jako vzdělávací centrum pro profesionální novináře. I nadále ale zůstával tisk pod vlivem autorit a jejich propagandy. Druhá ústava (1973) ukládala občanská práva na svobodné vyjadřování jak písemně, ústně tak jinými prostředky. Vydání tohoto právního dokumentu bylo impulsem pro politické strany, které si na jeho základě vyžadovaly více prostoru pro vyjadřování v médiích. Ministerstvo využívalo tisk k šíření veřejného mínění a posilování arabského nacionalismu ve společnosti. Takových plátků vycházelo zhruba 100 000 denně, přičemž pouze polovina byla prodána a zbytek byl distribuován občanům státní správou. Veškerá publikace v tisku byla založena na vlastenectví, humanismu, morální výchově a boji proti feudálním a buržoazním třídám. Zahraniční události byly tiskem předkládány jako události podporující arabskou revoluci a soudružnost s okolními státy. Náklonnost k politické levici a odklon od státní propagandy byl v jisté míře tolerován a to u publikací, které vycházely v malém nákladu. (Kawakibi, 2010)

21. 9. 2001 prezident Bašár Al-Asad zveřejnil ve státním deníku Al-Ba'ath dekret č. 50, který je znám pod jménem Publikační zákon. Dekret se vztahuje na veškerý tisk včetně novin, časopisů a dalších periodik. Soulad s režimem je kontrolován nejen v rámci obsahu. Kontrole podléhají i všichni ti, kteří mají k výrobě obsahu prostředky a podílejí se na jeho tvorbě (redaktoři, novináři, autoři, tiskaři, distributoři a majitelé knihkupectví) (HRW, 2023). To, co se týká národní bezpečnosti, soudružnosti, je nepravdivé nebo dokonce vymyšlené je

potrestáno odnětím svobody či peněžním trestem, který může dosahovat až 20 000 amerických dolarů (Freedom House, 2006). Trestné je rovněž věnování se tématům, která jsou ve společnosti tabuizována jako jsou např. etnické a náboženské menšiny nebo sexuální tematika. Zákon nezakazuje existenci soukromých publikací, pouze uvádí, že musejí mít vládní licenci, kterou uděluje předseda vlády. Předseda vlády může žádost o udělení licence z důvodu veřejného zájmu kdykoli zamítnout (CPJ, 2001). Přijetím tohoto dekretu dochází v Sýrii k porušení článku č. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který vstoupil v platnost v roce 1966.

5.3. Arabské jaro

Jedna z nejrozsáhlejších mezinárodních vln odporu a protestů zasáhla Blízký východ a země severní Afriky na přelomu let 2010 a 2011. Série protivládních protestů, vzpour, převratů, bojů a reforem odehrávajících se v Tunisu, Egyptě, Libyi, Bahrajnu, Jemenu, Iráku, Sýrii a dalších státech, je nazývána Arabským jarem. (Safi, Voce, Jones, & McMullan, 2021) Období potlačování lidských svobod a nepokojů započalo 17. prosince 2010, kdy se mladý tuniský trhovce Muhammad Buazízí upálil na protest proti místní policii, která od něj vymáhala úplatky. Jeho gesto vyvolalo protesty proti autoritářskému prezidentovi Zinu El Abidinu Ben Alímu a jeho nespravedlivé politice, která neposkytovala občanům dostatek svobod, v zemi byla vysoká nezaměstnanost a chudoba. Prezident v reakci na demonstrace a protestující občany rozpustil vládu a uprchl do Saúdské Arábie, kde našel dočasný azyl. Tím ukončil svůj 23 let trvající mandát. Po státním převratu se konaly na podzim roku 2011 demokratické volby a dnes je Tunis prezidentskou republikou. (Patrovský, 2020)

Nejvážnější a nejdéle trvající důsledky arabského jara jsou spojovány se Sýrií. Místní demonstrace byly začaly 26. 1. 2011. Následující nepokoje byly vyvolány 6. 3. 2011 protirežimními graffiti syrské mládeže na zdech budov v oblasti Dar'á na jihu země, za které byly zadrženi a několik dní mučeni. Na mírové protesty, ke kterým docházelo po celé zemi, reagovala vláda násilným odporem. Později došlo na ozbrojená povstání a vojenskou palbu. Následkem bylo vypuknutí občanské války. Povstalecké skupiny bojovaly proti vládě, a to jak v malých vesnicích, tak velkých městech jako je Damašek a v druhém největším městě Sýrie, Aleppu. Válečný konflikt potvrdil rozdělení společnosti dle náboženského vyznání. Zatímco co se většina syrské populace hlásí k sunnitskému islámu (proti Asadovi), lid podporující prezidenta B. al-Asada vyznává šíitský islám. Šíitští muslimové byli podpořeni vládami Íránu, Iráku, libanonským Hizballáhem a naopak sunnitským muslimům se dostala podpora

Turecka, Kataru a Saúdské Arábie. Hlavními mezinárodními aktéry v občanské válce byli intervenované složky Ruska a USA. Rusové se do války zapojili v roce 2015 a stáli na straně Asadova režimu. USA naproti nim podporovala opozici a podíleli se na ofenzivě proti ISIL. (Zuber & Moussa, 2018)

Ozbrojený konflikt měl a stále má vliv na celý Blízký východ, jeho dopady jsou znatelné i v Evropě. Občanská válka je doprovázena jednou z největších humanitárních krizí od konce druhé světové války. Miliony lidí ze Sýrie uprchli a stále prchají. Za celou dobu konfliktu stát opustila asi polovina obyvatel původní Sýrie. (Yacoubian, 2021)

5.4. Mediální scéna během Arabského jara

V zemích, které podlely nepokojům, dle novinářských asociací na Blízkém východě, nedošlo k žádnému pokroku svobody médií, který se očekával, ba naopak se situace zhoršila. Od médií se očekávala podpora přechodu k demokratickým režimům. Ty během těchto revolučních pokusů o změnu, ale sehrály opačnou roli, destruktivní. Zpočátku byl publikován obsah, podporující revoluční snahy, avšak později byl šířen znepokojivými informacemi strach, média polarizovala společnost a sloužila politickým zájmům. „I přestože se očekávalo, že budou média pro vlnu nepokojů poháněcím prostředkem, velmi rychle se přeměnila v nástroj stranické propagandy, který využívaly politické frakce a státní orgány“, uvádí politolog Marc Lynch v časopise *Journal of Democracy*. Vlastníky většiny masmédií byli bohatí podnikatelé a politická hnutí, kteří obsah přizpůsobovali režimu. Národní identitu posilovaly i nadnárodní zpravodajské společnosti jako Al-Jazeera, která dříve sloužila jako nezaujaté veřejnoprávní médium. (Lynch, 2015) Z hlediska práce nezávislých zahraničních novinářů nastal útlum. Poté, co se Sýrie proměnila v konfliktní region, bylo pozastaveno vysílání zahraničních zpravodajů z bezpečnostních důvodů. Nezávislým zahraničním novinářům nebyly zadávány zakázky a případné výstupy od nich nebyly přijímány. Tento stav vznikl na základě rozhodnutí viceprezidenta a šéfredaktora americké tiskové agentury Associated Press, Johna Daniszewskiho. (Kajjo, Sahinkaya, & Abdulla, 2021)

Jarní události roku 2011 změnilы nejen zpravodajství Sýrie, ale i způsob, kterým občané mohli informace získávat, sdílet a dále šířit. Státní správa nekomunikovala skrz syrská média přesné informace, tak jako tomu bylo po celá desetiletí před vypuknutím arabského jara. Příkladem je např. televizní vysílání z 1. 5. 2011, kdy moderátorka tvrdila, že probíhající demonstrace na předměstí Damašku, v Dúmě, se obešly ze strany bezpečnostních sil bez

střelby, byť organizace Humans Right Watch, která situaci sledovala, uvádí, že v důsledku palby zahynulo až 8 lidí. Roli zpravodajů sdílející realitu převzali aktivisté a občanští novináři, kteří informace šířili především na sociálních sítích. (Marrouch, 2014) Mládež jakožto nejpočetnější demografická skupina se potýká se sociálními problémy jako je beznaděj týkající se kariérního růstu, budoucnosti a rostoucí nezaměstnanost. Právě tato skupina populace byla během arabského jara jednou z nejaktivnějších. Mladí občané využily sílu sociálních sítí na kterých organizovali protesty prosazující přání lidu a mobilizovali občany do ulic. Tím převzali vedoucí roli arabského jara. (Hroub, 2021)

V srpnu 2011 zástupci Asadova režimu nařídili bezpečnostním silám zakročení proti demonstratům a občanům, kteří šířili informace ohrožující obraz Sýrie v zahraničních médiích. Operace byly zaměřeny na Syřany, kteří vedli tzv. mediální válku na sítích Youtube, Facebook a Twitter. Komise OSN pro Sýrii uvádí smrt 3 500 civilistů ke které došlo v rámci těchto vojenských operací. Tisíce obránců lidských práv, lékařů, novinářů a aktivistů byly zajati do vazby, ve které byli mučeni a mnozí zabiti. (CJA, 2023)

5.5. Mediální scéna po Arabském jaru

Politická nestabilita, nejistota, nekonkurenceschopné prostředí, uzavřený trh, konzervativní podnikatelé, absence kvalitního žurnalistického vzdělání a neexistence dlouhodobého strategického rámce pro budoucí směřování médií. Všechny tyto faktory ovlivňují syrský mediální systém. (Trombetta, 2018/b)

Po Arabském jaru se v Sýrii zásadně změnil počet žurnalistů. Kvůli smrtelným útokům ISIS a dalším povstaleckým bojům, uprchlo ze Sýrie mnoho novinářů do exilu v Turecku, Jordánsku a Libanonu. Tento krok nebyl pro každého nápomocným řešením. Bez potřebných dokumentů je pro novináře obtížné získat práci a někteří z nich jsou pronásledováni syrskou vládou i za hranicemi Sýrie. Ve velké míře ale začala být syrská média podporována vládami západního světa a nevládními organizacemi. Ty jim napomáhají se zlepšením kvality reportáží a vymanění se z následků občanské války, což by mohlo napomoci přechodu k demokracii. (Issa, 2016)

Podstatný posun týkající se médií nastal v přesunu do online světa. Změnu pozorujeme ve způsobu přenosu, a to díky intenzivnější elektronizaci a digitalizaci. Obecně se rozšířila dostupnost přístupu k internetu a v závislosti na tom také používání aplikací sociálních sítí.

Nejvíce využívanou sítí je Facebook, poté WhatsApp, Instagram, Twitter a Snapchat. Lze říci, že obsah zpravodajství zůstal neměnný. (Khamis, 2020)

Nejzásadnější změnou pro syrská média bylo ale vydání právní vyhlášky č. 108 28. 9. 2011, která kompletně vyměnila předešlé právní předpisy, které obsahovala vyhláška č. 50 z roku 2001 (TIMEP, 2021). Nový soubor zákonů obsahoval liberalizační směrnice, ustanovení chránící svobodu projevu, povolení přístupu k veřejným informacím a zákaz monopolní struktury ve vlastnictví médií. (Badran, 2021) Naomi Hunt jejíž článek je zveřejněný Mezinárodním tiskovým institutem uvádí, že přestože ustanovení působí na první pohled pozitivně, neodpovídají standardům svobody tisku ve Všeobecné deklaraci lidských práv a dalších mezinárodních dohodách. Autorka dále uvádí výzvu ředitelky Mezinárodního tiskového institutu Bethel McKeneziové prezidentovi Bašáru al-Asadovi, aby umožnil svobodné zpravodajství. (Hunt, 2011) Moc výkonná stále přísně kontroluje všechny tištěné publikace. Kontroly dosahuje vedením registrů tiskařských společností. Tyto rejstříky obsahují vždy pořadové číslo, datum a název každého publikovaného výtisku, počet vytištěných kusů a mimo jiné musejí tiskařské společnosti v den výtisku jeden vytištěný titul poskytnout ministerstvu informací. Stejně pravidlo se váže na publikace zahraničních periodik, které musejí být před distribucí na trh předloženy ministerstvu informací. V případě, že média nevyhovují stanoveným pravidlům, není možné, aby vůbec vstoupila na syrský trh. (HRW, 2023)

5.6. Tisk v současné době

Liberalizace mediálního trhu je neslučitelná se stále probíhající občanskou válkou, která zamezuje vzniku potřebné infrastruktury pro rozvoj nezávislých mediálních společností. V současné době stále dominuje vydávání prorežimních periodik. Jedny ze tří nacionalistických novin vycházejících v dnešní době jsou Al-Baath, které byly založeny v roce 1948. Dalšími novinami strany Ba'ath jsou al-Thawra, jejichž první výtisk proběhl roku 1963. Třetím, nejpopulárnějším oficiálním státním denníkem je Tishreen, který vychází denně od roku 1975. (Fanack, 2017)

V současnosti jsou nezávislými novinami s objektivním a spolehlivým obsahem Enab Baladi. Vycházejí pravidelně každá týden od roku 2012 a aktuálně jsou společností s největším nákladem. Jejich vydávání bylo přerušeno pouze dvakrát a to v roce 2012, kdy byly jejich kanceláře zničeny útokem prorežimními bezpečnostními silami. Pro oslovení

širšího publika v té době, začali publikovat v anglickém a arabském jazyce na internetu. Enab Baladi dnes dosahuje přibližně jednoho milionu výtisků. (Hutson, 2022) Mezi společnostmi, které v posledních deseti letech vydávaly nezávislý zpravodajský tisk také patří: týdeník Sada Alsham, Hibir z Aleppa, politický denník z Damašku Alkhabar, literárně kulturní časopis v kurdštině Alqalam Aljadid nebo oficiální noviny Muslimského bratrstva Al'ahd. Archiv syrského tisku uvádí v současnosti 7 aktivních nezávislých mediálních společností, které publikují v tisku (noviny, magazíny). Mezi těmito 7 jsou: výše zmíněný Enab Baladi, Insan, Al_Salam, Tlena Al Hurreyyah, Rawaa, Ata' a Siba. (Syrian Prints Archive, 2023)

Největší koncentraci nezávislého tisku najeme v Aleppu a Idlibu. V menší míře funguje nezávislý tisk v Hamá, Latákii a v severovýchodních oblastech Sýrie. Pro jeho fungování je potřeba stabilizované finanční a bezpečné prostředí. V regionech, které nemají stabilní přístup k internetu situace vedla k rozšíření tradičních médií jako je tisk a rozhlas. V pohraničních oblastech severní Sýrie dochází k míšení lokálních médií se zahraničními. Místní reportéři zde mají dvojí roli. Mnozí syrští reportéři navazují spolupráci se zahraničními novináři a přispívají tak jak do místních, tak mezinárodních periodik. Limitem této spolupráce je jazyková znalost. Reportéři, kteří nejsou zavázáni mezinárodním zpravodajským společnostem a nemají tudíž možnost překladatelských služeb, pracují například na pozicích fotografů nebo kameramanů. Na základě logistických problémů spojených s bezpečností se některá média omezila pouze na internetové zpravodajství, či zanikla úplně. (Issa, 2016)

V souvislosti s tiskem, který není pod státní kontrolou, nelze opomenout autonomní Kurdskou oblast Rojava, neboli Syrský Kurdistan, na severovýchodě Sýrie při hranicích s Tureckem. Tuto autonomní oblast spravuje opoziční strana PYD - Sjednocená demokratická strana. Rojava má své, byť syrskou vládou neuznávané řídicí orgány, jejichž existence se odráží na fungování lokálních médií. Na ty zde dohlíží nezávislý Svaz svobodných médií založený v roce 2013 organizací Freedom House. Ovšem i zde musejí novináři vlastnit povolení k profesi, nesmí se vyjadřovat kriticky vůči PYD a nebo bezpečnostním silám SDF. Přestože absolutní svoboda tisku neexistuje v Sýrii na žádném území, v Rojavě je v rámci státu na nejlepší úrovni. (Abdulla, 2023)

V rámci nezávislého zpravodajství vznikají snahy na větší začlenění žen, jejichž hlasy a znalosti jsou ve veřejné diskuzi neméně důležité. Nezávislá média dnes publikují témata věnující se marginalizovaným skupinám, budoucnosti státu, současným společenským tabu, ale i zpravodajství. Některé z těchto zpravodajských organizací mají redakce v exilu a publikují relevantní obsah i pro Syřany v diaspoře. (Refsing, 2021)

6. Irák

Dle organizace Freedom House je demokracie v Iráku oslabována korupcí, ozbrojenými milicemi a slabými institucemi. Svoboda občanů je respektována, ale v důsledku slabých institucí má stát jen omezenou schopnost předcházet jejímu narušování. (Freedom House, 2023/c)

Polarizace způsobená politickým vlivem, korupce, terorismus a sektářské milice neumožňují médiím publikaci nezávislých a vyvážených informací. Jednotlivé politické strany financují média, čímž si zajišťují větší míru obsahu zaměřeného na jejich činnost. Na druhou stranu je pro mediální společnosti financování výhodné, jelikož by se bez něj na trhu neudržely. Některé zpravodajské domy se buď vzdaly nezávislosti, nebo svou existenci zcela ukončily. I přestože irácká ústava svobodu tisku vykládá, některé z platných zákonů jsou v rozporu s ústavními články. Stejně jako v Sýrii je hanobení politického systému, politických proudů a ohrožení jednoty země trestné. (RSF, 2023/g)

6.1. Tisk

Rozvoj arabského tisku a vzdělanosti posiloval národní identitu v Iráku, stejně tak jako po celém Blízkém východě od 19. století. Během 19. a 20. století byly tištěné noviny v Iráku dominantním médiem. Během století vznikly v Iráku, který byl součástí Osmanské říše, čtyři nové noviny. Arabsko-evropská asociace pro média a komunikaci uvádí jako první z nich osmistránkovou publikaci Zora z roku 1869, v arabském a tureckém jazyce. Následujícími novinami byly al-Mousel, jenž byly prvně publikovány roku 1885. Třetím novým týdeníkem byl al-Basra. (AREACORE, 2023) I přestože tisk procházel rozvojem, nebyl rapidní. Rychlost rozvoje byla ovlivňována restrikcemi osmanských autorit, kteří se obávali moci žurnalistiky. Mezi zákazy byl i seznam slov, která nesměla být použita. Takovými slovy byly např. chaos, dynamit, Arménie, Bosna, Kréta, Kypr, revoluce, protest, vlast, svoboda a rovnost. (Al-Rawi, 2012) Po politickém převratu se obnovila v roce 1867 konstituční monarchie. V důsledku reform nastalo v Iráku období svobodnějšího projevu a tisku. Po mladoturecké revoluci (1908) a britské invazi (1914) tak začala vycházet nová periodika v hojném počtu. V iráckých městech Bagdád, Mosul, Basra, al-Najaf a dalších vycházelo dohromady přibližně 61 publikací (deníky, týdeníky, satirické noviny a literární časopisy).

Pro zpravodajství byla převážně používána arabština, turečtina a francouzština. Obsah a forma publikací odrážela již zavedenější egyptský tisk. Obecně byl tisk prostředkem, který usnadnil rozvoj blízkovýchodních zemí. Rozšíření tisku umožňovalo komunikaci nad rámec rodiny, klanu ba dokonce regionu. Ve dvacátých letech dvacátého století došlo k rozvoji radikálního tisku, který svým obsahem volal po stažení britských složek, nezávislosti a demokratizaci Iráku. Nejvíce radikálními novinami byly al-Sahifa, které poprvé vyšly v roce 1924. Nejmocnějšími byly Baghdad, které založil Murad Suleiman v roce 1908 (AREACORE, 2023). Dalšími novinami byly Sawt al-Ahali, al-Ahali a al-Sha'ab. Vedle volání po svobodě sehrál tisk důležitou roli při formování nových ideologií a revolučních hnutí. Takovými byly právě třeba komunistické noviny al-Sahifa. (Davis, 2005) Po pádu monarchie, který byl důsledkem státního převratu v roce 1958, byla média pod dohledem vojenského režimu a přísnou cenzurou. (Isakhan, 2008) Ani během režimu Saddáma Husajna tomu nebylo jinak. Kontroly probíhaly jak nad médii, tak nad veřejnou komunikací. Stejně jako v Sýrii byl tisk propagandistický a publikoval ve jménu strany Ba'ath a její ideologie. Koncem tisíciletí začaly vycházet nové deníky a týdeníky jako např. Babil, stranické noviny al-Jumhuriya či volnočasový týdeník al-Musawwar al-Arabi. (Davis, 2005)

6.2. Mediální scéna před Arabským jarem

Po odsouzení Saddáma Husajna a pádu jediné skutečně vládnoucí strany Ba'ath (1968-2003) došlo k výraznému rozvoji veškerých médií. Po desetiletích totalitního režimu, kdy byli novináři nuceni podporovat režim, vzniklo mnoho tištěných, obrazových i zvukových médií, které se věnovaly nespočtu množství společenských témat z mnoha úhlů pohledu. Do té doby existovalo pět novin a tři televizní kanály. (Al-Aloosy, 2022). V tomto formativním období vycházely nezávislé noviny, fungovalo přibližně 100 rozhlasových stanic a desítky televizních kanálů. Intervence USA přilákala do Iráku mezinárodní reportéry, kteří ve velké míře rozšířili řady místních mediálních společností. (Saraji, 2019) Tisk byl otevřenější,

svobodnější a novinářům se dokonce dostávalo mezinárodních ocenění. (Freelance Writer in anonymity, 2021¹)

Podepsáním ústavy v roce 15. 10. 2005 byl ratifikován článek 38, který vymezuje právo na svobodu projevu, tisku, reklamy, médií a vydavatelství. Zároveň tak byl vytvořen rámec pro ochranu lidských práv. Podepsání bohužel nenásledovaly žádné právní kroky, které by ústavní články proměnily v realitu. Zákony, které pojednávají o trestech za hanobení státu aj. přetrvávají z doby, kdy byl v Iráku u moci Saddám Husajn spolu s politickou stranou Ba'ath. Od roku 2006 existuje kontrolní orgán založený ministerstvem vnitra, který dohlíží na mediální publikaci. Právo na informace mají jen veřejné orgány, nebo ty, které jsou nimi kontrolovány. Svoboda na informace není v Iráku výslovně uznána. Informace jsou tedy netransparentní, což vytváří prostor pro prohlubování korupce, porušování lidských práv a celkové zhoršování situace. (Article 19, UNDP, 2007)

6.3. Arabské jaro

Arabské jaro se v Iráku odehrálo ve čtyřletém období mezi lety 2011-2015. První pouliční demonstrace nastaly 17. 2. 2011 v kurzdském guvernorate Sulejmánie, Protesty byly vyvolány domácí situací, která se týkala nedostupnosti služeb, korupce a nepotismu². I přes ropné bohatství Irák sužovala také chudoba, nerovnoměrné rozdělení statků a nezaměstnanost. Všechny tyto problémy jsou důsledkem hybridního režimu. Ten lze vysvětlit jako režim demokratický, ovšem podkopáný systematickým autoritářstvím. S hybridním režimem pojí autor knihy *The Arab Spring: the hope and reality of uprisings*, politolog Mark L. Haas, dále Libanon. Ústředním problémem iráckého arabského jara byl však vzestup Islámského státu a ztráta rozsáhlého území. (Haas & Lesch, 2017)

Bývalý mluvčí iráckého parlamentu a politický aktivista Omar Al-Mashhadani uvádí, že kořeny arabského jara v Iráku bychom mohli nalézt už v březnu roku 2010, kdy výsledky

¹ Nezávislý reportér, který kvůli bezpečnosti nepublikuje své jméno. Autor je oceňovaným iráckým reportérem, který se věnuje investigativnímu zpravodajství.)

² Nepotismus je typ politiky, kdy dochází k dosazování vlastních příbuzných či oblíbených osob na volné lukrativní pozice. Tento způsob výběrového řízení umožňuje snazší zajištění kontroly nad politickými a jinými procesy. (Linhart, 2017)

parlamentních voleb vyvolaly ve společnosti napětí, které vyústilo v demonstrace v letních měsících téhož roku. Cílem demonstrující společnosti bylo zajištění základních potřeb pro důstojný život od vlády. Dále uvádí, že na rozdíl od egyptských a tuniských občanů nepožadují Iráčané změnu režimu, ale především zajištění potřebných sociálních služeb a širší ústavní práva. Ve spojení s médii hovoří o nedostatečném zpravodajství zaobírajícího se lokálním dění. Média svůj obsah věnovala především protestům v Sýrii, Libyi a Jemenu. (Al-Mashhadani, Peterson, & Rostad, 2011)

6.4. Mediální scéna během a po Arabském jaru

Zatímco v sousedních státech docházelo k zavírání redakcí, omezení přístupu k internetu a rozsáhlým mediálním kontrolám, v Iráku se stalo arabské jaro součástí populární kultury. Internetové prostředí se zaplnilo karikaturami, televizní kanály přenášely seriály, které odrážely revoluční období v Iráku aj. Reportování Iráckého arabského jara bylo vynecháno a to z důvodu neustálého násilí, které vrhalo stín na volání po sociálních a politických změnách. Zahraniční média primárně směřovala svou pozornost na monitorování dění v Tunisku, Egyptě a Sýrii. (Al-Rawi, 2014)

V roce 2011 byl parlamentem a prezidentem Iráku podepsáno novinářské právo, které se dotýká i mlčenlivosti, nezávilosti, využívání novinářů a trestů pro ty, kteří se dopustí útoku na novináře. V oblasti iráckého Kurdistánu se o tisku zmiňuje právo pracovní, zákon o přístupu k informacím, o vydavatelství a médiích a o tisku v regionu. Kurdský zákoník dále upravuje vztahy mezi novináři a vládou. Zásadním okamžikem pro irácká média je vznik ISIS v roce 2014, kdy média směřovala pozornost primárně na jejich vzestup. Islámský stát držel až třetinu území státu a zanechal za sebou miliony obětí. (Saraji, 2019)

V důsledku politických konfliktů, vzniku ISIS a teroristických útoků je Irák dnes pro výkon novinářské profese řazen mezi nejnebezpečnější země světa. Mosul je jednou z nejnebezpečnějších oblastí pro novináře na světě. Několik novinářů zde bylo ISIS popraveno. Díky rostoucímu zájmu o bezpečnost novinářů vznikly místní a mezinárodní sdružení monitorující a dokumentující případy, ve kterých dochází k porušování práv novinářů. Lokálními organizacemi jsou např.: Sdružení na obranu práv iráckých novinářů, Syndikát iráckých novinářů, Svaz kurdských novinářů, Metro centrum pro obranu práv novinářů v Kurdistánu, Irácké fórum žen v médiích, sdružení na obranu svobody v tisku v Iráku, Irácká observatoř pro novinářskou svobodu a Dům iráckých médií. Sdruženími na

mezinárodní úrovni jsou: Reportéři bez hranic, Výbor na ochranu novinářů a nezisková organizace IREX (International Research & Exchanges Board).

V parlamentních volbách, v květnu 2018 získaly velké zastoupení strany bojující proti ISIS, moc se stala centralizovanou a svoboda slova ve společnosti upadala. Od roku 2018 se situace zhoršuje. Rozsáhlým protiparlamentním a protikorupčním demonstracím v Bagdádu (2019), na které premiér odpověděl rezignací, podlely desítky novinářů, stovky civilistů a tisíce lidí utrpěla zranění. Vedle útoků na novináře byly vážně poškozeny zpravodajské redakce za účelem potlačení reportování dění na demonstracích, svobody médií a projevu. Docházelo k výpadkům internetového připojení, televize vysílající zpravodajství Diljah TV byla zapálena, reportéři byli okrádáni, redakce přepadány a situace se tak byla vyhodnocena jako nejhorší od roku 2003. (Wiseman, 2019)

6.5. Tisk v současné době

Mediální prostředí v Iráku v současné době stále odráží politické narativy státu a politických aktérů. Tvrdé zásahy proti novinářům jsou tak stále časté. Spolu se Sýrií a Íránem je Irák podle výročního reportu RSF mezi posledními státy na žebříčku svobody projevu ve světě. Oproti loňskému roku se situace mírně zlepšila a Irák se posunul na 167. místo z předchozího 172. (RSF, 2023/g)

Aktuálně nejhojněji využívanou platformou pro zpravodajství je televize a rychlý nárůst uživatelů je pozorován u sociálních sítí. Nejoblíbenějšími sítěmi jsou Facebook a WhatsApp. Většina médií spadá do rukou vlády či vládní společnost Iraqi Media Network, která provozuje televizi al-Iraqiya a rozhlasovou stanici Republic of Iraq. Státem řízený tisk je např. al-Sabah, v soukromém vlastnictví jsou deníky al-Mashriw, al-Mahda nebo al-Zaman. (BBC, 2023/b)

V současné době je dle UNESCO potřeba nepopírat roli médií v konfliktních a postkonfliktních situacích, šířit spolehlivé a nezávislé informace. Během zvyšujícího se násilí by mohly v Iráku média posloužit jako prostor pro dialog, který mohl vést k mírovným řešením. Tato mezinárodní organizace se zavázala k podpoře národního smíru srkz školení v oblasti mediálního dialogu. (UNESCO Iraq Office, 2007)

Observatoř pro lidská práva na jednání, které se odehrálo na jaře 2023, společně s odborníky, aktivisty, právníky a poslanci jednala o návrhu zákona o svobodě projevu

a pokojných demonstracích. Dalším cílem bylo zjištění významu jejich společné práce, nevládních organizací a státních institucí. Rovněž se hovořilo o zrušení právních článků, které nejsou v souladu s demokratickým režimem, iráckou ústavou a lidskými právy. (IOHR, 2023)

Závěr

Při psaní mé bakalářské práce jsem se v rámci svých možností snažila obsáhnout profesi válečných reportérů a mediální scénu současné doby zaměřenou na tisk v oblasti Blízkého východu, v zemích Sýrie a Irák. Množství relevantních dostupných dat pro toto téma je omezené. Snažila jsem se pracovat s literaturou uznávaných autorů, jejichž publikace jsou hojně zmiňovány a dále s daty uznávaných mezinárodních organizací jako je UNESCO, Freedom House, Reportéři bez Hranic a Výbor pro ochranu novinářů. Jsem si vědoma veškerých úskalí se kterými jsem se setkala v průběhu psaní a uznávám, že např. porozumění arabským zdrojům by mi psaní práce velmi usnadnilo.

Komplikací pro zpracování tématu válečných reportérů je, že si reportéři chrání své soukromí z důvodu bezpečnosti, řídí se poměrně striktními pravidly zpravodajských společností a nepublikují tak veřejnosti své postoje ani zkušenosti. Je jen malé procento reportérů, kteří ze svých pracovních cest vydají knihu, píšou blog či někde veřejně hovoří.

Porovnávání jednotlivých textů, které jsem hledala pro Sýrii a Irák, ukazuje rozdíly, které vznikají také na základě původu autora. V hojném množství jsou publikovány data expertů a politologů z USA, kteří především na situaci v Iráku nahlížejí jednostranně. Tento jev je podle mého názoru následkem americké intervence v roce 2003. Další stranou, která na toto téma publikuje je arabský svět. Data jsou však v arabském jazyce a jejich překlad neexistuje.

Vedle akademických textů jsou nestranné a nezaujaté informace v anglickém či jiném evropském jazyce pouze v nepatrném množství. Objektívni informace v největší míře pocházejí od mezinárodních organizací, které se zabývají médii, válečnými konflikty, svobodou projevu a tímto světovým regionem.

I přes úskalí týkající se zdrojů, si dovoluji, že provedená literární rešerše mi přinesla odpovědi na otázky, které si pokládám v úvodu a metodologii práce. První otázka se ptá na míru svobody, kterou disponují a naopak jak velké cenzury podléhají blízkovýchodní média. Po studiu dat existuje dle mého pohledu na první otázku poměrně jednotná odpověď. Díky rozsáhlým kontinuálním výzkumům jsem se dozvěděla, že jsou Sýrie i Irák mezi zeměmi, které jsou na tom již několik let se svobodou slova nejhůře. (Freedom House, 2023/a;

Freedom House, 2023/b; Freedom House, 2023/c; RSF, 2023/b; RSF, 2023/f; RSF, 2023/g; UNESCO, 2022/c) I přestože je v obou státech právo na svobodu projevu legislativně vymezené, novináři nemohou zastávat plně své názory bez zásahu výše postavených státních činitelů. Dochází tak k rozsáhlému porušování Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a článku č. 19 uvedeného ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Novinářská profese je zde ohrožena nejen nedostatečným uplatňováním vnitrostátních norem, cenzurou, ale i vysokou mírou nebezpečí, které plyne ze společenské nespokojenosti s politickými režimy, které panují v obou zemích. Od počátku arabského jara se novináři stávají cílem útoků. Novináři tak bojují nejen o právo na svobodu projevu, ale i o své bezpečí. I když se reportéři zrovna neocitají v ozbrojených konfliktech, mohou se setkat se situacemi, které jsou plně bezprávi a násilí. Místní i mezinárodní reportéři, kteří se pohybují v oblastech ozbrojených bojů, jež přitahují pozornost čtenářů, se často ocitají v ohrožení života a za svobodu projevu v některých případech dokonce platí smrtí. Díky rešerši výše zmíněných mezinárodních organizací vím, že je zajištění základních práv, svobod a ochrany jejich aktuálním hlavním zájmem. Situace na Blízkém východě jim není lhostejná a na základě toho vznikají mnohé iniciativy, jejichž cílem je poskytnutí pomoci a zajištění lidských podmínek v rámci výkonu této profese. Na nebezpečí upozorňují organizace jako je UNESCO či OSN. Aktivní pomoc poskytují Reportéři bez hranic, Výbor pro ochranu novinářů, Mezinárodní federace novinářů a další lokální organizace, které uvádím v této práci. V případě odpovědi na otázku pomocí čísel a statistických dat zopakují zhodnocení svobody slova pro tento rok na základě dat organizace Reportéři bez hranic, které zmiňuji rovněž výše, v průběhu práce. Sýrie dosahuje indexu 175 ze 180, Irák 167 ze 180 (RSF, 2023/d). Z toho vyplývá že svoboda je zde velmi omezená a cenzura důsledná.

Druhá a třetí otázka se táže na současnou situaci v mnou vybraných státech. Po průzkumu situace v Sýrii a Iráku nalézám jisté podobnosti. V obou státech podléhají novináři útokům, jejichž účelem je umlčení a zastrašení ostatních. Na základě indexu, který organizace Freedom House sestavuje pro každou zemi, se o celkovou katastrofickou situaci se zasluhují politické režimy, ozbrojené milice, povstalecké skupiny, Islámský stát, vysoká míra korupce v obou státech, nedostatečné financování mediální sféry, neexistence nezávislých médií, porušování legislativních stanov, demonstrace a ozbrojené konflikty. Novináře v obou státech sužuje rovněž nejistota a strach, vyplývající z trestů za kritiku politické sféry a obecně tamních režimů. Nezávislá média, která jsou obzvláště v těchto zemích důležitá, jelikož zprostředkovávají nezkreslené, nezaujaté a pravdivé informace, prakticky neexistují.

Zpravodajské redakce, které se věnují nezávislé žurnalistice často fungují ze zahraničí, kam se z bezpečnostních důvodů přesunuly. Počet usmrcených, zajatých a pohřešovaných novinářů v obou zemích i tak stále roste. (RSF, 2023/g; RSF, 2023/h)

Jake Hanrahan na základě svých zkušeností nalézá podobnost těchto dvou států v otázce Kurdů a kurdských regionů, které mezi sebou mají v současné době problematické vztahy. Jako odlišnost zdůraznil následky americké invaze v Iráku, které nejsou v Sýrii patrné. Rozdíl spatřuje v kultuře či způsobu přijímání lidí ze západního světa. Dále hovořil o geografických podmínkách obou států, přesněji o reliéfu, který může ovlivnit taktiku bojových jednotek. (Hanrahan, 22. 5. 2023)

Primární roli ve změně aktuální situace by měli mít vlády jednotlivých států, které ovšem v tomto regionu konají přesně naopak. Zlepšení by mohla pomoci spolupráce mezinárodních mediálních organizací a politiků, která ovšem není v tomto regionu běžná. Samozřejmým krokem ke zlepšení situace, který ovšem není v silách mezinárodních organizací, je ukončení vnitřních bojů a občanské války, která v Sýrii probíhá již dvanáctým rokem.

Bibliografie

Abdulla, N. (12. 5. 2023). *SYRIA Liberated by Civil War*. Načteno z VOA News - Kurdish Media: Syria: <https://projects.voanews.com/press-freedom/kurdish-media/english/region/syria.html>

Acré, L. (9. 12. 2016). *Medium*. Načteno z Journalistes de guerre : ces blessures que l'on ne voit pas: <https://medium.com/@lisaarce8/journalistes-de-guerre-ces-blessures-que-lon-ne-voit-pas-1e14662b66db>

Al Jazeera Media Network. (15. 5. 2023). *Code of Ethics*. Načteno z Al Jazeera: <https://network.aljazeera.net/en/our-values/standards>

Al-Aloosy, M. (5. 10. 2022). *Iraq: Dangerous Landscape for Independent Journalism*. Načteno z The Arab Gulf States Institute in Washington: <https://agsiw.org/iraq-dangerous-landscape-for-independent-journalism/>

Al-Mashhadani, O., Peterson, R., & Rostad, L. (8. 6. 2011). *Iraq and the Arab Spring*. Načteno z Wilson Center: <https://www.wilsoncenter.org/event/iraq-and-the-arab-spring>

Al-Rawi, A. (2012). *Media Practice in Iraq*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Al-Rawi, A. (2014). The Arab Spring and Online Protests in Iraq. *International Journal of Communication* 8, stránky 919-920.

Alkhalaf, K. A. (2018). *History of Enmity: Syrian Journalism and Professionalization*. Načteno z Academia Edu: https://www.academia.edu/50901080/History_of_Enmity_Syrian_Journalism_and_Profession_alization

Amnesty International. (2023). *Amnesty International*. Načteno z Všeobecná deklarace lidských práv: <https://www.amnesty.cz/hnuti/zakladni-dokumenty-k-lidskym-pravum/vseobecna-deklarace-lidskych-pra>

AREACORE. (16. 5. 2023). *Iraq – Media History*. Načteno z The Arab-European Association for Media and Communication Researchers: <https://www.areacore.org/ims/iraq/2-media-history/iraq-script-en/>

Article 19, UNDP. (2007). *Free Speech in Iraq: Recent Developments*. Načteno z Article 19: <https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/iraq-free-speech.pdf>

Associated Press. (15. 5. 2023). *Associated Press*. Načteno z News Values and Principles: <https://www.ap.org/about/news-values-and-principles/downloads/ap-news-values-and-principles.pdf>

Badran, Y. (2021). Syria: A Fragmented Media System. V C. Richter, & C. Kozman, *Arab Media Systems* (stránky 19-28). Cambridge: Open Book Publishers.

Barnhurst, K. G., & Nerone, J. (2009). Journalism History. V T. Hanitzsch, & K. W. Jorgensen, *THE HANDBOOK OF JOURNALISM STUDIES* (stránky 17-25). Londýn, New York: Routledge.

BBC. (15. 5. 2023/a). *Editorial Guidelines*. Načteno z The BBC's Editorial Values and Standards: <https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines/>

BBC. (24. 2. 2023/b). *Iraq media guide*. Načteno z BBC News Middle East: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14546541>

Benabid, K. (22. 2. 2021). *Aljazeera Media Institute*. Načteno z What is the CNN Effect and why is it relevant today?: <https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/1365>

Buchanan, P. (2011). *Pacific Journalism Review 17*. Načteno z Facilitated news as controlled information flows: The origins, rationale and dilemmas of 'embedded' journalism.: <https://ojs.aut.ac.nz/pacific-journalism-review/article/download/374/450>

Bussey a kol., E. (2021). *freedomhouse.org*. Načteno z FREEDOM IN THE WORLD 2021, Democracy under Siege: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-02/FIW2021_World_02252021_FINAL-web-upload.pdf

Cambridge University Press & Assessment. (2023). *Cambridge Dictionary*. Načteno z Embedded: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/embedded>

CIA. (9. 5. 2023). *Explore All Countries Iraq*. Načteno z The World Factbook: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/#people-and-society>

CJA. (11. 5. 2023). *Syria*. Načteno z The Center for Justice & Accountability: <https://cja.org/where-we-work/syria/>

Cockburn, P. (23. 11. 2010). *Counter Punch*. Načteno z The Dangers of Embedded Journalism: <https://www.counterpunch.org/2010/11/23/the-dangers-of-embedded-journalism/>

Corbucci, T. (4. 3. 2019). *Ina - La revue des médias*. Načteno z De l'importance des médias en temps de guerre: https://larevuedesmedias.ina.fr/de-limportance-des-medias-en-temps-de-guerre#footnote7_fkp97hn

Cosgrove, B. (13. 5. 2023). *LIFE*. Načteno z Crimea: Where War Photography Was Born: <https://www.life.com/history/crimea-where-war-photography-was-born/>

Coté, W. E. (2000). V *Covering violence : a guide to ethical reporting about victims and trauma* (stránky 84-89). New York: Columbia University Press.

CPJ. (2022/a). *Committee to Protect Journalists*. Načteno z Explore CPJ's database of attacks on the press: <https://cpj.org/data/location/>

CPJ. (2022/b). *Committee to Protect Journalists*. Načteno z Attacks on the Press in 2022: <https://cpj.org/2022/12/attacks-on-the-press-in-2022/#top>

CPJ. (28. 9. 2001). *SYRIA LEGALIZES PRIVATE NEWSPAPERS*. Načteno z Committee to Protect Journalists: <https://cpj.org/2001/09/syria-legalizes-private-newspapers/>

CPJ. (2023). *Committee to Protect Journalists*. Načteno z Journalist Security Guide - Armed Conflict - Security Training: <https://cpj.org/reports/2012/04/armed-conflict/#1>

Český Červený kříž. (2023). *Humanitární právo*. Načteno z Šíření mezinárodního humanitárního práva: <https://www.cervenyriz.eu/humanitarni-pravo>

Dagher, J., & Mohnblatt, D. (4. 5. 2023). *Middle East journalists share pessimistic outlook for region's press freedom*. Načteno z The Jerusalem Post: <https://www.jpost.com/middle-east/article-742034>

Dart Center. (8. 5. 2023). *Dart Center for Journalism & Trauma*. Načteno z Training Sessions: <https://dartcenter.org/programs/training>

Davis, E. (2005). *Memories of state : politics, history, and collective identity in modern Iraq*. Berkeley: University of California Press.

Day, J. (9. 11. 2021). *What Is Free Press, And How Does It Work? What Is Its Role In A Democracy?* Načteno z Liberties: <https://www.liberties.eu/en/stories/free-press/43809>

Demélas, M. D. (3. 6. 2022). *Les images du journalisme de guerre depuis 1848. Conflits: Revue de Géopolitique*.

Desroches, T. (2020). *Magazin - École publique de journalisme de Tours*. Načteno z Des cicatrices dans la mémoire: <https://magazin.epjt.fr/des-cicatrices-dans-la-memoire>

Duignan, B. (2. 5. 2023). *Mass Media*. Načteno z Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/topic/mass-media>

ECSM. (15. 5. 2023). *Ethical Charter for Syrian Media (ECSM) - About Us*. Načteno z Ethical Charter for Syrian Media (ECSM) : <https://almethaq-sy.org/en/aboutus>

EFJ. (3. 5. 2023). *European Federation of Journalists*. Načteno z IFJ launches new Global Charter of Ethics for Journalists: <https://europeanjournalists.org/blog/2019/07/01/ifj-launches-new-global-charter-of-ethics-for-journalists/>

Encyclopedia Britannica. (9. 5. 2023). *Syria - Media and publishing*. Načteno z Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/place/Syria/Media-and-publishing>

Fanack. (13. 4. 2017). *CULTURE - Media in Syria*. Načteno z Fanack - Chronicle of the Middle East and North Africa: <https://fanack.com/syria/media-in-syria/>

Feinstein, D. A. (2006). *Journalists under Fire: The Psychological Hazards of Covering War*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

FPU. (10. 2. 2022). *Free Press Unlimited*. Načteno z Joint statement to Media Freedom Coalition: take stronger actions to defend media freedom: <https://www.freepressunlimited.org/en/current/joint-statement-media-freedom-coalition-take-stronger-actions-defend-media-freedom>

FRA. (12. 4. 2023). *Listina základních práv EU*. Načteno z Článek 11 - Svoboda projevu a informací: <http://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/11-svoboda-projevu-informaci>

France Médias Monde. (8. 5. 2023). *SAFETY TRAINING Reporting in dangerous zones*. Načteno z Académie France24: <https://academie.france24-mcd-rfi.com/en/content/safety-training/reporting-dangerous-zones>

Free Press Unlimited. (20. 5. 2022). *Free Press Unlimited*. Načteno z 5 years of peace building through independent media in Syria: <https://www.freepressunlimited.org/en/current/5-years-peace-building-through-independent-media-syria>

Freedom House. (15. 5. 2023/c). *Freedom in the world 2022 Iraq*. Načteno z Freedom House: <https://freedomhouse.org/country/iraq/freedom-world/2022>

Freedom House. (2006). *Europa.eu*. Načteno z Freedom Of The Press - Syria (2006): https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/fd/freedom_of_the_press_/freedom_of_the_press_en.pdf

Freedom House. (2023/a). *Regional Trends - Middle East*. Načteno z Freedom House: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf

Freedom House. (3. 3. 2021). *New Report: The global decline in democracy has accelerated*. Načteno z Freedom House: <https://freedomhouse.org/article/new-report-global-decline-democracy-has-accelerated>

Freedom House. (9. 5. 2023/b). *FREEDOM IN THE WORLD 2023 Syria*. Načteno z Freedom House: <https://freedomhouse.org/country/syria/freedom-world/2023>

Freelance Writer in anonymity. (25. 5. 2021). *Investigative Journalism in Iraq Was Never Easy. Now It's Almost Impossible*. Načteno z Global Investigative Journalism Network: <https://gijn.org/2021/05/25/investigative-journalism-in-iraq-was-never-easy-now-its-almost-impossible/>

Gazdík, J., & Štrobl, D. (3. 4. 2014). *zpravy.aktualne.cz*. Načteno z *Válečné posttrauma? Objevíte v sobě i běsy, říká psycholog*: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/valecne-posttrauma-objevite-v-sobe-i-besy-rika-psycholog/r~2736dc44bb4511e3a7f90025900fea04/>

gesundheit.gv.at. (2023). *Národní zdravotnický informační portál*. Načteno z *Posttraumatická stresová porucha: diagnóza*: <https://www.nzip.cz/clanek/709-posttraumaticka-stresova-porucha-diagnoza>

Haas, M. L., & Lesch, D. W. (2017). *The Arab Spring : the hope and reality of uprisings*. Boulder: Westview Press.

Hanrahan, J. (22. 5. 2023). *War reporters and Press Freedom in the Middle East*. (A. Sirová, Tazatel)

Hill, D. W. (2019). *Bearing Witness, Moral Responsibility and Distant Suffering*. *Theory, Culture & Society*, str. 28. Načteno z *Bearing Witness, Moral Responsibility and Distant Suffering*.

Hosenseidlová, P. (20. 3. 2018). *Před patnácti lety začala druhá válka v Zálivu. Zbraně hromadného ničení se v Iráku nenašly*. Načteno z ČT 24 - Česká televize: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2424859-pred-patnacti-lety-zacala-druha-valka-v-zalivu-zbrane-hromadneho-niceni-se-v-iraku>

Hroub, K. (11. 5. 2021). *(Social) Media and Politics and the Arab Spring Moment*. Načteno z European Institute of Mediterranean - QM 22: *MEDITERRANEAN CHALLENGES TODAY*: <https://www.iemed.org/publication/social-media-and-politics-and-the-arab-spring-moment/>

HRW. (9. 5. 2023). *Memorandum to the Syrian Government January 31, 2002 Decree No. 50/2001: Human Rights Concerns*. Načteno z Archive Human Rights Watch: https://archive.hrw.org/legacy/backgrounder/mena/syria/syria_memo.htm

Hunt, N. (1. 9. 2011). *New Syria media law entrenches state control*. Načteno z International Press Institute: <https://ipi.media/new-syria-media-law-entrenches-state-control/>

Hüppauf, B. (1993). *The Emergence of Modern War Imagery in Early Photography*. Načteno z History and Memory, 5(1), 130–151: <http://www.jstor.org/stable/25618644>

Hutson, S. (1. 11. 2022). *SYRIAN INDEPENDENT MEDIA OUTLET CELEBRATES 10 YEARS*. Načteno z National Endowment for Democracy: <https://www.ned.org/syrian-independent-media-outlet-celebrates-10-years/>

Chalaby, J. K. (1998). *The invention of journalism*. New York: Palgrave-MacMillan.
IFJ. (2023/b). *International Federation of Journalists*. Načteno z The Global Voice for Journalists: <https://www.ifj.org/who/about-ifj>

IFJ. (3. 5. 2023/a). *Global Charter of Ethics for Journalists*. Načteno z International Federation of Journalists: <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists>

IFLA . (9. 5. 2023). *Freedom of expression and access to information in Syria today*. Načteno z International Federation of Library Associations and Institutions: <https://www.ifla.org/publications/freedom-of-expression-and-access-to-information-in-syria-today/#syrian>

IOHR. (13. 4. 2023). *Press release regarding the draft law on freedom of expression and peaceful demonstration*. Načteno z Iraqi Observatory for Human Rights: <https://iohriq.org/118-.html>

Isakhan, B. (2008). *Mediated Hegemony: Interference in the post-Saddam Iraqi media sector*. Brisbane: Australasian Political Science Association.

Issa, A. (2016). *Syria's New Media Landscape - Independent Media Born Out of War*. Načteno z Middle East Institute - mei.edu: https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/PP9_Issa_Syrianmedia_web_0.pdf

Jones, E. (2012). *American psychological association*. Načteno z Shell shocked: <https://www.apa.org/monitor/2012/06/shell-shocked>

Kajjo, S., Sahinkaya, E., & Abdulla, N. (21. 5. 2021). *How Arab Spring Changed Culture of Journalist Safety*. Načteno z VOA News: <https://www.voanews.com/a/extremism-watch-how-arab-spring-changed-culture-journalist-safety/6204884.html>

Kawakibi, S. (2010). *The private media in Syria. Knowledge programme Civil Society in West Asia*(11), stránky 1-4.

Khamis, S. (18. 12. 2020). *Media Use and Its Anomalies a Decade after the Arab Spring*. Načteno z Arab Center Washington DC: <https://arabcenterdc.org/resource/media-use-and-its-anomalies-a-decade-after-the-arab-spring/>

Kille, L. W. (26. 11. 2009). *The Journalist's Resource - Informing the news*. Načteno z Committee of Concerned Journalists: The principles of journalism: <https://journalistsresource.org/home/principles-of-journalism/>

Korany, B. (2012). *Arab Spring in Egypt: Revolution and Beyond*. Načteno z Jstor.org: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt15m7mbm>

Kurt Schork Memorial Fund. (2016). *Kurt Schork Memorial Fund*. Načteno z 2016 Kurt Schork Memorial Awards in International Journalism: <https://ksmfund.org/2016-awards/>

Kurt Schork Memorial Fund. (2019). *Kurt Schork Memorial Fund*. Načteno z Awards Archive: <https://ksmfund.org/2019-awards/>

Kurt Schork Memorial Fund. (2020-2022). *Kurt Schork Memorial Fund*. Načteno z Awards Archive: <https://ksmfund.org/>

Lingea. (2023). Slovníky Lingea. *Anglicko-český slovník - Embedded*. Brno.

Linhart, J. (11. 12. 2017). *Nepotismus*. Načteno z Sociologická encyklopedie: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Nepotismus>

Löffelholz, M. (6. 6. 2016). *Encyclopedia Britannica*. Načteno z Embedded journalism: <https://www.britannica.com/topic/embedded-journalism>

Lynch, M. (2015). Authoritarianism Goes Global (II) - How the Media Trashed The Transitions. *Journal of Democracy*, stránky 90-97.

Mack, J. (10. 9. 2020). *Fixers: the unsung heroes of international news reporting*. Načteno z European Journalism Observatory: <https://en.ejo.ch/ethics-quality/fixers-the-unsung-heroes-of-international-news-reporting>

Maniaty, T. (2008). From Vietnam to Iraq: Negative trends in television war reporting . *PACIFIC JOURNALISM REVIEW* 14 (2), str. 91.

Markovits, S. (2008). Rushing into Print: "Participatory Journalism" during the Crimean War. *Indiana University Press - Victorian Studies*, 50, stránky 559-566.

Marrouch, R. (2014). *Reuters Institute for the Study of Journalism - University of Oxford*. Načteno z Syria's post-uprising media outlets: Challenges and opportunities in Syrian radio startups:

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/research/files/Syrias%20post%20uprising%20media%20outlets%20Challenges%20and%20opportunities%20in%20Syrian%20radio%20startups.pdf>

Mayer, A. E. (1994). Universal Versus Islamic Human Rights: A Clash of Cultures or a Clash with Construct? *Michigan Journal of International Law*, Issue 2(15), 335.

McGhee, G. (16. 12. 2021). *Committee to Protect Journalists*. Načteno z In Middle East and North Africa, a drop in attacks on journalists belies dire state of press freedom: <https://cpj.org/2021/12/in-middle-east-and-north-africa-a-drop-in-attacks-on-journalists-belies-dire-state-of-press-freedom/>

McLaughlin, G. (2016). Introduction. V G. McLaughlin, *The war correspondent* (stránky 1-1). London: Pluto Press.

Mordan, J. (5. 4. 2023). *Press Pools, Prior Restraint and the Persian Gulf War*. Načteno z Air University: <https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Chronicles/mordan.pdf>

Mortada, S. (7. 6. 2021). Press freedom in the Middle East, 10 years after the Arab Spring. (J. Cosic, Tazatel)

MSF. (10. 4. 2023). *Guide Humanitarian Law*. Načteno z The Practical Guide to Humanitarian Law - Journalists: <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/journalists/>

Murray, C. (21. 10. 2022). *Become writer today*. Načteno z What Is Freelance Journalism? Explained: <https://becomeawritertoday.com/what-is-freelance-journalism>

MZV České republiky. (15. 6. 2022). *BusinessInfo.cz*. Načteno z Souhrnná teritoriální informace: Irák: <https://www.businessinfo.cz/navody/irak-souhrnna-teritorialni-informace/2>

MZV České republiky. (6. 6. 2021). *Businessinfo.cz*. Načteno z Souhrnná teritoriální informace: Sýrie: <http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2021/06/06/syrie-souhrnna-teritorialni-informace-2021-173039102.pdf>

MZV České republiky. (6. 6. 2021). *BusinessInfo.cz*. Načteno z Souhrnná teritoriální informace: Sýrie: <http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2021/06/06/syrie-souhrnna-teritorialni-informace-2021-173039102.pdf>

Neumann, P. R. (2020). *Bibliothek der Friedrich-Ebert-Stiftung*. Načteno z Compass 2020 - Terrorism in the 21st century: <https://library.fes.de/pdf-files/iez/06063.pdf>

Neuts, D., Becker, H., & Carter, R. E. (2018). *Society of Professional Journalists*. Načteno z Freelance journalism 101 - Dollars and sense: <https://www.spj.org/freelance-guide-freelance101-dollars.asp>

NIH. (2022). *National Institute of Mental Health*. Načteno z Post-Traumatic Stress Disorder: <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/post-traumatic-stress-disorder-ptsd>

North Press Agency. (3. 12. 2020). *North Press Agency Syria*. Načteno z First Syrian Kurd wins Kurt Schork Award for best news fixer: <https://npasyria.com/en/50729/>

Novotný, M. (14. 5. 2003). *Český rozhlas Region*. Načteno z Radiožurnál: <https://region.rozhlas.cz/radiozurnal-7284787>

OHCHR. (3. 5. 2012). *Freedom of opinion and expression*. Načteno z Freedom of the Press: in the Middle East, widely curtailed and often violated: <https://www.ohchr.org/en/stories/2012/05/freedom-press-middle-east-widely-curtailed-and-often-violated>

OPC of America. (28. 3. 2018). *Overseas Press Club of America*. Načteno z The Robert Capa Gold Medal Award 2017 : <https://opcofamerica.org/Awardarchive/the-robert-capa-gold-medal-award-2017/>

OPC of America. (28. 5. 2016). *The Robert Capa Gold Medal Award 2015*. Načteno z Overseas Press Club of America: <https://opcofamerica.org/Awardarchive/the-robert-capa-gold-medal-award-2015/>

Osvaldová, Barbora a kol. (2020). *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum.

Patrovský, O. (17. 12. 2020). *Před deseti lety se prohnalo Blízkým východem „arabské jaro“*. *Ohně revoluce v některých zemích hoří dodnes*. Načteno z ČT 24 - Česká televize: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3242226-pred-deseti-lety-se-prohnalo-blizkym-vychodem-arabske-jaro-ohne-revoluce-v-nekterych>

Pinto, C. (9. 5. 2023). *Syria - Media legislation*. Načteno z Media Landscapes - Expert Analyses of the State of Media: <https://medialandscapes.org/country/syria/policies/media-legislation>

Proelium Law LLP. (2023). *Proelium Law LPP*. Načteno z Syria Legal Profile: <https://proeliumlaw.com/syria-legal-country-profile/>

Proelium Law LLP. (9. 5. 2023). *Proelium Law LLP*. Načteno z Syria Legal Profile: <https://proeliumlaw.com/syria-legal-country-profile/>

Refsing, N. S. (15. 3. 2021). *10 years of Syrian independent media*. Načteno z International Media Support: <https://www.mediasupport.org/10-years-of-syrian-independent-media/>

Ricchiardi, S., & Tollefsen, A. F. (26. 5. 2021). *Global Investigative Journalism Network*. Načteno z How to Use Data Journalism to Cover War and Conflict: <https://gijn.org/2021/05/26/how-to-use-data-journalism-to-cover-war-and-conflict/>

Richter, C., & Kozman, C. (2021). Syria: A Fragmented Media System. V C. K. Carola Richter, *Arab Media Systems* (stránky 19 - 28). Cambridge: Open Book Publishers.

Robbe, A. (11. 3. 2015). *lartedelcinema*. Načteno z The Embedded War Journalism Controversy: War News Coverage Perspectives by Embedded versus Non-Embedded Journalists : <https://lartedelcinema.wordpress.com/article/the-embedded-war-journalism-controversy-2ar0j9fkv4m0g-4/>

Rodríguez, D. S. (2019). *Una forma extraordinaria de proceder: Winston Churchill, Cuba y el ocaso de una era (1895)*. Načteno z Aportes - Revista de Historia Contemporánea: <https://revistaaportes.com/index.php/aportes/article/download/475/275>

RSF. (15. 5. 2023/g). *Reporters without borders*. Načteno z Middle East - Iraq: <https://rsf.org/en/country/iraq>

RSF. (15. 5. 2023/h). *Reporters without borders*. Načteno z Middle East - Syria: <https://rsf.org/en/country/syria>

RSF. (2022/a). *Reporters Without Borders - An RSF Resource for Journalists' Safety*. Načteno z APPENDIX I: Protection of journalists in war zones: <https://training.rsf.org/appendix-i-protection-of-journalists-in-war-zones/>

RSF. (2022/b). *Reporters without borders*. Načteno z 2022 - Round up: https://rsf.org/sites/default/files/medias/file/2022/12/RSF_Bilan2022_EN.pdf

RSF. (29. 4. 2023/a). *Violence against journalists*. Načteno z Fixers - field reporting's unseen facilitators: <https://rsf.org/en/fixers-field-reporting-s-unseen-facilitators>

RSF. (3. 5. 2023/d). *Reporters without Borders*. Načteno z 2023 World Press Freedom Index – journalism threatened by fake content industry: https://rsf.org/en/2023-world-press-freedom-index-journalism-threatened-fake-content-industry?year=2023&data_type=general

RSF. (3. 5. 2023/e). *Reporters without Borders*. Načteno z Middle East - North Africa Under the yoke of authoritarian regimes: <https://rsf.org/en/region/middle-east-north-africa>

RSF. (3. 5. 2023/f). *Reporters without Borders*. Načteno z MAP - 2023 World Press Freedom Index: <https://rsf.org/en/map-2023-world-press-freedom-index>

RSF. (5. 5. 2023/b). *Reporters Without Borders*. Načteno z RSF's 2022 World Press Freedom Index : a new era of polarisation: <https://rsf.org/en/rsf-s-2022-world-press-freedom-index-new-era-polarisation>

RSF. (5. 5. 2023/c). *Reporters without Borders*. Načteno z Methodology used for compiling the World Press Freedom Index: <https://rsf.org/en/index-methodologie-2022>

Safi, M., Voce, A., Jones, F. H., & McMullan, L. (25. 1. 2021). *How the Arab spring engulfed the Middle East – and changed the world*. Načteno z The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2021/jan/25/how-the-arab-spring-unfolded-a-visualisation>

Sambrook, R. (2010). *Are Foreign Correspondents Redundant? / Economics*. Načteno z University of Oxford - Reuters Institute for the Study of Journalism: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-12/Are%20Foreign%20Correspondents%20Redundant%20The%20changing%20face%20of%20international%20news.pdf>

Sánchez, G. (8. 4. 2021). *Clarín Internacional*. Načteno z La mirada de las mil yardas": la impactante expresión de los soldados luego de las batallas de la Segunda Guerra Mundial : https://www.clarin.com/internacional/-mirada-mil-yardas-impactante-expresion-soldados-luego-batallas-segunda-guerra-mundial_0_Dyiygfdhp.html

Santé publique France. (29. 5. 2019). *Santé publique France*. Načteno z Quelles sont les conséquences psychologiques d'une exposition à un événement traumatisant comme les attentats ? : <https://www.santepubliquefrance.fr/maladies-et-traumatismes/stress-post-traumatique/articles/quelles-sont-les-consequences-psychologiques-d-une-exposition-a-un-evenement-traumatisant-comme-les-attentats>

Santos, A. (22. 12. 2022). *Institute Aljazeera*. Načteno z Is it time to ditch the word 'fixer'? : <https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/2060>

Saraji, I. A. (2019). The roles and responsibilities of State institutions and political actors . V *Supporting safety of journalists in Iraq: an assessment based on UNESCO's Journalists' Safety Indicators* (stránky 35-45). UNESCO.

Saul, B. (10. 4. 2023). *The international protection of journalists* Načteno z The international protection of journalists in armed conflict and other violent situations:

<http://www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/2008/5.pdf>

Shilad, J., Culebras, I. M., & Mansour, S. (21. 1. 2021). *Ten years after the Arab Spring, the region's media faces grave threats. Here are the top press freedom trends*. Načteno z Committee to Protect Journalists: <https://cpj.org/2021/01/ten-years-after-arab-spring-media-threats-press-freedom-trends/>

Siniarska, D. B. (2017). *PROTECTING THE RIGHT TO FREEDOM OF EXPRESSION UNDER THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS - A handbook for legal practitioners*. Načteno z Council of Europe: Council of Europe

Sivra, S. (6. 10. 2016). *L'Orient - Le Jour*. Načteno z Photographier la violence avec éthique, l'éternel défi des reporters de guerre: <https://www.lorientlejour.com/article/1011665/photographier-la-violence-avec-ethique-leternel-defi-des-reporters-de-guerre.html>

Smith, P. M. (1991). *How CNN fought the war : a view from the inside*. New York: Carol Pub. Group.

SNHR. (4. 5. 2022). *Syrian Network for Human Rights*. Načteno z The Annual Report on the Most Notable Violations against Media Workers in Syria on World Press Freedom Day: <https://snhr.org/blog/2022/05/04/the-annual-report-on-the-most-notable-violations-against-media-workers-in-syria-on-world-press-freedom-day/>

Steers, J., & Smyth, F. (28. 8. 2014). *CBS News*. Načteno z In danger and "on their own": The perils of freelance war reporting: <https://www.cbsnews.com/news/in-danger-and-on-their-own-the-perils-of-freelance-war-reporting/>

Steiner, L. (2009). Gender in the Newsroom. V T. Hanitzsch, & K. W. Jorgensen, *THE HANDBOOK OF JOURNALISM STUDIES* (str. 120). Londýn, New York: Routledge.

Stuart, A., & Zelizer, B. (2004). *Reporting War: Journalism in Wartime* (Sv. 1). Londýn: Routledge.

Syrian Law Journal. (2023). *Syrian Law Journal*. Načteno z Introduction to Syrian law: <https://www.syria.law/index.php/introduction/>

Syrian Prints Archive. (15. 5. 2023). *Archive - Advanced Search*. Načteno z Syrian Prints Archive: <https://en.syrianprints.org/search>

Tayebwa, W., & Orgeret, K. S. (2016). *Journalism in Conflict and Post-Conflict Conditions WORLDWIDE PERSPECTIVES*. Gothenburg: NORDICOM.

The Fund for Peace. (16. 5. 2023). *Country Data and Trends - Iraq*. Načteno z Fragile State Index: <https://fragilestatesindex.org/country-data/>

The Kurdish Project. (7. 5. 2023). *Kurdish Peshmerga*. Načteno z The Kurdish Project: <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdish-nationalism/kurdish-peshmerga/>

The Media Development Network. (5. 2. 2016). *Safety Guide for Journalists*. Načteno z The Media Development Network - Africa: <https://www.comminit.com/media-development-africa/content/safety-guide-journalists>

The New Arab. (3. 5. 2022). *The New Arab*. Načteno z World Press Freedom Day: Middle East ranks as most hostile media environment in the world: <https://www.newarab.com/news/middle-east-ranks-among-lowest-press-freedom-globally>

The New York Times. (25. 4. 2023). *Ethical Journalism*. Načteno z A Handbook of Values and Practices for the News and Opinion Departments: <https://www.nytimes.com/editorial-standards/ethical-journalism.html>

The Pulitzer Prizes. (2013). *The Pulitzer Prizes*. Načteno z Rodrigo Abd, Manu Brabo, Narciso Contreras, Khalil Hamra and Muhammed Muheisen of Associated Press: <https://www.pulitzer.org/winners/rodrigo-abd-manu-brabo-narciso-contreras-khalil-hamra-and-muhammed-muheisen>

The Pulitzer Prizes. (1. 5. 2020). *The Pulitzer Prizes*. Načteno z Nadja Drost, freelance contributor, The California Sunday Magazine: <https://www.pulitzer.org/winners/nadja-drost-freelance-contributor-california-sunday-magazine>

TIMEP. (26. 3. 2021). *Organizing in Syria - Legislative Fact Sheet*. Načteno z The Tahrir Institute for Middle East Policy: https://timep.org/wp-content/uploads/2021/03/10YearsOnFactSheet-Syria_3-26-21-FINAL.pdf

Trombetta, L. (2018 / a). *Syria - Introduction*. Načteno z Media Landscapes - Expert Analyses of the State of Media: <https://medialandscapes.org/country/syria/media/introduction>

Trombetta, L. (2018/b). *Syria - Landscape analysis*. Načteno z Media Landscapes - Expert Analyses of the State of Media: <https://medialandscapes.org/country/syria/innovation/overview>

Tumber, H. (2009). THE HANDBOOK OF JOURNALISM STUDIES. V T. Hanitzsch, & K. Wahl-Jorgensen, *The Handbook of Journalism Studies* (str. 393). New York: Routledge.

Tureček, B. (20. 3. 2018). Zaostřeno - Válka v Iráku začala před 15 lety. (V. Pohanka, Tazatel)

Uiterkamp, T. S. (19. 5. 2022). *The Communication Initiative Network*. Načteno z Ethical Journalism for Syrian Media: <https://www.comminit.com/global/content/ethical-journalism-syrian-media>

UNESCO Iraq Office. (2007). Dialogue and Reconciliation. V UNESCO, *Rebuilding Iraq Together* (str. 15). Iraq: UNESCO.

UNESCO, RSF. (2017). Importance of the Debriefing. V *SAFETY GUIDE FOR JOURNALISTS A handbook for reporters in high-risk environments* (stránky 82-83).

UNESCO. (2022/a). *UNESDOC Digital Library*. Načteno z Knowing the truth is protecting the truth: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383422>

UNESCO. (2022/b). *World Trends in Freedom of Expression and Media Development: 2021/2022 Online Report*. Načteno z UNESDOC Digital Library: <https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en/global-trends>

UNESCO. (2022/c). *World Trends in Freedom of Expression and Media Development: Global report 2021/2022*. Načteno z UNESDOC Digital Library: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380618?2=null&queryId=0a30ee11-7640-48c0-b1c3-8d7e1e5dc867>

United Nations. (28. 4. 2023). *United Nation - Peace, dignity and equality on a healthy planet*. Načteno z Universal Declaration of Human Rights: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Urban, N., & British Red Cross. (2023). *Red Cross New Zealand*. Načteno z International humanitarian law for journalists: https://www.redcross.org.nz/assets/Uploads/Files/About-Us/International-Humanitarian-Law/FINAL_-_RC_IHL_Guide_for_Journalists_v5.pdf

Valdés, D. G. (4. 12. 2014). *La Soga - Revista cultural*. Načteno z William H. Russel: el primer corresponsal de guerra: <https://lasoga.org/william-h-russel-el-primer-corresponsal-de-guerra/>

Vaughan, B. J. (2020). *War, Media, and Memory, Media, and Memory: American Television News Coverage of the Vietnam War*. Načteno z War, Media, and Memory, Media, and Memory: American Television News Coverage of the Vietnam War: https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1028&context=bridges_contemporary_connections

Ward, S. J. (2009). Journalism ethics. V T. Hanitzsch, & K. W. Jorgensen, *The Handbook of Journalism studies* (str. 295). New York: Routledge.

Wex Definitions Team. (2022). *Cornell Law School - Legal Information Institute*. Načteno z War correspondents: https://www.law.cornell.edu/wex/war_correspondents

Wilgenburg, W. v. (13. 10. 2021). *Syrian-Kurdish 'fixer' honored with international journalism prize*. Načteno z Kurdistan24: <https://www.kurdistan24.net/en/story/25907-Syrian-Kurdish-%E2%80%98fixer%E2%80%99-honored-with-international-journalism-prize>

Windelspecht, D. (29. 4. 2022). *Ethical Tips for Journalists Reporting on Conflict*. Načteno z International Center for Journalists: <https://www.icfj.org/news/ethical-tips-journalists-reporting-conflict>

Wiseman, J. (10. 10. 2019). *IPI condemns attacks on Iraqi media covering protests*. Načteno z International Press Institute: <https://ipi.media/ipi-condemns-attacks-on-iraqi-media-covering-protests/>

Yacoubian, M. (2021). *Syria Timeline: Since the Uprising Against Assad*. Načteno z United States Institute of Peace: <https://www.usip.org/syria-timeline-uprising-against-assad>

Youssef, D. (09. 12. 2021). *Syria Untold*. Načteno z The 'fixer': A hidden hero of journalism: <https://syriauntold.com/2021/12/09/the-fixer-a-hidden-hero-of-journalism/>

Zamith, R. (2022). *The International Journalism Handbook: Concepts, challenges, and contexts*. Načteno z Fixers: <https://ijh.rodrigozamith.com/sourcing-information/fixers/>

Zeller, B. (14. 9. 2021). *History.com*. Načteno z How Photos from the Battle of Antietam Revealed the American Civil War's Horrors: <https://www.history.com/news/battle-antietam-photography-civil-war>

Zuber, M., & Moussa, S. S. (2018). *Arab Spring as a Background of Civil War in Syria*. Načteno z International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION: https://www.researchgate.net/publication/326653652_Arab_Spring_as_a_Background_of_Civil_War_in_Syria

Žantovská, I. (2021). *Vysokoškolská skrpita VŠE*. Načteno z Žurnalistická tvorba a masová komunikace Studijní text Praktická žurnalistika: https://oeconomica.vse.cz/wp-content/uploads/Zantovska_Zurnalisticka-tvorba.pdf

Příloha č. 1

Příprava k rozhovoru s Jakem Hanrahanem

As an International Development Studies student, I am completing my Bachelor's thesis on: War Reporters and Press Freedom in the Middle East. The main objective of our interview is to outline the profession of war reporters and map freedom of expression with a focus on Syria and Iraq.

Freelancer

- When/how does a freelance reporter get into a war zone?
- On what basis does a reporter decide what to monitor. Is he the one who decides where to go?
- Is there someone who requests the report and based on that it is created (is it made to order) or is it created and then only offered to media companies?

Fixer

- How does a reporter know before the first contact with a fixer that he or she is trustworthy?

Preparation

- How does a reporter prepare in terms of understanding the conflict, understanding the political and cultural situation in the area?

Safety / Motivation / Fear

- How do you work with fear?
- What motivates you to repeatedly go to dangerous zones to collect material for reports?
- How do you find stories that will be new and catchy for readers?

Ethics

- In terms of ethics, do you have limits that you don't go beyond?
- I learned that there are many ethical frameworks, but I couldn't find one that was published within the Middle East. Do you know of one that applies specifically to Middle Eastern ethical guidelines?

Consequences

- Is it possible to be unbiased and not take sides in the conflict?
- Does a reporter get used to the disasters he experiences?
- I dare say that some of the catastrophic views war reporters carry with them for a long time. What is your psychohygiene?

Syria x Iraq x Freedom of speech

- Does the work in these two countries have a similar character? How are they different, how are these countries the same?
- Can you feel a restriction on freedom of speech when you are a foreign reporter and your publications are published outside the country and you are not working for the local media?
- Even if you are a foreign journalist, do local authorities control the content you publish abroad? How do local authorities control content?

Transkript audio rozhovoru s Jake Hanrahanem

Téma bakalářské práce: Váleční reportéři a svoboda tisku v médiích na Blízkém východě

Tazatel: Alžběta Sirová, Mgr. Nikola Medová, Ph.D.

Jazyk rozhovoru: Anglický

Transkriptor: Otter.ai & upraveno autorem (Alžběta Sirová)

Datum rozhovoru: 22.5.2023

Rozhovor byl uskutečněn na platformě ZOOM.

Nahrávání, přepsání rozhovoru i jeho příložením k bakalářské práci v příloze č. 1 proběhlo na základě písemného souhlasu Jake Hanrahana.

Nikola Medová

Fine. So we can start I think.

Jake Hanrahan

I don't have much time. It's just a very busy week as always, so apologies for that.

Nikola Medová

Don't worry.

Alžběta Sirová

Hi Jake, once again. I am a third year bachelor student on Faculty of Science, I'm studying International development studies. And I'm completing my bachelor thesis, which is focused on the topic: War reporters and Press Freedom in the Middle East. And I'm focusing on Syria and Iraq. And the main objective of our interview is like to outline the profession of war reporters and map freedom of expression with a focus on these two countries. My work is divided into few parts. And I have for each of them like, two three questions. So, If you are okay, we can start. First topic is Freelance reporter. And my first question is like, when or how does a freelance reporter get into warzone?

Jake Hanrahan

Oh, that is a good question. It's significantly harder, because you have to do everything yourself. So if you work for a big company, you can have, you know, five different people can help you get a visa and book the flights and blah, blah, blah. So it is more difficult for a freelancer but it's not like impossible, obviously. It just means you have to do extra work. So how the freelancer gets in basically, you have to do the same thing that any media company would do. For example applying for a visa, getting a fixer emailing the right people for permissions. You just have to do it all yourself, you know. And it can be a little bit more tricky. And unfortunately, you have to accept that you will be further back in the queue. A lot of big media companies will buy access, like pay for fixers, you know. If you have a fixer in CNN or Fox or whoever might come along and triple that fee, because they have the money to do so. So basically, it's the same as any other media company, it's just a little bit harder. However, as a freelancer, I feel like you can forge better alliances with other kinds of people working on the ground, which other big media companies might not be able to get. So yeah, it's kind of on one hand, it's good. On one hand, it's bad.

Alžběta Sirová

Thank you. And when you have freelancer, on what basis do you decide what to monitor. Is that you who want, like is that you who decide where to go and what to monitor, what to report?

Jake Hanrahan

Well, I think I'm in quite a unique position. I am not just a freelance. I run my own platform. So I know what our people want to see. And to be honest, everything I cover is what I'm interested in. So it's different for me, but I think when I was just a freelancer, and I didn't have my own kind of business, my own company, I would still focus on the things that I'm interested in. For example under reported conflict. But you would also have to focus on things that are gonna get a lot of views a lot of interests, because otherwise an editor won't commission it. You know. I remember when I was just a freelancer when I was, you know, just doing my own thing without Popular Front. I was always trying to do stories in like the Congo or Kurdistan or places that are less reported on. And editors are just not going to take that risk, they're not going to send a freelancer somewhere that might not get that much attention when the work is done. So for example, when Trump was in power in America, you had to kind of it was very annoying, but as a freelancer, you had to kind of pin every story you wanted to do like Trump. Because the vast majority of commissioning editors, frankly, are very stupid, and also don't understand journalism. And they just understand getting clicks. So you would then have to tag something to something else that would get traffic online, that will get people angry. A good work that you did in this kind of shroud of what will get people angry on Twitter. And unfortunately, that's the state of the media landscape right now. It needs a vast, vast overhaul. But anyway, that's beside the point. I guess, you know, to sum it up you have to have your own interest. You have to have your own niche, what makes you different, but you also have to be aware of what is going to sell. Otherwise you're not going to eat, you're not going to be able to make a living. And you know, I know a lot of freelance reporters that also have a job as you know, working in a coffee shop or you know, some kind of job like that. Which for me is, I just think that's not a good idea. I mean, it's good to do you have to do you have to live. But you know, it's much better to try and make it. So you don't have to do that. And sometimes you have to be a little bit flexible, you know what I mean?

Alžběta Sirová

Yeah, thanks. And last question on this topic is, is there someone who requests the report and based on that is created, or it is created, and then, like the freelancer offered this to the media companies, or like how it works?

Jake Hanrahan

It's a bit of both. I mean, it depends what money you have, you know. If you have enough money to go and make something and then come back and then sell it, it's obviously going to be a lot easier to sell. But also, it's a bigger risk. You might have just spent a lot of money that is never gonna, you're never gonna get back. Unfortunately, we don't talk about this enough in freelance media. The money situation is a big deal. And it needs to be kind of focused on a lot. The reason it's not focused on very much. It is because a lot of freelance reporters are from wealthy families, and they don't really need to worry about the money. They kind of it's almost a hobby for them, which is, you know, a harsh reality that a lot of people don't want to talk about. But something like 70 % of reporters are privately educated. And if you're privately educated, that's fine. But the risk is not the same. You know what I mean? So for me, for example, when people I know, we don't have that safety net, so we can't just go: Okay, I'll spend 10 grand on a project go out and do it, and hopefully someone buys it. Because 10 grand last is your homeless, you know what I mean? So for the vast majority of freelancers, I know, you have to get the commission first. Even for the thing of like flights. Like I remember when I was a

freelance, I wanted to go to Iraq to cover the Mosul operation and the flight itself was like 600 pounds. A fixer, because of like big news, media agencies pushing up the premium on fixers, fixers were like 700 800 pounds a day. There's no way. I can just risk putting that into something, you know. So it's a big risk if you just do it yourself. But I do know people who do it, but they're generally either people again, who have like rich families, or have a long career already in freelance journalism, and they just know what's going to sell and they have enough money to go and do it. But certainly, I would not suggest people do it that way, especially not when starting out, you really got to make sure that it's paying off. Otherwise, it's a hobby, as opposed to a job, you know, and if your hobby is to go to war, that's crazy. You know what I mean?

Alžběta Sirová

Yeah, thank you. You mentioned fixers, I have also a chapter which is focus on work of fixers, and my question is: How do you as a reporter know, before the first contact with a fixer that he or she is trustworthy?

Jake Hanrahan

Yeah, that's a good question of fixers. It's a very over the years now, for me, and because of perhaps like online profile in the work, I already do, what I'm known for. It's actually got quite easy to find good fixers, because people will come to me even, you know. Like, when I was mentioned online, that we're going to France, and like, literally, someone messaged me and was like: Hey, I love Popular Front, I've got really good access to the protesters, you know, he's a kind of a hooligan type. And it worked out perfect. You know, he's really in touch with people on the ground. So that for us is like very, kind of, we're lucky with that. But at the start, I would say the best idea is to talk to other reporters. Now, unfortunately, especially in war reporting, the culture of war reporting, and the way that journalists act is often very bad. People are often very nasty and very selfish. I think that I don't think I've ever come across more awful people in the world in any job I've ever had, other than we're reporting. To be honest with you, most of the people I deal with, not most, but a lot of just awful people. So you have to kind of and I'm not saying that to like, be horrible. Like, it's just something you have to understand. Because you have to have people that you trust, and you can't really trust an awful person. So sometimes, people will, like hide their contacts, or like, give you a bad contact, so you can't get a good story. It's that disgusting. That's how awful this industry is. And that's why I advise everybody to not ever be a war reporter. If you've got like thin skin. That said, there are also like, a lot of good people, you just have to work out. I guess what I'm saying is you have to have a good radar yourself, you know, you have to understand how it's going to work to really, you have to build your own intuition. I guess I'm trying to say like, it's very it is difficult. It's not an easy question to answer. I don't know how I know I just know these days you know, I can I know who to trust. I'm very observant. I'm very, I have a lot of experience in like extreme situations. So now, it's a lot easier to understand who's going to get what, but yeah, I think ask other reporters and look at other things. So say you're thinking right, I want to do a film in let's say, for example, I don't know Hasakah in Syria, will maybe find a story that is in Hasakah. Okay, that's a good story. That seems like good access. Who did that journalist you know, work with. Sometimes it's listed, again, due to the awful nature of war reporters, often they won't listen to their fixers or even mentioned them. So sometimes you'll then have to or it's not even the reports fault, actually, often it's the editors fault. But you know, I would advise, okay, well see that piece from us, I gotta reach out to that reporter, Hey, I saw you did some work in Hasakah, I want to go there. It's not the same story. It's something different. Who did you work with? I really need someone I can trust and were they any good, blah, blah, blah. So it's like that, you know, it's not that complicated in that sense. But then you're talking about when you're on the ground, it can be different, you know, I've had fixers that seemed really good. And then when I got

there, they were very lazy. So you know, you have to be a very direct person. You have to say, hey, look, okay, yeah, you're helping me out here, but you're not doing it for free, that you're getting paid. This is a job, you know, essentially, you're working for me on this, you know, and you can't be lazy, you have to work properly. Some fixers will just be like, I don't care. And it's like, well, then you're kind of screwed. But then others will be like, Okay, fine, I get it. You know, let's, let's do this. So it's hit and miss. It's basically like, you know, finding a good fixer is the same as finding a good kind of person to hang out with, you know, it's like, it's often like that, just with the added extra of like, can they get the access? Yeah, I don't know, a good fit so you can just tell the way they work the way they act around people, if they're going to be good. You don't want somebody that shy. And you don't want someone that talks too much. And you don't want someone that that is fearless. You know, I've had fixers say to me, Hey, man, I'm, you know, I'm fearless. I don't care. I'll take you wherever you want. I don't want to work with that person. Because people that are fearless will get you killed. You know what I mean? You need someone to say, hey, we can go this far, but we can't go that far. So I think to sum up, the best way is to ask other people for advice to check people's reputations, but then have long conversations on Zoom or in person or on the phone not over text with this fixer before you go and do what you're going to do. And work out the vibe. You know, it really is based on that a lot of it's, it's not so intellectual. A lot of it's just based on like the vibe, if that makes sense.

Alžběta Sirová

Yeah, yeah. Thanks. Thanks. I think that this is like, connected to preparation, which is next in my thesis. I have question: How do you prepare in terms of understanding the conflict, understanding the political and cultural situation in this area? And how does the preparation look like?

Jake Hanrahan

In terms of what sorry, so sorry, you broke up slightly?

Alžběta Sirová

I would like to ask you: How do you prepare for your journeys to conflict situation or areas? How does a reporter prepare in terms of understanding the conflict, political and cultural situation in that area etc.?

Jake Hanrahan

Just research really, like I always do a lot of research on the area. But I always, that doesn't just mean like reading books. I try to avoid like, analysts, like no disrespect to analysts, but often analysts understand the conflict through kind of sitting down in their living room, and there's just no way to fully at war is something you will never fully understand. Unless you've been there. I really believe that you'll understand parts of it, but no one can understand the way war works without seeing it and being there, at least in the country. You know. So I try and avoid like analysts, I completely avoid like think tanks. I think that's kind of a, I just don't find it a realistic, it's kind of an industry for defense people, you know, experts, and that is again, an industry I have no interest in. So I read books by other journalists, really. And then I talk to people that are there. You know, I mean, if, if you're a reporter, you want to be a reporter, you want to be a freelancer, you want to work in the Middle East. If you can't work out how to find somebody decent to talk to, who is still living in that region, you want to go and report on, you should probably look for another job. You know. I know, I've had reports reach out to me, like, how do you find all these people to talk to it's like, really? Like, you can't even work out how to find someone to talk to. How the hell are you going to be a reporter? You know. So, I think that is a good thing. That is like, one really interesting thing I've always had, like, no matter how much research I do in a region, when I get there, there's at least one thing that is like obviously like the

complete opposite of what is being projected, you know, from Ukraine to Kurdistan to Palestine. You'll read this, it's this it's this and you get there. There's always one thing that everybody has got wrong or purposely misunderstood. A lot of reporters will bend the situation to their own will you know. So for example, like Palestine is a good example don't get me wrong you know. I think you know, Palestine should be free but a lot of reporters are very pro Palestine understandably. So when they write about it, maybe not report as actually as such, but maybe like, you know, people in the media space people on social media, they'll write about something and kind of bend it to their way of thinking. Like oh, this guy did this because of this. And sometimes it's like, no, he did that, because of something completely different. You've just tried to give him the benefit of the doubt. I really think you shouldn't ever give someone the benefit of the doubt in that situation, because people do things in war for their own reasons. And there are many different reasons. And it just, it may be if you don't like, it doesn't matter. You know, that's how it is. The truth is whether you like it or not. So I think that's something to keep in mind. Because you will, if you get out there, you'll be like, Ah, okay, this was completely wrong. And this is completely different. And that's fine. You know, it's just a really, it's just something to be aware of. I guess what I'm saying is do your research, keep an open mind, but don't go with preconceived ideas. You know, a lot of reporters tried to project what they know is popular in the media. For example, you know, unfortunately, Ukraine right now, which again, I fully support Ukraine, I have friends fighting, but a lot of reporters out there are very, very underplaying the Nazi element. Because obviously, that's Russian propaganda. But anyone who has been to the frontline in Ukraine will tell you, the armed forces are infested with Nazis. It does that it's Eastern Europe. That's how it is. Don't get me wrong, the majority are not Nazi. But they're still there. And to ignore something that awful because you know, it won't sell is PR. That's not journalism. You know what I mean? So I guess my point is, do your research, but listen to people that are also have opposing views, because you don't want to get somewhere and be so shocked that you end up like, you know. You want to have the nuances in your head. Basically, nothing is ever black and white. And I think that's really important, do as much research as possible. Even the stuff that you don't like, I don't like when I read some, like, insane pro Putin guy be like, oh, there is this Nazi in Ukraine. But sometimes I read him like, actually, this bid they're saying is right, okay, they're saying it from a bad point of view. But they're not wrong on some stuff. You get what I'm saying? I think it's important to remove the feeling from the research and taking into effect. And the other thing I would say, as well, in terms of physical. This is something that's often overlooked. I see quite a lot of war reporters in bad physical shape, like fat. And all I know, that's not like politically correct to say, but I don't care. You cannot go to a frontline and be overweight and like unhealthy. Because if you have to run, you're a liability. I was at the riots in France last week, and I saw this report that sorry, in the start a man as soon as report like, he couldn't run like he wasn't fat. He was just like, out of. He just couldn't even run. He was like, exhausted, and he missed everything because he couldn't keep up with the protests. And so that's something I think people really need to take into account. You know, I have a friend right now she's hiking in Burma because she's covering the Myanmar situation. And she she prepared for like six weeks beforehand, hiking up mountains. Like that's what you should do. That's correct thing to do. So, yeah, I guess there's a lot of things. I have a lot to say about that. But um, they're the main things I would say. An open mind, but you know, not so open that your brain falls out and make sure you're in good health I think.

Nikola Medová

Jake, what about academic sources? What about academic articles? Like, are they really like, relevant for your work?

Jake Hanrahan

I think, in terms of like, understanding, like past political and historical things, they're like, quite useful, because they're often like removed, the feeling is removed, and like the academic stuff can be really useful. They don't really care about like, well. It felt like this when I was there. So I had solidarity. It's like, no, they're just telling you what happened. But I think in the more present tense. If the war is happening right now, and they're trying to academically explain it to you. War moves so fast in 10 minutes, that you just can't be writing about that accurately. I don't think from afar. I certainly, I do put a lot of credence in like academic writing. If you're looking at past historical events, or the nuances of political stuff. I often read like somebody's PhD because PhDs are so niche. You'll find something for everyone. I was looking for an article about there's a very obscure Kurdish militant group and I found literally someone who did a PhD paper on that group. I was like, amazing, like, this is perfect. So I definitely think academic writing is good. I just think in terms of reporting, it's not so useful, but in terms of research, it definitely can be.

Alžběta Sirová

Thank you, thank you. I would like to move to next topic, which is like about safety, motivation, fear. And the first question is: How do you work with the fear?

Jake Hanrahan

The fear? I don't know. I don't have that much fear. Because I think if you choose to go to war, it's already there's a part of fear, that is you don't have any way you know, like your average man or woman does not want to go to war. And that's completely normal and understandable. But to then go. No, I want to go already there's one level of fear has been removed. And then once you're there, it is scary. Don't get me wrong, but I don't know. I like this job. I like the environment. I don't actually like the dangerous search, there is a part of the danger. That's interesting and exhilarating. But once you've seen like, people die, this isn't that fun anymore obviously. But I don't know why you either know, someone said to me once, if you go to the frontline, you will know immediately if it's for you or not. You know. Once you're there, you just know, okay, I can do this, I can deal with it. Sure, I'm scared, but it's okay. Like it works. And you'll know or not. And I guess the way I deal with it is I just do I guess I don't really have a real good answer. I'm also like, very aware of. I make sure there's enough precautions. I make sure I have all the right equipment, should anybody get injured. I've done first aid courses, you can be prepared as much as possible. And be aware of tactics, be aware of like the topography of a region, where can you hide if someone starts shelling, you know, stuff like that. That will only help you so much. I guess the fear is you just have to write it out, you know, you just have to do it. And if you can, that's totally normal and fine. And you should be happy that you're a normal person. But for some reason, I don't mind it that much. And it's just something I do, you know?

Alžběta Sirová

And what's your motivation? What, what motivates you to repeatedly go to these danger zones to collect material for, for your reports?

Jake Hanrahan

Well, I think always for me, as a reporter, I've had this feeling of if someone has been murdered, and like killed unjustly because of like, literally something that has nothing to do with them, or, you know, someone is taking their land or whatever. For me, I've always felt well, that seems like the most important thing. Oh, someone is upset online, someone's offended, someone is upset, that is irrelevant. If some when people are being killed, like that is the final level, right? Like, that's the final level of like, problems. So for me, that's we're where is that? Okay, well, generally, that's a war, right? People

are getting murdered and killed for nothing. That is what I think is important. I think you owe it. As a reporter or almost in the field I almost owe it to these people to build out right. I want to tell that story. Because that's so important that these people were killed. That's not right. So that is a part of it. Also, I feel like, I am good at what I do. And I feel like I can help people understand it in a way that others can't, you know, there's definitely that part of it. I, I'm not interested in journalism in the way a lot of others. I don't care about award ceremonies. First of all, trust me on this, I worked at Vice. I saw it happen in real time, the vast majority of journalism awards are fixed, like it's fake. They know who's gonna win them anyway, very few actually win on merit. It's mostly about like, you know, it's a small club of people that are like, no love the sound of their own voice. And they kind of help each other out. I'm not interested in. Oh wow, everybody on Twitter loves what I've done. That is I'm not interested in that. I'm just interested in normal people going, Oh, I didn't know about that. And then collectively, you can kind of help people understand the world a little bit better. And I think I'm good at doing that. And I think the way I do it adds value in the terms of it's going to help younger people especially watch and understand the world. And I think that's important. So yeah, I guess that's why. Also the people you meet in these situations, and there's situations you encounter, but just unlike anything most people will ever do. And there is some level of selfishness to it, where in some ways you enrich your existence, your own life through experience, and this, which sounds bad and a lot of reporters will never tell you that that's a motivation. But it undoubtedly is not to say you enjoy it or like, Oh, it's good to be around bad stuff. But it's certainly good to understand and share some level of suffering with people to try and help them you know. I'm not an activist. Journalism isn't activism. But if you can bring to attention, like unjust, murderous behavior, then I think that's good, you know, for the sake of everybody all around.

Alžběta Sirová

And how do you find these stories that will be new and catchy for readers or for young readers, for everyone? How do you find those stories?

Jake Hanrahan

That's a good question. I think through years of doing this and focusing on more niche conflicts and underground situations. It just comes naturally now. I just find it you know. I'm always looking for it, but I just come across it. Or someone will say to me, Hey, I know you know, like, I know what kind of reporter would cover this. Oh, this is Jake Hanrahan. And he does like underreported stuff like where not everybody goes to and then through that people will just end up sending it to me often, you know. But also over the years I've been doing this 10 years now I have like a good network of people. Not like such a formal network, you know, like a loose network of people that I know and talk to and have worked with over the years, and I keep in touch with everyone that I've worked with, that's good. I've always kept in touch with them, just to find out how they are, how's your life, you know, is everything good. And I think people appreciate that, when you're genuinely interested in them, and not just the work that they can provide you. which I'm a person that like people, you know. I like people that are interesting and decent, and that you work with and help you out. So I want to know, like, I hope they're okay, or their lives are good. So we went, you know, most of the fixers I've ever worked with, I still talk to pretty regularly. So when something does happen, they kind of go like, Oh, I'll mention this to Jake today or whatever. So through that network, you end up finding stuff out. For example, the fixer who I worked with in Corsica last year. He happened to be in Paris when I was covering the protests on May 1. And the next day, he messaged me, he's like, Oh, I saw you're in France. I'm here as well, let's hang out. So we went and had a coffee, just you know, as friends. And he happened to say, Oh, by the way, have you seen this thing, like this tiny, little French island. I said no, I haven't seen it. And then you know, he put me in contact with people. And so now we're looking at maybe

we'll do something. So it's kind of like, organic in that way. You know, it's not really, it just is how it is for me now, because it's not just my work, but I'm interested in it as well. So I think that is just how it happens. But it's taken a long time. And I guess the answer is to just build up your own profile build up, you know, you have to really play the game, unfortunately. You can't just go like, Well, I'm not interested in all that stuff, the internet and blah, blah, blah. Well, you have to be now if you want to be successful, actually. And every one is on there. So if you want to have a network, where you're going to find them, you know, people's phone numbers change, you know, this changes that changes, but pretty much the social media stays the same. So it's kind of how you have to do it.

Alžběta Sirová

Thank you. In terms of ethics, do you have some limits that you don't go beyond?

Jake Hanrahan

Oh, yeah, definitely. I mean, we'll never pay for like, you know, obviously an interview, that's something I would never do. You don't pay for interviews. That's, that's, well, I would say that it should be standard. But Americans, for some reason, often will just pay for interviews. They think that's fine, which I think is kind of messed up. Because you're paying someone they could just say anyone, they could just be an actor, essentially, you know, so we never pay for interviews. We don't show like faces of corpses, you know, like we blur them. If it's like ISIS, I'll be honest with you, I don't really give a shit. I don't care they made their bed, they can lie on it. But you know, if there's like, generally we'll we will mostly just blur faces, because I think no one wants to see their child's dead body on the friggin internet. You know what I mean? So we'll do that. We don't show up close, like gory stuff, unless, like it's absolutely necessary, unless it's like, look, what this police did. This is how bad the injury is. There's no need to like zoom into a court to do that his head blown out. Like it's not, it's just not necessary. What else? I mean, ethically, we, I mean, it's kind of an ethics thing. But we were very open about our politics or Popular Front, you know, we're not interested in like making journalism for a very specific political niche, which a lot of journalism is for that, but they just lie about it. And you know, like, it's very clear that New York Times or CNN has very clearly like liberal bias. Fox News is very clearly like right wing bias. So but they won't say that. They just lie that they're not. Which creates this thing where people like, we don't trust the mainstream. And it's like, well, yeah, I get why they don't because they're lying all the time. You know, that is actually true. You're lying, you know, so we're very honest, people see us like leftists we're not leftists, but we just stand for a few things. And we're anti authoritarianism, anti racist, Anti Fascist. But other than that, that we don't really care. Or you're a right winger, that's fine. If you're cool. You're not like any of those things. That's fine. We don't hate someone based on their our disagreements with them politically, it should be irrelevant. If you're doing war reporting. Badness is badness. For example, when we covered the Hong Kong uprising, a lot of Communists were like, well, we don't like those guys that are raising because they're like, liberal. And it's like, well, it doesn't matter. It's nothing. Whether you like what someone believes in it's none of your fucking business like these kids are getting killed and stepped on by the cops. I don't mind if that, oh, the liberal bias, who cares? Like it's not about that. So, ethically, I think we're very honest about that. And we're very open to people. And the way we're open is by being very, very closed off to a certain kind of people. When you know if you're a fascist and you want some like, right wing take, we are not for you, and we hate you. And I think that's okay to be honest like that. So that's definitely something that I'm always honest with people as well. Like, you know, like, with my work, I have to interview very bad people. Sometimes Nazis, sometimes actual terrorists. And you know, if they talk, I'm very honest with them, and they, you know, if they might sometimes I say, What do you think of what I do? And I say, Well, I think you're disgusting. Like, you're a terrible, terrible person. And like, I think it'd be good if you died. Like I've been literally as

honest with people like that. And honestly, people kind of respect that like, Oh, all right, because a lot of reporters do this thing where they're sneaky. Or like, oh, you know, like, Hey, buddy, like, no, no, no, if I'm interviewing someone bad, they're bad. It's that simple. So I think as extreme as that sounds, extreme, people appreciate extreme honesty, you know what I mean? And I found that it's like, really helped me in my work. There's a lot of people that don't like me, but no one can say we're dishonest. You know, they can say it, but they can't say that in good faith, you know what I'm saying? So I think that's one thing. And ethically, we don't take money from certain people. So, you know, I have been offered a lot of money from various think tanks, various companies that connected to governments, and I always say, No, we will never take money from a government via proxy, or otherwise, we will never take money from a think tank, we will never take money from any entity that wishes to sway our reporting politically in their favor. So you know, that's why I'm not rich. But at the same time, I can sleep at night, you know, and for me, that's a big deal. I understand if people don't want to do that. And that's up to them wherever everyone's got to eat. But it's just for me, that's how I stand, you know.

Alžběta Sirová

And if you look on an ethic, like in general, I learned that there are many ethical frameworks, like in a word, but I couldn't find one that was published within the Middle East. Do you know, one that applies specifically to Middle Eastern ethical guidelines? Like if they have they have some ethical codexes or

Jake Hanrahan

Reporters in the Middle East? Yeah. No, I mean, ethics is kind of, there is no template, right. It's different. Ethics is also based on a person's perception of ethics. You know, one thing that I think is disgusting, other people might see it to be totally fine. So I do find this kind of, here's the framework of ethics. It's a little bit arbitrary, especially in war, you know. It's like the idea of the Geneva Convention. Let me tell you now, that doesn't exist in war. Every single war, like Ukraine right now. I know people fighting, they are committing insane war crimes. Trust me. They are murdering POWs as Russia. Russia is obviously the aggressor. They've done a lot more. But trust me, I know, people murdering people, prisoners of war right now. And it just is how it is. It's war. It's like the most old school thing. It's like going back 2000 years. That's how war is. You send you back in time, immediately. And you can't I know, it sounds harsh, but you can't really judge ethics based on someone that made the ethics while sat comfortable at home. It's just not the same. If someone breaks into my house, I'm not going to allow my family to be hurt, because the law said I can't do something, right. It's the same thing like a war. No one at war is gonna go, Well, I better not kill this guy because the Geneva Convention said I shouldn't, it just it doesn't exist. Human rights, sadly, do not exist out there like that. And that's the harsh reality. Now, I'm not saying that's good. It's absolutely disgusting and terrible. But that's what war is, you know, it's hell on earth. And it hasn't changed. So, you know, I think that is definitely something worth factoring in. If you want to cover war, it happens in the Middle East, it happens in Ukraine happens in Africa, madness happens, and no one is gonna suddenly decide that they're bad if they killed someone invading their country. And I'm not going to then judge them. I'm going to tell the truth of what happened. But I'm not going to judge them. It's not my job. And it's very easy for me sat in my nice, warm, safe house to judge someone who is losing their family members and friends in the homes over an unjust invasion of their country. So I think that's something to always bear in mind. The Middle East does have like some very good, like journalistic ethical groups, you know. I can't think off the top of my head, the names of them. But I know there used to be a really good one in Lebanon, it was like a journalistic collective. Like various journalistic unions that are in Iraq. Unfortunately, the law they're often has very little regard for journalistic ethics. So in that sense, they only exist in the hearts of the journalists. They don't exist in law often, even if they say

they exist, they're not. You can get killed for being a reporter in Iraq easily by the government. So it's It's difficult place. But that said, the West is no different. Really, you know, I live in Britain, it's disgustingly authoritarian here. Obviously liberals live a happy life, so they pretend that it isn't. But we have some of the most draconian laws in the whole of Europe. Some of our laws would look normal in Turkey, you know what I mean? It's not bad here. Journalists have very little rights here. So when we talk about ethics, I think it's very subjective. And I think you have to just keep that in your mind. I always tell people follow your own ethics. Man. You know, you if you're worried about breaking the law with your ethics, you got bad ethics, you shouldn't be worried about a should be worried about what's right. And what is wrong humanly, I think, because reporters need to get back to being more human, rather than like robots on the news. Like we're here outside that. It's like, it's just bizarre. It's and it's unusual for like robotic people to be covering what are arguably the most human situations ever. So if you want to think about ethics, stick to your own and I think you'll always be fine. I've never looked at ethics. I've never looked at what the laws are, what the rules are. And I feel personally that I've always stuck to my ethics, and I think we're fine.

Alžběta Sirová

Is it possible to be unbiased and not take sides in the conflict?

Jake Hanrahan

No, absolutely not. And anyone that tells you that is a liar, or they haven't been close enough to the misery and the suffering. Now you can be truthful, that's what I say. I think it's Amanpour said it Don't, don't be neutral, be truthful. That means, okay you know, for example, I remember when I was working in Rojava, with the YPG and you know, the commander was saying, like, we really appreciate all the work you've done, we can tell that you're like, in favor of us being free. And I said, Well, yeah, I am. But don't get it wrong, I don't work for you. I said, if you commit a war crime in front of me, the whole world is gonna know you committed a war crime in front of me. I like what you're doing. I like you guys. And I believe in what you're doing. But that doesn't mean I'm gonna lie for you. That doesn't mean I'm not gonna you know what I mean? And the same way. That's why a lot of people that when I say these things like, well, by the way, Ukraine are committing war crimes, and they have this people don't like that, because they don't want truth. They want P. They want my football team is better than your football team. And that's not what journalism is about. And it's certainly not about being totally objective. That's just absurd. If you were totally objective, you would cover ISIS with fairness. And that would be absurd, because some things are bad. And I would argue it's more truthful, and more honest and more journalistically important to represent what is the awful stuff. Do you know what I mean? Like to be subjective, when like in the face of like genocide? What are you gonna do? Well, the genocide people had a good point. They had it, let's see what they have to say. I don't care what they have to say they're killing kids. You know what I mean? It's, it's one of them things where I think total subjectivity just becomes like robotic. It's like you might as well get like chat GPT to be a reporter. Journalist forget the reporting is about nuance, and feelings, because a lot of wars happen over that. People don't have wars over strategic. No one in Ukraine is fighting right now for like, a coastline in Donbass. They're fighting for their country not to be invaded. It's, it's not about the land that it's on. It's about what the who the land, what it represents. And I think total objectivity remove yourself from that. I think it makes it to black and white and things are just not like that. We're humans, we have souls, we are people, we are not just statistics. And if you're totally objective, then I feel like you lose that. That said, if you're honest about your biases, which everybody should be because we're human. If you're honest about your biases, and you're honest about like, even when bad things happen, then that's okay. You know, like you look at some of these Putin propagandists, and okay, they might have a good point about something in Ukraine, but then they'll

totally lie about Putin. I see people so called leftists say, no, we don't like Ukraine, because there's Nazis. There is so many more Nazis fighting for Russia. Like literally Wagner is a Nazi group. Rusich is Nazi group. The battalion that just took back moves is a Nazi group. Like and it's they don't want to talk about it then. So it's like, well, they're not truthfully, but they just lie and, you know, they're lying to the other side. So I think it's a mix of different things. But I think so long as you're honest about your intentions, and honest about what the people even the ones you like, doing, whether it's good or bad, then you'll find I think. I'm not saying I'm right. It's just how I do things, you know.

Alžběta Sirová

And does the reporter get used to the disaster he experiences or do you get used to disasters that you saw?

Jake Hanrahan

In a way like for example, you know, like seeing a corpse is not that shocking anymore, which sounds horrible. But for example, when I first started, it would have been shocking. Now it's like, oh, you know, another one. And I don't always think that bad. You know, some people say, Oh, it's bad to be desensitized. Maybe is bad, like, but your soul and for your psyche, but it's not always bad as a reporter, you don't want to be constantly shocked by the things you see. Because you're going to lose track of what you're doing. You know, if you go to frontline, and you break down, every time you see a corpse, you're just not going to be able to do your job. And unfortunately, you have to be very tough and strong to do this shit, I'm going to be honest with you. It's a tough profession, it's a hard job. And even people I thoroughly dislike in this space, I have respect for them that they do it still, because I know how difficult it can be. And to keep going back to it. You got to respect that to a degree. So I think, you know, there is that side of it. But also, humans are pretty adaptable. You'd be surprised what you can get used to. And like I said, there's good, and there's bad and so long as you make sure you know, if you have PTSD, make sure you deal with it. And you make sure you have a life outside of journalism. My favorite things to do are not war reporting, put it that way, you know, my favorite things to do, uh, see my family, play with my dog, you know, go boxing, like, go to the gym, I think you need a life outside of it, otherwise you will become more damaged, because it will be always on your mind. It is on my mind a lot, you know, but it's more the people I miss, you know, I worry about them. It's not so much the bad things I've seen. That said, I have been very lucky in my career, the amount of bad places I've been to. I've actually like seen relatively little like trauma, traumatic stuff, actually, like, I know some people that have been to like a half the things I have, and just seen the worst things ever, just by chance, you know what I mean? So, I'm maybe not the best person to ask. But um, you know, I've seen some pretty bad situations, but you just have to kind of, I don't know, you kind of adapt to it. And like I said, it's not always bad, because you need to protect yourself some way mentally. Otherwise, you can't do the job anymore. And if you can't do the job anymore, you can represent the people you want to represent. And in a way that's the problem for them and not you.

Alžběta Sirová

Could we say that, like spending time with your family, playing with your dog, going to the gym is like your kind of psychohygiene? Or do you have some specific process when you are back in UK?

Jake Hanrahan

Honestly it doesn't affect me that much. I've done it for so long now. It's just become part of the job. Um, certainly, when I get back from like, the war or whatever, it's weird for a couple of days, just while you decompress. I just try and get back into my routine as quickly as possible. I think sometimes humans, we're so self absorbed, though and the way society is now we almost tell ourselves like,

wow, I must be damaged from that. Surely I'm damaged from that. Surely I have mental problems. And sometimes it's like, well, maybe you don't, maybe you just process that really well. And maybe you're very resilient. And you're okay. They you know, you have to really look at how do you actually feel? And I think that's less of an issue of journalism, and more an issue of a lot of people, specifically young people, specifically young men, I find women are actually a lot better with this. But specifically, young men and young people don't know who they are and they find who they are through everybody else. If you know who you are, you know what you're about, you know, yourself and you're honest with yourself. I think you were okay. You know, like sometimes I'll get back but Well, that was a heavy one, I'm going to take a few days doing nothing. I'm going to relax, I'm going to watch the TV, I'm going to do nothing. And then other times I come back, I'm like cool, I'm good. Let's go on back to the gym. I'm back, I'm doing the same stuff I always did. You just have to know yourself. And you should never allow anybody to beat you into submission either way. Sometimes people will force you to feel bad, like you must your damage. You know how many people told me I got PTSD and I'm like, I don't have PTSD, I'm okay and they don't accept it. And that's kind of the other side of the coin. You know, there's the other side where people don't want you to talk about your emotions, which is obviously bad. But not everyone's the same, you know, and some people don't want to talk about it, and that's okay, as well. So I think it's just a case of knowing who you are. And being honest with yourself, you know, the worst person to lie to ever is yourself and there's no weakness in feeling sad. There's no weakness and feeling fucked up. Because it's normal. Like you should feel good about that. You've got a soul. Trust me a lot of reporters don't. So you should be happy that you have one. There's a lot needs to be done to like focus on it. But there's also a lot needs to be done to focus on being a strong pull together person first, you know what I'm saying? And I think that's goes for everything.

Nikola Medová

Last three question on Syria and Iraq. If you allow us.

Jake Hanrahan

Yeah. So, yeah.

Alžběta Sirová

Thank you. Do you think that the work in these two countries have similar character or how they are different? If they are same like in which way?

Jake Hanrahan

I think they're similar in the sense of, especially when you're looking at the Kurdish situation. So obviously Iraq has its Kurdish region and Syria right now as its Kurdish region, and actually the two right now, very, in a lot of problems with each other, the Kurdish sections. I think that's very similar. I think it's different in terms of Iraq was so specifically damaged by the American invasion, whereas Syria has not had that. So I think it's a little bit different. There's definitely parallels, but there's also a lot of different attitudes. In the way they dealt with ISIS it's different, because the terrain is different. And that actually, like people don't take that into account a lot like Rajab, Syria, specifically, northeast Syria is so unbelievably flat, that the tactics just had to be completely different. Iraq is pretty flat, but not like Syria. It's it's similar and it's not. You know, it's similar in the way that the Kurdish issue was similar. But I think you can tell a lot of differences from the fact that the US didn't invade Syria, you can just tell when you're there, it feels different. Like the culture, the way people accept people and Westerners and what have you. So there's also a very big difference culturally between Iraqis and Syrians.

Alžběta Sirová

I have some data from Reporters without borders, Freedom House, etc, that Syria and Iraq are the most dangerous countries for war reporters and the freedom of speech doesn't exist here in general. Can you feel a restriction on freedom of speech when you are foreign reporter and your publications are published outside the country? And you are not working for the local media?

Jake Hanrahan

Well, yeah, I mean, Popular Front, my organization is banned in Turkey. You can't even go on the website. It's banned. We definitely have that problem. Obviously I was arrested in Turkey and like, sent to prison just for doing my work. I definitely noticed that there. There's a lot of restrictions. But there's also a lot of restrictions in the West. The West does things differently in their restrictions, they do them in a way that's like socially acceptable. They might shadow ban you or hide your work. Like for example, Instagram told us, like messaged us the other day, we actually have a screenshot of it. Message the Popular Front Instagram account to let us know that they're restricting our account, it won't appear in searches, it can't be recommended. And basically, the only way for people to go on it is to actually, you know, actually access it, go directly to it manually. That is insane levels of censorship. We have almost half a million followers on there and they're censoring us like that. Why? Because the stuff that we post is not advertiser friendly. So we are being censored. And I don't see how that is any different. I mean, if that was in China, the liberal media would be like, Whoa, look at this censorship. But because it happens in you know, America, they're just like, well, that's how it is. It's two faced. It's not right. We are feeling censorship from everywhere. I mean, I'm pretty much anti censorship, almost completely. I don't even mind if you see something you don't like that it's offensive. I don't care. It shouldn't be censored. No one has a right to not be offended. And I don't mean all of this nonsense political arguments. I'm not interested in that. I mean, like war, when people say, Oh, well, you show some really shocking sides of war. Well, that's what you're meant to do. It's war, like you're meant to shake people up. You're meant to make people in peace, realize how bad it is to not be a piece. That's the whole point of relaying this message. Look how bad this is. This is not right. This isn't fair. And to do that, you have to be extreme sometimes. You have to show well, it's not even to show it to literally shine a mirror on the extreme levels of war. Should not be an extreme thing to do. But the way the media has decided to mollycoddle and baby its audience over the last 20 years. What we do at Popular Front is now considered like revolutionary. And it's not, it's not really. It's completely normal. It's what the 90s was like for war reporting. Unfortunately, things have changed. So yeah, I feel censorship everywhere. It's very aggravating. It will probably be the downfall of Popular Front. Eventually we're getting censored on YouTube. They've removed any way for us to make money on the platform, you know, and a lot of our documentaries, they have like, you know, millions of views, we don't make a single penny. So we lose money every time we make a documentary. They put the documentaries behind age restrictions, so you have to be logged in to view it. So yeah, I mean, censorship is a burden. And it's a big deal for us. It's a very big problem. Actually, probably the biggest problem I am facing with my with my organization.

Nikola Medová

Jake, by the way, do you think if Erdogan wasn't elected, you would be able to enter Turkey? Or are you banned from entering Turkey?

Jake Hanrahan

To be honest, I don't think there'll be much difference. I don't believe that the CHP is much different to AKP. To be honest, I think in some ways, there'll be even worse. So I don't expect it to change at all. Unfortunately. I love Turkey, I really love the place. I think it's a beautiful place. I have good friends

there. Well, most of my Turkish friends I have left. I would love to go back to Istanbul. I'd certainly love to go back to Kurdistan in the Turkish regions and Kurdistan like Southeast Turkey, but it's never gonna happen suddenly.

Nikola Medová

Maybe one day.

Jake Hanrahan

Maybe when I'm an old man, you know?

Alžběta Sirová

Last question is like, because I'm focused more on printed media, do you know the mechanism how the authorities control the content?

Jake Hanrahan

In print? I think it's not as easy because obviously, once it's printed, like, if you're talking like physical, it's out there, right? But it's easier to control in other ways, because they can just turn the internet off. Or they can just ban your account like my account is actually even my Twitter account can't be accessed in Turkey, without a VPN. So and also, like big tech companies, big social media companies, particularly Facebook and Twitter and Instagram and Tiktok, they have no morals. They don't believe in anything apart from profit. So they will happily collude with literally genocidal governments if it makes them more money. And that's not just me saying that, you know, we saw Facebook helped literally helped the Rohingya massacre by hiding stuff. Turkey as a deal with Google to limit things, you know. So all of these companies are very much not only in favor, but in collusion of censorship, and frankly, like fascist activity. And so when that is the situation, there is not really anything can be done, in my opinion, other than the end user using VPNs and finding a way to do it. There is a way that maybe reports I think you can do it easier with writing. You can be a little bit clever with the way you write it. How the kind of people in Soviet Union live, what they would write around the restrictions. But honestly, I think the way that people consume media now and how stupid people have become, it wouldn't work the same. Frankly, people are just people. One thing reporters need to remember is, we're not that important. Actually, we think we are but we're not. The vast majority of people would rather watch a funny cat video than a documentary about suffering. You know, it's really worth remembering. So unfortunately, as that world gets even more true, you know, getting around censorship, it will kind of be like for what. People are not going to seek it out so much. I'd be really honest with you, I think I started off as a print journalist actually. There's one thing I love more than writing. There's not much I love more than writing, I should say. I had to adapt because, firstly, the way the world is you have to be multimedia. You cannot just do the writing anymore. From my point of view it's maybe different where you guys are. But you have to be more immediate, and you're just not going to make money. And you're not going to get the attention. And unfortunately, now, in the media world, just being good at your job is not enough. You have to be able to caught some kind of attention. Not saying like yourself, but to your style and your work. I think the way of doing that is really multimedia. Maybe I'm wrong. I know, substack is a big thing, but I feel like that's more politically driven than like actual consumed content. I intend to answer your question. I don't know if it's easier for them or whatever. But I think it's probably the same with anything. They'll find a way and there's always a way. But all we can do is just keep doing it, I guess. I'm sure it'd be so negative. But it's just things are very bad right now, I think. And I don't think reporters are being honest enough about it. Liberal, don't be negative. That sounds nice to not be negative, but the problem still persist. It's ironic because you would think the main task of journalism, right, bringing attention to things. For

some reason, some reporters don't see that as relevant within their own industry. And I think to be honest about it is the only way to help up and coming reporters, you know, so they know what we all obstacles they're facing. Because when I started, I didn't know that. Most people I speak to were going to be horrible. If you were new report early people are going to treat you like shit. I just didn't expect that. So I think to be honest about it really helps. But on the plus side, it's a great, it's a great job to have. It's a great industry to be in. I'm just a little bit jaded. I just think if you know the problems, you know, the risks, and you're still ready to do it, and you'll find a way around it. You'll do great. You know what I mean? It's not to be all negative, it's just be aware of the problems.

Nikola Medová

Jake, thank you very much. Will you be fine if we use some of your I don't know, comments or answers in to the thesis or even in the academic article?

Jake Hanrahan

Yeah, of course.

Nikola Medová

Okay, okay. Great. Jake, thank you very much. Have a good day and good luck with everything.

Jake Hanrahan

You too.

Alžběta Sirová

Thank you.